

ELŐFIZETES

HELYTEN:

Egy évre 24 korona.
Egy hónap 2 korona.

VIDÉKEN:

Egy évre 26 korona.
Egy hónap 2 k. 40 f.

HIRDETÉS:

4-hatásos péld. sor egyszer 20 fillér,
minden követhetőség 10 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Arad és eszaki egyesült
vessék palotájában.
TELEFON-SZÁM: 237.

KIADÓHIVATAL:

Arad Nyomda Résevény-
Társaság.
József főherceg-ut. 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 181.

Arad, 1915.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Szombat, december 25

Arad város főispánja.

Az „Aradi Közlöny” számára elmondta: Varjassy Lajos polgármester.

Arad, december 24

Urbán Iván báró halála óta betöltetlenül áll a két törvényhatóság: Arad város és Aradvármegye főispáni széke. Most, amikor aktuális lett a főispáni állás betöltése, a kormány arra az elhatározásra jutott, hogy a két törvényhatóság mindegyikének külön főispánt ad. Arad város municipális életében nevezetes esemény ez, amely alkalmat adott az Aradi Közlönynek arra, hogy Varjassy Lajos polgármesterrel, mint Arad város első polgárával beszélgetést folytasson ebben a város polgárságát legelőszörben érdeklő ügyben. Varjassy polgármester kérésünkre a következőkben volt szíves nyilatkozni:

— Azt hiszem befejezett ténynek tekinthetjük azt, hogy a két törvényhatóság élére külön-külön főispánt nevez ki a király. Arad városnak és Aradmegyének, amelyeket eddig a közös főispán személye egyesített, ez a szétválasztása jelentős esemény. Már azért is fontos a városra nézve ez a szétválasztás, mert Arad városa mint teljesen önálló törvényhatóság jelentőségében is nyer. De fontos a szétválasztás azért is, mert ezzel Aradnak, amely kereskedelmi és ipari gócpont, újabb és erősebb fejlődésre van lehetősége és kilátása.

— Amíg egyazon főispán állt a két törvényhatóság élén, addig sem igen fordultak elő ütközőpontok a város és a vármegye között; azonban ez főleg és legnagyobb mértékben annak tulajdonítható, hogy Arad város épen a főispán nagy tiszteltében álló és kiváló személyere való tekintettel, az előforduló ügyeket, amelyek után ellentetes érdekeket érintettek volna, mindig a legsimábban igyekezett elintézni. Ilyen körülmények között nem lehettek összeütközések a két törvényhatóság között.

— Kétségtelen, hogy megyei és városi törvényhatóság érdekei a legtöbb helyen ellentetesek. A vármegye legnagyobb részében mezőgazdasági

érdekeket szolgál, a városi municipium — különösen mióta a legtöbb vidéki magyar város nagy fejlődésnek indult — kereskedelmi és ipari érdekeket lát fontosnak. Ez a helyzet Aradon is. Arad városa fejlődő és szép lendületet vevő ipartelepeivel, hatalmas gyáraival, izmossá vált és szilárd kereskedelmével természetesen más érdekeket tart szem előtt, más törekvései vannak, más irányban fejlődik, mint a szinte kizárólag mezőgazdasági érdekek jogos képviselőre utalt vármegye. Ha most a szétválasztással önállóan főispánt kap a város, az említett irányu természetes fejlődést látom biztosítva.

— Tisza István gróf minisztereink ismét bizonyosságát adta annak, hogy ügyeimmel kísérel annak a városnak érdekeit, amelyet képvisel és ezeket az érdekeket igen jelentősen mozdította elő, amikor önálló főispán kinevezését hozza javaslatba legfelsőbb helyen. Önálló főispánt ad Aradnak, aki teljes erejét, képességét és jóakarát a város érdekeinek szentelheti. És Arad város érdekeinek szempontjából csak igen-igen örömdetes eseménynek tartom, hogy a megüresedett főispáni székbe olyan férfit kapunk, akit az adminisztráció teljesen nem vesz igénybe, aki új eszméket hozhat számukra és aki az új eszméket szeretettel, ambícióval, tudással keresztülvinni igyekezik. Ezeket látom a szétválasztás kérdésében a legfontosabbnak és ezt látja minden aradi polgár. A város lakossága, amennyire arról már alkalmam volt meggyőződni, örömmel vette tudomásul, hogy önálló főispán került Arad élére. A polgárság megértette az esemény jelentőségét és öntudatosan érzi át a szétválasztás fontos voltát.

— Azonban nem mulasztatom el annak hangsúlyozását, hogy a két társtörvényhatóság közti viszonyban

most, amikor mindegyik önálló főispánt kap, misem változik. A szétválasztás nem jelenti azt, hogy most egyszerre ellentetek támadnak, vagy a jövőben is támadhatnak Arad város és Aradvármegye között. Ma is vannak és a jövőben is lesznek ügyek, amelyeket a közönség, a közjó érdekében csak a két törvényhatóság egyetértő, közös, párhuzamosan egy nemes célért tevékenykedő munkássága érhet el és valósíthat meg. A város és a vármegye nem egy akcióban szorosan egymásra vannak utalva és kétségtelen, hogy ezekben az ügyekben, úgy mint eddig, ezután is teljes megértéssel találkoznak. Ilyen kérdés mindenekelőtt az új közkórház építése, amelyet még a néhai főispán előkészített és éveken át szeretettel vitt a megvalósulás felé. Bizonyosra veszem, hogy ezekben a kérdésekben Arad város és Aradvármegye önálló főispánjaikkal is épügy találkoznak, ép úgy egyet akarnak, mint amikor közös főispán állt a két törvényhatóság élén.

— Arad különben nem most kap először önálló főispánt és nem is az egyetlen város, amelyben két főispán is székelt: a városi és a megyei. Ma is önálló főispánja van például Pécselt Baranyamegyének és Pécs városnak, Nagyváradon Biharmegyének és Nagyváradnak, nem is szólva azokról a városokról, amelyek nem vármegyei székhelyek, de önálló törvényhatóságok, élükön főispánnal, minő Baja, Versec, Pancsova. — Arad első önálló főispánja a hetvenes évek elején Dáni Ferenc volt, aki az aradival együtt Szeged, Kecskemét, később Hódmezővásárhely főispáni székét is elfoglalta. Dáni lemondása után Atzél Péter személyében közös főispánt kapott Arad város és Aradvármegye és ettől kezdve a két törvényhatóságot a főispán személye

mindig egyesítette. Több mint, negyven év után most kerül ismét abba a helyzetbe Arad szabad királyi város, hogy főispáni székébe olyan férfit installálhat, aki csak ennek a törvényhatóságnak lesz a főispánja.

— Azt hiszem a város minden

polgára osztozik velem abban a meggyőződésben, hogy Arad jelentőségének emelkedése és intenzív ipari, kereskedelmi fejlődésének biztosítása szempontjából egyaránt jelentős és fontos eseményt értünk meg a főispánság kettéválasztásában.

Arad kitüntetett hősei.

— A király elismerése ezredeink físzjeinek és legényeinek. — A dekoráltak névsora. —

— Az ARADI KÖZLÖNY tudósítójától. —

Arad, december 24.

A háború tizenhét hónapja alatt az Aradi Közlönyben egész sora jelent meg az aradi csapatok vitézségét méltató leírásoknak, amelyekben mindig beszámoltunk azokról a hőstettekről, amelyeket az aradi fiúk minden harctéren véghezvittek, azokról a kitüntető elismerésekről, amelyekkel a leg több hadur méltotta egyes físzjeink vitézségét, rettenthetlen bátorságát.

„Arad valóban büszke lehet hői katonáira” — mondotta József főherceg hadtestparancsnok, amikor legelőbb a déli harctéren szemlét tartott a csapatok felett és aradi katonák mellén pillantotta meg az egymás mellé sorakozó dekorációkat. A fenséges hadvezér szavának jelentőségét és igazságát minden aradi ember átérzi. De ha büszkén gondol az aradi ember a harminchármasokra, a Hadik huszárookra, a vadászokra, honvédeinkre valahányszor egy-egy, vagy csoportos kitüntetésről olvas, mennyivel nagyobb, hatalmasabb ez a büszkeség, ha magunk előtt látjuk azt a néposort, amelyben együtt vannak egy-egy aradi ezred kitüntetett hősei valamennyien. Mind-mind, akik a háború első napjától mostanáig mellükre tűzhatték a csaták viharában szerzett elismerést, akik közül sokan már életükkel áldoztak a hazáért, mind, akiknek a nevei ragyogó emléke lesz a monarchia hadseregének késő utókorban is büszkesége és dicső ezredük történetének.

Szebb, meghatóbb, felemelőbb és ékesebben szóló emléket nem lehet állítani az aradi ezred vitézségének, mint amint ezek a néposorok. Szekete a nevek betűje, ép olyan a nyomtatása, mint más közleményeké, de a mi magyar szemünk, a mi aradi szívének lánggal, glóriával, aranyos dicsőség-

sugárral ragyogónak látja ezt a néposort elejétől végig. Karácsonyi megemlékezésül hőseinkre, az élőkre és hadban vitézkedőkre, a bátor halált dicsően haltakra egyaránt állítotjuk össze pontos, hiteles adatok alapján kitüntetett hőseink névsorát.

A 33. gyalogezred vitézei.

Négy ezredparancsnok vállalta fel egymást az ezred élén: mind a négy megkapta hősi és eredményes parancsnoki működéséért a legfelsőbb elismerést. Ezzel a négy névvel kezdődik a háziezred hőseinek listája. Büszke, dicsőséges névsor, amelyet szomorúan és melancholikusán tarkít ez az egy szó — gyakrabban, mint a harminchármasok minden egyes emberét szeretettel tekintő Arad gyászérzése nélkül nézhetné — „Elesett”. Es kell-e mondani: a vitéz físztekhez méltó a legénység is. A harminchármasok vitézségéről beszél itt minden név, minden számadat.

A háború folyamán a következő físzteket fűtette ki a király vitézségükért Arad házi gyalogezredében, a 33. gyalogezredben:

Pfister Károly ezredes 3. oszt. vaskoronarend a hadiékítménnyel, 2. oszt. német vaskereszt. Wälnert Ferenc ezredes, barnhőftli Barza Simon ezredes, Fítschauer Ödön ezredes a 3. oszt. vaskoronarend a hadiékítménnyel.

Burdea Dáma alezredes 3. oszt. katonai érdemkereszt hadiékítménnyel, 3. oszt. vaskoronarend a hadiékítménnyel. (Elesett.) Deutsch Izidor alezredes 3. oszt. katonai érdemkereszt a hadiékítménnyel.

Az őrnagyok közül: Zakariás Aladár 5. oszt. katonai érdemkereszt a hadiékítménnyel. Könyes Emil 3. oszt. katonai érdemkereszt a hadiékítménnyel, signum laudis. Sabljár Miksa (Elesett), Gilhuber Siloiu (Elesett), Winkler Rezső (Elesett) 3.

oszt. katonai érdemkereszt a hadiékítménnyel. Kendik Ottokár 3. oszt. katonai érdemkereszt. Strohofer Lajos 3. oszt. katonai érdemkereszt a hadiékítménnyel, signum laudis.

Kitüntetett századosok: Grell Viktor 3. oszt. katonai érdemkereszt a hadiékítménnyel. Hozspodár Ernő 3. oszt. katonai érdemkereszt a hadiékítménnyel, 3. oszt. vaskoronarend. Vlád Sándor 3. oszt. katonai érdemkereszt a hadiékítménnyel, signum laudis. Tullits László, Jelussig Oszkár 3. osztályú katonai érdemkereszt a hadiékítménnyel. Jaquemot Miksa 3. oszt. katonai érdemkereszt hadiékítménnyel, signum laudis. Emele Károly, Winternitz Vilmos signum laudis. Sordek Ottmár 3. oszt. katonai érdemkereszt, signum laudis. Bajtne Pál, Triska Ernő 3. oszt. katonai érdemkereszt a hadiékítménnyel. Meisel János signum laudis és újabb signum laudis. Serb Tivadar 3. oszt. katonai érdemkereszt a hadiékítménnyel. Togugnaz János signum laudis. Wilk Hermann 3. oszt. katonai érdemkereszt, signum laudis. Lukács Sándor, Wähl Károly (Elesett) 3. oszt. katonai érdemkereszt a hadiékítménnyel. Seiler Mihály, Czernohaus Károly Pfanni Ernő (Meghalt) signum laudis. Cösch Adolf 3. oszt. katonai érdemkereszt, signum laudis. Wit-tauschek Lajos (Meghalt), Friedl János, Sándor de vist Valér 3. oszt. katonai érdemkereszt. Radig Alajos signum laudis.

Az ezred főhadnagyai közül kitüntetést kaptak: Ferencak Rezső signum laudis, újból signum laudis, Mángler Lajos, Horák Vilmos, Lásch Gyula, Thal Rezső, Antal Károly, Codarcea Sabin, Hinczel Ottó Scheller Imre signum laudis, Dragoi Sándor, Gruber Sándor, Weinz Rezső (Elesett), Malmariis Ignác, Seidl Ferenc 3. oszt. katonai érdemkereszt hadiékítménnyel. Schramm Gergely, Kilczér Lőrinc 3. oszt. érdemkereszt hadiékítménnyel, signum laudis. Stamp János signum laudis, újból signum laudis.

A kitüntetett hadnagyk a következők: Braia János 3. oszt. katonai érdemkereszt a hadiékítménnyel. Tóth Viktor, Grubic László, Szijártó Kálmán signum laudis.

Az ezred tartalékos físzjei közül a következő tartalékos főhadnagyk kaptak kitüntetést: Robu János dr., Kovalszky Róbert, Richter Ferenc, Fruhwald Antal, Röder Henrik, Hoffmann Ottó, Solli János, Boros Zoltán, Langer József, Radvány Miksa, Pászti Sándor, Lenz Engelbert, Bányász Jenő dr., Aulich Adolf, Caszoni Hugó signum laudis. Hammer János, Muráth Lajos, Halász Imre (Elesett) 3. oszt. katonai érdemkereszt. Pecurar Brutus signum laudis, újból signum laudis.

A kitüntetett tartalékos hadnagyk: Waldmann Sándor (Elesett), Papp Sándor, Hammer Miksa 2. oszt. ezüst vitézségi érem. Eckhardt István, Némethy Emil 2. oszt. ezüst vitézségi érem signum laudis, Kovács Antal, Pernye Alfréd, Hockel Emil, Frank József, Martzy Ágoston, Baha Lajos, Halász Dezső 2. oszt. ezüst vitézségi érem. Tesits Miliooj, Nyári István, Ill-

Teremt az Úr...

(1915. Karácsony.)

Szólt a Megváltó:

A betlehemi csillag utja inf,
Közelg a nap, hogy újra földre szálljak.
„Szeretni megy Isten fia megint!”
Nirdessék fényes físzta angyalszárnyak.
Harmatozz le fásult beteg szívekbe
Órök szerelmem mosolygó reménye
Mint könyfakasztó, dermedt télhűdegbe
Messzisugárzó, nyájas tűzhely fénye...

...De nincsen csillag... eltörött... lehullt...
S egy záporterhes, bus felhő alatt
Az angyalsereg fázva összebujt
Mint csapzottszárnyu, ázott madarak...

Uram, uram, az arcom csupa köny —
A hét sebek fájdalma újra ég!
Lelkembe Golgotha zord árnya jön:
Ó, hányszor, hányszor kell meghallni még!
A szójam ize kcsertü epe —
A főis éle eivenbe vág:
A születésem teher ünnepe
Jaj, uram, uram, csupa vérvörög!

Óreges szemü, bus fanyák a félben.
Millió sírt borító hólepel.
S a sóhajterhes zúgó féli szélben
Sikongatva a halál énekel...

Testvér oltárán festvérszító lobog:
A könyes földön úrrá lett Kain...
És Mária, az én anyám zokog
Síró anyák vonagló ajkain...

Én szegény, szegény szomorú világom!
Gyátródó ember, vérbefult halár!
Sivatag pusztán tévelyegni látom
Kiért nehéz keresztm volt az ár...

Te örök kezéd ott a szövőszéken,
Melybe összefut kezdet és a vég,
Tied a cél, a tett, a szó, az érdem:
Ó, Uram, Uram, miért is engedéd?!

Az vagyok-e még, kinek küldetém:
Olajfaágat hordozó galamb?
Elcsüggedt, fájó szívek rejtekén
Hajnalkasádot csöngető harang?
Sátán dolyfég büszke szám elér?
Meghunyáskodnak lázadó habok?

Lesz még az ötből ötezer kenyér?
Föltámad-e még százezer halott?

Emeld föl ajkad zengő, mély szavát,
Simuljon el zord hamlokod, Atyám!
Ígézd le a szilaj halálkaszát
Tiltó parancsod égi szózatán!

Éressz, uram, oh éressz már közébek!
Tűzészben phönix: várva vár a hit —
Miért jajongva ostromolnak Téged:
A békét, békét, add Uram, nekik!

S a Teremtő felett:
Lelkemből lelkezett szépséges gyermek,
Mért csügged el a te megváltó szerelmed?
A mi ott lent élő kalászt kaszál:
Az nem a vég, az nem a halál!
Tűz csillagozva hol a falvak égnek:
Kezdeté uj csodának, szentnek, szépnek...
S mikor legjobban ostromoz az átok:
Akkor hintem a glóriám reátok.

Sebes föld testén
Piros patak;
Tűzittas estén
Hő vér szakad.

nann Waldemar, Kozma György signum laudis. Szepes Gyula bronz vitézségi érem, signum laudis. Ernyei Béla I. oszt. ezüst vitézségi érem. Kovács László bronz vitézségi érem. Olajos Géza, Mátéffy Sándor, Roth Mátyas, Sámson András I. oszt. vitézségi ezüst érem. László Sándor, Ganea Adrian signum laudis. Leger János, Karácsonyi Gyula I. és II. oszt. ezüst vitézségi érem. Jakab Károly bronz, I. és II. oszt. ezüst vitézségi érem. (Elesett.) Karácsonyi Ferenc 3. oszt. katonai érdemkereszt a hadiékítménnyel, II. oszt. ezüst vitézségi érem (Elesett). Papa Traján 5. oszt. katonai érdemkereszt, II. oszt. ezüst vitézségi érem. Hinteregger Rezső II. oszt. ezüst vitézségi érem, signum laudis. Szabó György, Tóth Imre, Graszal Gyula signum laudis.

Kitüntetett tartalékos zászlósok: réthai Kóvér János, Győrössi Endre (Elesett), Insitoris Sándor, Török Dezső, Kádár Aladár, Szilágyi Jenő II. oszt. ezüst vitézségi érem. Kurtág Károly, Péczely Béla bronz vitézségi érem. Sarkas József I. és II. oszt. ezüst vitézségi érem. Boáz Antal II. oszt. ezüst vitézségi érem.

A tartalékos hadapródok sorából kitüntetést kaptak: Török László II. oszt. ezüst vitézségi érem. Herz Vilmos, Herpai Ervin (Elesett) I. oszt. ezüst vitézségi érem. Józsa Szinecius, Insitorisz Sándor, Mayerhoffer Ferenc, Kánya Géza II. osztály ezüst vitézségi érem.

Különböző kitüntetéseket kaptak: Klug János számíró hadnagy, Nádas Salamon számíró hadnagy arany érdemkereszt. Humberger Antal katonai számíró főtiszt arany vitézségi érem a koronával a vitézségi érem szalagján. Pacold-Ottokár dr. lövészorvos Ferenc József-rend lovagkeresztje. Jankó Béla ezredorvos Ferenc József-rend lovagkeresztje. Nyisztor Pompilius tart. főorvos signum laudis. Petz Lipót dr. tart. segédorvos arany érdemkereszt. Suci Jenő egészségügyi tart. zászlós, Morgenstern Henrik egészségügyi tart. zászlós, Bóhm Ottó egészségügyi hadapród II. oszt. ezüst vitézségi érem. Borda Mátyás gör. kel. tábort. lelkész, Bolean Szilárd gör. kel. tábort. lelkész lelkészi érdemkereszt, II. osztály, fehér-piros szalagon.

A legénység sorából kitüntették az arany vitézségi éremmel Nagy Imre tisztelhetést, Franyó Zoltán őrmestert, Brassován Zoltán fiedest.

Az I. osztály ezüst vitézségi éremet kapta meg 1 lövészorvos, 5 őrmester, 10 szakaszvezető, 8 fiedes, 2 őrovezető és 11 közkatona. Összesen 35 embere az ezrednek. A II. oszt. ezüst vitézségi éremet 1 lövészorvos, 9 őrmester, 1 számíró altiszt, 27 szakaszvezető, 25 fiedes, 13 őrovezető, 38 közkatona, 1 századkürtös és 3 tiszt szolga. Összesen 118 harmincharmas vitéz kapta meg. Végül a bronz vitézségi éremet kapta 1 lövészorvos, 1 számíró altiszt, 12 szakaszvezető, 17 fiedes, 8 őrovezető, 25 közkatona, 2 századkürtös és 1 tiszt szolga, összesen 67 katona. Ezenkívül az ezüst érdemkeresztet kapta 5 őrmester és 5 számíró al-

tiszt, összesen 8 ember. Ugy, hogy az ezredben az összes kitüntetett legénység száma 251.

A kitüntetett Hadik-huszárok.

A monarchia lovasezredei közül kevésnek jutott annyi dícsőség osztályrészt, mint a hármashuszároknak. A Hadik-huszárok — Arad házi lovas-ezrede — büszkén viselhetik a legbitézebb huszár nevet. Ezredesül az egyszerű huszárig minden ember megállta a helyét és a leglőbbzár sokszorosan dekorálva küzd a harcmezőn. Az ezred hősei közül kitüntetést kaptak:

Kirsch Frigyes ezredes, a Hadik-huszárok volt parancsnoka 3. oszt. hadiékítményes vaskoronarend, 3. oszt. hadiékítményes katonai érdemkereszt, II. oszt. vaskereszt. Fugger-Babenhausen Károly herceg, a mostani ezredparancsnok 3. oszt. hadiékítményes vaskoronarend, 3. oszt. hadiékítményes katonai érdemkereszt, II. oszt. vaskereszt. Földvári Schmidt Károly alezredes 3. oszt. hadiékítményes vaskoronarend és 3. oszt. katonai érdemkereszt. Schüch Richard alezredes (soron kívül lépett elő alezredessé) 3. oszt. katonai érdemkereszt, signum laudis, II. oszt. vaskereszt. László Miklós őrnagy 3. oszt. vaskoronarend, 3. oszt. katonai érdemkereszt, II. oszt. vaskereszt. Weisz József őrnagy 3. oszt. katonai érdemkereszt, signum laudis.

A Hadik-huszárok kapitányai közül kitüntetést kaptak: Orany Frigyes signum laudis, Pauer Imre 3. oszt. katonai érdemkereszt és signum laudis, Ulrich Miksa 3. oszt. katonai érdemkereszt és signum laudis, Kumor János 3. oszt. katonai érdemkereszt, signum laudis, Örtöri Béla 5. oszt. katonai érdemkereszt, signum laudis, Könyegess Sidel gróf signum laudis, Fries Sarkas lovas 3. oszt. katonai érdemkereszt, signum laudis, Hertelendy Béla 5. oszt. katonai érdemkereszt, signum laudis, Kotzian Viktor signum laudis, Gilio-Rinaldi Egon 3. oszt. katonai érdemkereszt, Götzei Róbert signum laudis.

Kitüntetett főhadnagyk az ezredben: Kossaczi Orgud két signum laudis, Oliga Tibor 3. oszt. katonai érdemkereszt, signum laudis, II. oszt. vaskereszt, Kempner Pál signum laudis, Kaydt Ferdinánd 5. oszt. katonai érdemkereszt, signum laudis, Uobál Béla signum laudis, Srint Antal két signum laudis, Szabó Kálmán signum laudis, Csorba József 3. oszt. katonai érdemkereszt, Wachtel László két signum laudis, Wunsch Oszkár signum laudis, Dádányi György signum laudis, Burján Róbert signum laudis, Édes Jenő signum laudis, Temmel Guido 3. oszt. katonai érdemkereszt, Lichtenstein Imre signum laudis, Szabó Imre signum laudis. A következő tartalékos főhadnagyk a signum laudist kapták: Nyári László, Wiesner Félix, Kiss Sándor, Szigay Antal gróf, Strasser Alajos, Szabó Jenő, Zsilinszky Endre dr. tartalékos huszár főhadnagy a 3. oszt. katonai érdemkeresztet kapta.

A hadnagyk közül kitüntetést kaptak: Bányai József, Vásárhelyi Pál, Zalán Tamás a signum laudist, Janner Ferenc két signum laudist; továbbá a tartalékos hadnagyk közül: Angyán Géza, Wolfert Leander két signum laudist, Maróthy László dr. I. és II. oszt. ezüst vitézségi éremet, Pongrácz Pál gróf, Heuschmann György, Geldner Rudolf, Zatkodics Dezső dr. signum laudis, Csávossy József báró I. és II. oszt. ezüst vitézségi érem, Károlyi Gyula gróf I. oszt. ezüst vitézségi érem, Lengnick Artur II. oszt. ezüst vitézségi érem, Zalán István signum laudis. Mikecz Kálmán tartalékos zászlós I. és II. oszt. ezüst, Csermák Gátrám tart. zászlós II. oszt. ezüst és Ehrmann Pál tart. zászlós bronz vitézségi éremet kapott.

Kitüntetést kaptak még az ezrednél: Fon Béla dr. lövészorvos Ferenc József-rend lovagkeresztje, signum laudis, Kánszler Mór dr. főorvos signum laudis, Angyán János dr. főorvos koronás arany érdemkereszt, Lang Emil főhadnagy-számvevő signum laudis, Usternul László főállatorvos koronás arany érdemkereszt.

A legénység sorából is igen sokan kaptak kitüntetést Arad házi lovasezredében. A nagy ezüst vitézségi éremet 44, a kis ezüstöt 153, a bronz vitézségi éremet 256 Hadik-huszár kapta meg, ezenkívül hatan koronás ezüst érdemkeresztet, egy huszáraltiszt pedig az ezüst érdemkeresztet.

A 28. vadászzászlóalj dekorált tisztikara.

Vitéz harcokban előjártak mindenkor a zöldhajtós aradi vadászok. A zászlóalj, amelynek kitűnő szelleme és vitézsége egyaránt elismert a hadseregben, bőségesen részesült arra a sok kitüntetésre, amelyet a nagy harcok emlékeként tisztikar és legénység egyaránt kaptak. A vadász tisztiek közül kitüntette az uralkodó:

Chrenwalli Dorotka Ágost ezredes 3. oszt. hadiékítményes vaskoronarend, Mlysz Frigyes őrnagy 3. oszt. vaskoronarend, 3. oszt. katonai érdemkereszt, II. oszt. vaskereszt, Becker Adolf őrnagy signum laudis. A századosok közül kitüntetést kaptak: Cankl Artur signum laudis, Imrei István 3. oszt. katonai érdemkereszt és signum laudis, Hutschenreiter Walter 3. oszt. katonai érdemkereszt, signum laudis, II. oszt. vaskereszt, Solberth Hugo signum laudis, Brunecken Wieser Frigyes signum laudis, Tamás György 3. oszt. katonai érdemkereszt, signum laudis, Rosenthal Tibor signum laudis, Linnebach Mihály 3. oszt. katonai érdemkereszt, Szóts István signum laudis.

Homalka Béla dr. ezredorvos két signum laudist kapott. Főhadnagyk a következő kitüntetések jutottak: Bechtold Jakab két signum laudis, Murgu János 3. oszt. katonai érdemkereszt, két signum laudis, tábort. pilóta-jelvény, Pauli Sándor signum laudis, Rich Henrik signum laudis, Geor geovich Manfred tábort. pilóta-jelvény, Lévai Jenő dr., Pross Guido, Nyulassy Emil, Lengyel Béla dr., Belcsák Károly és Stolz Vilmos főhadnagyk a signum laudist kapták meg. Sachl Frigyes főhadnagy-számvevő a koronás arany érdemkeresztet kaptatta ki a király, Sajó Lajos dr. főorvos pedig a signum laudist kapta.

A zászlóalj hadnagyai a következő kitüntetésekkel viselik: Földp Sándor signum laudis, Klein Ervin 3. oszt. katonai érdemkereszt, Rieden Ottó signum laudis, Sedlacek Kornél dr. 3. oszt. vaskoronarend, Csepcsányi Tibor, Borbély István dr., Strenka Dóme, Altadonna György, Craiovean Vaszille, Thomas Elemér signum laudis, Staszney Albert I. oszt. ezüst vitézségi érem. Greiner József zászlós a bronz, Schaller Ferenc zászlós az I. oszt. ezüst és Amlacher Walter egészségügyi zászlós a II. oszt. ezüst vitézségi éremet kapta meg. I. oszt. ezüst vitézségi éremet kaptak: Veselovsky Gyula, Raimund Ervin, II. oszt. ezüst vitézségi éremet stahlbergi Holl Béla, Zeilner Károly, I. és II. oszt. ezüst vitézségi éremet Herzum Henrik kadettek.

A vadász zászlóalj legénységéből és altisztjeiből is igen sokan kaptak kitüntetést.

Reszketve, rázva
A föld ropog,
Jajgatva, fázva
Ember zokog.
Mullnak, omolnak
Gránit falak,
Meggzúnt a holnap,
Az idő, a nap...
Nincs béke csendje,
Zengő öröm:
Formáló kezembe
Porrátöröm.
Nincs dal, mit bánat
S vágy álma hoz —
Életre támad
Az őskaosz!
Törvények születnek,
Törvények halnak —
Koronák peregnék
Hangján e dalnak.
Meggomlott hárfán
Sikolt a húr:
Nap újján járván
Teremt az Ur!

A korhadt, száraz ágat porba csapja
S megroggyant minden vén, szűtt romot...

Null a halandó, marad az örök!
Az égi fényes tisztaság a cél!
Az érc süvölt, a kalapács döbög!
A szent kohóban tisztul az acél!

Ne féljete: a zúgó fergeteknek
Gyepöljét az én erős karom tartja.
Ne féljete: a vészes tengereknek
Az én szerelmem győztes sziklapartja.

S bár téli felhők új zimankót hoznak,
Ne féljete: a hajnal már dereng.
A rügyvecskék már némán sorakoznak,
Hogy új tavasz hasadjon odalent...

Csak menj te, menj — bát csillag nem vezet —
Meggálló gyermek, bús, szelid, fehér:
Hány zúgva várják gyöngye kis kezéd
Hová az én hatalmam el nem ér...

S felejtve árulók harminc ezüstjét
— Az élted érte nagy, nehez adó —
Csökold meg azt a hosszú, véres tuskét,
A mit szívükbe vert az Átkot!

GRACIERTNE MARTIN KUDA.

Tábort. előfizetőink és olvasóink b. figyelmébe.

Miután tábort. postautalványon az irásbéli közlemény nincs megengedve, arra kérjük azokat, akik a háborúból pénzt küldenek, hogy egyidejűleg külön levelezőlapon jelazzék, hogy az összeget milyen célból küldötték.

Most az Ur hetedik munkanapja:
Még él az arany, a homok —

Hadvezérek, követek, katonák az aradi állomáson.

(A világpolitika érdekes személyiségei a gyorsvonaton. — A legnevezetesebb utasok a háború évében.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 24.

Egyik régi aradi szerkesztőről mesélik, hogy számára Arad volt a világ közepe: akárhol történt valami, abba aradi vonatkozást tudott belevinni s ha például Tövisnél valami kis havária történt egyik vonattal, az lapjában már „Kisiklott az aradi gyorsvonat” címmel jelent meg.

Ami régen csak a nagy lokál-patrióta szerkesztő agyában élt, ami csak ábránd volt: az az elmúlt évben valóra vált. Jó néhány hónapig Arad volt a világ közepe. A világ közepe annyanban, hogy Aradon futott keresztül a Keletről Nyugatra, a Nyugatról keletre vivő út, itt kellett keresztül menni mindenkinek, aki a Balkánra igyekezett, vagy a Balkánról valamelyik európai fővárosba, a világháború s a nem kevésbé izgalmas világpolitika legérdekesebb személyei mentek keresztül Aradon — gyorsvonati sebességgel.

Az aradi gyorsvonat utasai jól tudják, hogy a régi jó „orient-express” (istenem, mikor volt az amikor Osztrák, Budapest, Szabadka, Zimony, Belgrád, Nis, Szófia, Konstantinápoly közlekedhetett a közvetlen vonattal) hiába a „mi gyorsvonatunk” volt a legérdekesebb vonat, ahol mindig utaztak érdekes, gyakran zökzenetes személyek, császári meghatalmazott követek, akik a padlóhoz srófoló vasútdarabon őrizték a titkos diplomáciai iratokat, politikai ágensek, állítólagos U-Boot legénység.

Januárban nagyon igénybe voltak véve az aradi sinek, vagy ahogy azt vasutasnyelven mondják az „arad-budapesti viszonylat.” Akkor szállították ugyanis — mint azt már azóta a hadvezetőség hivatalos kommunikációjában is kiadta — délről északra a 18. hadtestet, amely aztán a kárpáti harcokban oly dicsőségesen vett részt. Ekkor történt meg, amire kevés példa van, hogy a katonavonatok gyorsvonatnál is nagyobb, hetven kilométeres sebességgel közlekedtek. Ekkor ment keresztül Ziegler altábornagy is, akinek nevéhez a kamionkai győzelem fűződik s aki aztán az év nyarán kolerában hunyt el az északi harctéren.

Márciusban is hosszabb ideig el volt zárva az aradi pályaudvar. Akkor német katonákat szállítottak. S mindenki tudta a nagy titkot: németek mennek a szerbek ellen. Addig-addig titkolták a dolgot ügyesen — ennek a háborúnak egyik legzsenszialisabb trükkje volt ez — amíg a szerbek is már jól tudták, négy hadtest, meg ennyi és ennyi száz ágyú jön ellenük. Valójában pedig vagy négy német zászlóalj utazgatott, négy zászlóalj königsbergi gránátos Reiss Generálmajor divíziójából. S a négy zászlóalj lement a Dunaparra, ott élénkelte a „Wacht am Rhein”-t azzal a bene gesta visszatért az északi harctérről. A szerbek pedig nem mertek mozdulni s várták a német támadást.

Számtalanszor utazott keresztül Aradon von der Goltz német tábornagypasa. Goltz pasa volt a török katonaság újjászervezője, a háború kitörése után novemberig Belgium főkoronázója, majd aradon a törökök hozzájuk csatlakoztak, azóta a Dardanelia védelmi vezetője. S hogy a téren milyen eredményeket ért el, arról ép most lehetne bizonyosságot az angolok.

Számtalanszor ment keresztül Aradon kórházvonat, amelyeknek előkelő és érdekes személyiségek voltak a vezetői. Így például időzött

már Aradon Schwarzenberg herceg, Lichtenstein herceg, gróf Almásy, gróf Károly György, gróf Károly Antal, Erdődy gróf kórházvonata. Kórházvonattal időzött Aradon Korff báró osztrák mánás is, aki az állomás előtt egy meszes gödörbe esett be s oly súlyos belső sérüléseket szenvedett, hogy hónapokig feküdt azután betegesen Bécsben s végül is beállott komplikációk következtében el is hunyt. Aradon ment keresztül az a kórházvonat is, amely oly nagy diplomáciai bonyodalmat okozott. Mint ismeretes, ez egy német kórházvonat volt hatvan ápolónővel és százhusz szanitéccal s vezetője egy német hercegnő s egy Franz Ferdinand Eiffe nevű őrnagy volt. A kórházvonatot, amely Konstantinápolyba volt irányítva — Románia nem akarta keresztül engedni a határon s emiatt Németország érélyes jegyzéket küldött. A helyzet nagyon kemoly volt már, amikor a román államférfiak végül is jobb belátásra tértek s keresztül engedték a vonatot.

Különösen mozgalmas volt az élet az aradi pályaudvaron, amikor a délre irányuló német csapatszállítások megkezdődtek. Akik járatosak az állomáson, csakhamar konstataáltak, hogy a kórházvonat között néhány ismerős arc van. Az egyik aztán megadta a felvilágosítást:

— Igen, igen, mi vagyunk a königsbergiek, a Reiss-divízióból. Mi már jártunk itt, csak hogy azóta megváltozott ám a nevünk!

— Hogyan?

— Hát annyit utaztunk már ide-oda, hogy nem Reiss-divízió már a nevünk, hanem Reiss-divízió!

A forgalom akkoriban oly nagy volt, hogy nem ritkán 30,000 ember kapott kosztot az aradi állomáson egy nap alatt. S a jó német fiúk csodálattal és elismeréssel adóztak a magyar vendégszeretnek s később Belgrádból, Nisből küldték köszönettel a tábori lapokat.

Természetesen többször keresztül utazott Aradon Adolf mecklenburgi herceg is s kíséretében ott volt egy ismerős tiszt: senki más, mint Franz Ferdinand Eiffe őrnagy, aki most a herceg adjutánsa. Aradon vezetett keresztül utja a Schönburg-lippe hercegnek is, sőt körülbelül egy hónap előtt azalatt a pár perc alatt, míg a gyorsvonat az aradi határt érinti, egy pillantást vehetett reánk maga Falkenhayn is, a német nagyvezérkar főnöke. A német nagyvezérkar főnökének személye természetesen becses, becsesebb mindennél. Keresztülutazása alkalmával ennek megfelelően nagy óvintézkedéseket tettek mindenütt: minden állomáson, ahol keresztül utazott, nemcsak hogy a perront zárták el hermetice, hanem még minden egyes ablakhoz is egy-egy csendőrt állítottak.

Nem kevésbé érdekes személy volt Gleint német altábornagy sem, aki szintén már régebben keresztülment Aradon. Csak kevesen ismerik nevét, pedig nagy ur ő, fontos feladatot végez, nem kisebb személy, mint a német Chef des Feldtransportwesens. Kosch német altábornagy, a legelső egyike, akik megkapták a legmagasabb német rendjelet, a pour le mérite-t, szintén Aradon utazott keresztül a szerb harctérről, sőt ő még — ahogy mondani szokás — „városunkban tartózkodott” is, amennyiben az állomáson leszállt s a gyorsan előhívott borbélyjal megborotváltatta magát.

Aradon keresztül tért vissza Németországba Mücke sorhajókapitány. Mücke tudvalevőleg a híres Emden egyik tisztje volt s ő vezette a még híresebb „Emden Landungskorps”-ot, amely úgy került el a tengerészek végzetét, hogy ép akkor, amikor az angol tengerőrs a hős cirkálót elsüllyesztette, parton volt. Mücke kapitány s a partraszállt legénység azután tudvalevőleg az Ayesha nevű vitorlást kerítették hatalmukba, azt elnevezték „Emden II.”-nek, néhány angol hajót még elsüllyesztettek, azután hosszas kalandozás után Srábiában szálltak partra s Konstantinápolyba jutottak. Konstantinápolyból Mücke Königsbergbe tért vissza családjához: — természetesen Aradon keresztül. Aradon le is szállt, megebédelt, majd három táviratot adott fel, egyet a bécsi német konzulnak, egyet Königsbergbe feleségének s egyet Berlinbe a hadügyminiszteriumnak.

Amint látható tehát, amilyen gyéren volt részünk eddig illusztris személyek látogatásában, annyira bővelkedtünk benne az idén. Mindennek meg van azonban a bójtje: január elsején már megindul a konstantinápolyi express, de már nem Aradon, hanem Szabadka, Belgrád, Nis, Szófián keresztül. S bármily örvendetes is ez a tény, mi aradiak talán némileg bánkodhatunk rajta, mert egyszerre kiestünk — a világ közepéből. z. j.

Tüzérek karácsonyfája.

(Unnep a mikelakai táborban.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, december 24.

A jelenleg Aradon tartózkodó tüzérek Mikelakán táborozó legénysége számára állított a tisztikar, Boldea Romulus kapitány, dr. Bözörményi László főhadnagy, Adler Hans hadnagy, Geleka István zászlós és Weiner Rezső kadett karácsonyfát. A gyönyörűen feldíszített fát és az ajándékokat Balla Irónke és nővérei készítették el a derék tüzérek számára, akik a legutóbbi szerb offenzíva alkalmával annyira kitüntették magukat. Minden egyes legénység jutott ajándék, amely a legpraktikusabb holmiból, evőeszközből, pipából, törölközőből, harisnyából, szonkivül különböző ennyivalókból, almából, dióból volt összeállítva. A karácsonyfát alatt Boldea Romulus kapitány intézett beszédet a legénységhez:

— A második karácsony már es — mondotta — amelyet távol otthonunktól ügyszólván a táborban töltünk. Megértem, hogy fájdalmas nektek ezen a szent napon távol lenni tiétektől, feleségetektől, gyermeketeiktől, de gondolatok most azokra a bajtársaitokra, akik a harctéren küzdenek s talán ép ezen a napon az ellenséggel szemben véreznek. Mi igyekeztünk, amennyire csak tudunk tőlük, ezt a napot számotokra minél kellemesebbé tenni s ezt köszönhetitek elsősorban a hölgyeknek, Bözörményi főhadnagy ur rokonainak, akik számotokra azt a szép karácsonyfát elkészítették. Gondoljatok arra, hogy minél lelkiismeretesebben, minél odaadóbban teljesítitek kötelességeket, annál nagyobb a valószínűsége annak, hogy a jövőkarácsonyt már otthonotokban ünnepehetitek. Kialtsátok ezen a szent napon, a szeretet ünnepén velem együtt, ami feleséges urunk és legkedvesebb királyunk, Ferenc József császár és királyunk éljen!

A beszéd után, a tüzérek legénységének magyar, német, román és horvát nyelven tolmácsoltek, zúgó, hatalmas éljenzés hangzott fel, majd az ajándékok kiosztására került a sor.

Bevonuljanak-e a nők?

Aradi hölgyek nyilatkozata a nők hadimunkájáról. — A független nő elmehet a harctérig.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 24.

A hadügyminiszter tudvalévőleg arra figyelmeztette a gyárakat, vállalatokat, hogy a felmentett alkalmazottak helyett lehetőleg női munkásokat vegyenek igénybe, mert a férfiakra szükség van a fronton. Emiatt még a lőszergyárakban is nagy számmal kezdenek nőimunkásokat alkalmazni olyan szakteendőkre, amelyeket a nők könnyen elsajátíthatnak. Némelyek véleménye szerint helyes volna, ha a nőket nemcsak itthon alkalmaznák ilyen félig katonai feladatokat igénylő munkára, hanem közvetlenül a front mögött is beosztanák őket a hadtáp-területen. Ott ugyanis sok olyan irodai, konyhai, felügyelői teendő van, amelyet a nők épp úgy elvégezhetnek, akár a férfiak és ezen a révén sok százezer fölszabaduló erős kart oszthatnának be frontszolgálatra.

— Hogy helyes-e ez a gondolat, hogy a nő alkalmas-e erre az eredetileg férfiak szánt szolgálatra, s keresztül vihető-e ez az idea, arra vonatkozóan kérdést intéztünk számos aradi uriaszonyhoz, urileányhoz, s a nekünk tett nyilatkozatokat alább közöljük:

Báró Neuman Alfrédné:

— Szépnek és nemesnek tartom a gondolatot, hogy a nemzet hősi küzdelméből kivágyék részüket a nők is. Mikor a férfiak tízezrei életüket adják a hazáért, minden nőnek első kötelessége volna, hogy a maga módja szerint ő is a szent ügy szolgálatába álljon. Kétségtelen, hogy a lelkesedés, a jó akarat sokakban megvan, de a legtöbb nőt családi körülményei meggátolják abban, hogy katonai munkát vállaljon. Az asszonyok jöhetnek legelőször számításba és köztük alig van olyan, aki nyugodtan elhagyhatná otthonát, akinek nem kellene gyermekéről gondoskodnia. A gyermeknevelés nemcsak anyai, de házias kötelesség is és elhanyagolni nem szabad ezt se. De mi lenne szegény kicsinyekkel az anyák hadbavonulása esetén? Az állam esetleg magára vállalhatná a gyermekek gondozását, de ezt a megoldást kevesen fogadják el és épp ezért szinte keresztülvihetetlennek tartom ezt a tervet, hogy a könnyebb munkákban mindenütt nők helyettesítsék a férfiakat.

Ami azt a kérdést illeti, hogy beválnának-e a nők, annyi bizonyos, hogy tehetségük van hozzá. Kórházi, irodai, varrodai, konyhai és egyéb ilyen természetű munkákat épp úgy, talán még jobban el tudnának látni, mint a férfiak. De azt hiszem, sokan lennének olyanok, akiket csak a kíváncsiság, a változatoság utáni vágy vonzana a katonaság felé és a lelkesedésük nagyon hamar felhaladna. Különben, amíg a nők igénybevételének közelebbi módzatai, feltételei megállapítva nincsenek, addig az egész kérdéstől alig lehet véleményt mondani. Én azt hiszem, hogy a terv keresztülvitele nagyon nagy akadályokba fog ütközni.

Kintzig Gézáné:

— Nagyon helyesnek tartom a tervet, mert a nőkre nemcsak az itthoni kórházakban van szükség, hanem közvetlenül a front mögötti munkánál is. Az aradi kórházakban különben is ma már olyan kevés beteg van, hogy a kórházak felét talán be is lehetne szüntetni és a vállalkozó ápoló hölgyek le mehették a frontra. Sok függ azonban attól, hogy ki vezetné a hölgyeket, ki végezné a felügyelet fontos munkáját, ki helyettesítené a leányoknál az anyát? Ha például minden városban olyan ráteremtett nő akadna, mint Ibrányi Alie, akkor minden magyar városban lehetne szervezni női gárdát a harctér szélére. Azt hiszem, ilyen vezető mellett mindenki, akinek családi viszonyai megengedik, szívesen kivenné részét a front mögötti munkából.

Dr. Varjassy Lajosné:

— A magyar nő egyik legszebb feladatának tekintem, hogy amikor a haza veszélyben van, teljes erejével adja át magát abszolút és emberbaráti munkának. Aki teheti, itthon áldozzon hazájának, akit pedig a hajlamai és ambíciója a front felé vonzza, dolgozzon ott olyan szeretettel és lelkesedéssel, amilyent ez a nagy, szent ügy megérdemel. Azt hiszem, Aradon is számosan lesznek, akik — ha családi körülményeik megengedik, — készséggel sorakoznak ama zászló alá, amely a harctér mögötti önteljesítő munka teljesítésére hívja föl a nőket.

Dr. Zimmermann Károlyné:

— Én helyesnek tartom a tervet és a nőket feltétlenül alkalmasoknak látom a frontmögötti munkásságra. Az ötlet egy kissé bizarr, de istenem, a nők a háború alatt már eddig is annyi szokatlan feladatot oldottak meg közmegegyezésre, hogy ezt az új teendőt is jól el fogják látni és pótolni tudják majd a férfiakat. Valószínűleg gyengébb munkát kapnak, mint a férfiak és így biztosan megfelelnek feladatuknak. Azoknak a gyermektelen nőknek, akiknek férje a háborúban van, még büfelejtőül is szolgál, ha a front mögött foglalkozkodhatnak. A családanyák jelentkezéséről természetesen szó se lehet, mert a jövő nemzedék nevelése talán még fontosabb teendő, mint a hadtáp területén való szolgálat.

Dr. Prohászka Lászlóné:

— Pártolója vagyok a tervnek, mert véleményem szerint akármelyik önálló, független nő, akit nem kötnek egy helyhez családi kötelezettségei, el tudná végezni a hadtáp néhány munkáját. A megbízható nő ott is pótolni tudja a férfi munkát.

— Ami a vállalkozást illeti, azt hiszem, elvben sokan fognak vállalkozni erre a szolgálatra, azonban mire a gyakorlatra kerülne a sor, nagyon lepadna a vállalkozók száma. Emlékezem rá, hogy annak idején, amikor Wadowesky Gusztávné volt az aradi Vörös Kereszt elnöke, felhívást intézett az aradi nőkhez, hogy akik a fronton akarnak ápolónői szolgálatot teljesíteni, jelentkezzenek. Nagyon sokan jelentkeztek, de mire az elindulásra került a sor, egészen lepadt a jelentkezők száma. (Ha jól emlékezem, a balkáni háború idején volt ez.) Azért vannak kivételek is. Pál-

dául Mayerné, akiről az Aradi Közlöny megemlékezett, fölment az olasz frontra ápolónőnek. Azt hiszem, még számosan követnék példáját, ha a körülményeik nem akadályoznák meg abban.

Dr. Auszterveil Lászlóné:

— Szerkesztő ur: kérdi mi a véleményem arról, hogy a nők a front mögött teljesítsenek szolgálatot. Szerintem az eszme szép és jó, mint minden altruista gondolat, de a dolognak kivitele mindig attól függ: ki veszi át az eszmét, mert az illetőnek az egyéniségétől függ, hogy mivé válik kezei között. Legjobb, legaktuálisabb példa erre az önkéntes ápolónők hada. Milyen magasztos és szép az ápolás egy finom lelkű nő igazi felebaráti szeretete által sugálva és milyen visszatartóan rut, akinél ki-sül, hogy bármilyen okból öncélt szolgál.

Amikor csak a bálí, korzói, jouri flirt egyszerűen „átsoportosított oda, ahol férfivilág inkább található”.

— Ugyanigy lesz a front mögötti szolgálattal is. Lesz nagyon sok nő, akit a legtisztább, legönzetlenebb, haza- és emberszeretet fog vezetni és ezek munkája áldásos és eredményes is lesz, de lesz nagyon sok, akiket ismét a férfi világgal való tömeges találkozás esábit oda és akkor ezek által a jó és szép eszme sárba lesz taposva és a jók is szenvedni fognak általuk — mint ahogy most is szenvednek azok, akik az „ápolónő” szót kétes vonatkozásban hallják, ha „front mögötti hölgyeknek” fogják titulálni.

Mindenesetre az intézmény ne legyen arisztokratikus, de abban az értelemben, hogy a „legiava” igenis legyen. Megválogatott, feltétlenül jellemes, ösmert egyének szavatolása mellett ajánlott nőket kellene csak oda engedni, ne pedig olyanokat, akik hindenburgi szennilítással csak átteszik a hadsinterüket oda, hol több a kilátás, mint otthon meggyerni a esatát, miután veszteni valójuk nincs.

Ha jól szervezik a dolgot, ez ép oly kitűnően válhat be, mint a nőknek a mostani helyzetben bárhol a munkájuk és akkor büszke lesz aki a hazáért dolgozhatott, ellenkező esetben még századok múlva is olvasnak — mint ahogy most olvasni, leginkább orvosi folyóiratokban — azokról a nőkről, akik a front mögött haladtak.

Dr. Mann Adolfné:

— A legjobban én örülnék annak, ha a hadügyminiszter felhívna a nőket a harctéri szolgálat teljesítésére. Az uram, mint orvos a mozgósítás óta a fronton, vagy közvetlenül a front mögött teljesít szolgálatot és boldog lennék, ha én mint ápolónő nem itthon, hanem mellette dolgozhatnék. Én különben már kérvényt is adtam be a hadosztályparancsnoksághoz, hogy osszanak be ahhoz a tábori kórházhoz, amely legközelebb van az uram működési állomásához. Még nem kaptam választ a folyamodványomra, pedig én már olyan szívesen utnak indulnék a front felé.

Glück Erzsike:

— Én csatlakozom az előttem szólóhoz.

Darvas Margitka és Buba:

— Ha a szüleink nem ellenzik és ha olyan gardedame-unk lesz, mint a jó és aranyos Kintzig Gézáné, úgy mi habozás nélkül csatlakozunk föl az itthoni munkát a harctér társaságainak, kényelmelenségeivel.

Steinfeld Jly.

Azt hiszem, a női természetnek legjobban megfelelő munka az ápolás. És hivatásának

eleget tett akkor, ha jóságával, szeretettel méltóságával a nebesült hősök napjai kellemessé tette, fiadalmaikat felejtette. Ami engem illet, én megmaradok spólódnöz.

Schäfer Jóna:

— Nagyon irigylem Mavernét, akinek sikerült a front mögött lévő kórházba jutni. En is elmennék a legelső hívó szóra, csak már elhanyagosa az a nehezen várt szó.

AZ ARADI GARDA.

(Ügyvédek uniformisban. — Rajzok az öreg tiukról.)

Az Aradi közlöny tudósításából.

Arad, december 24

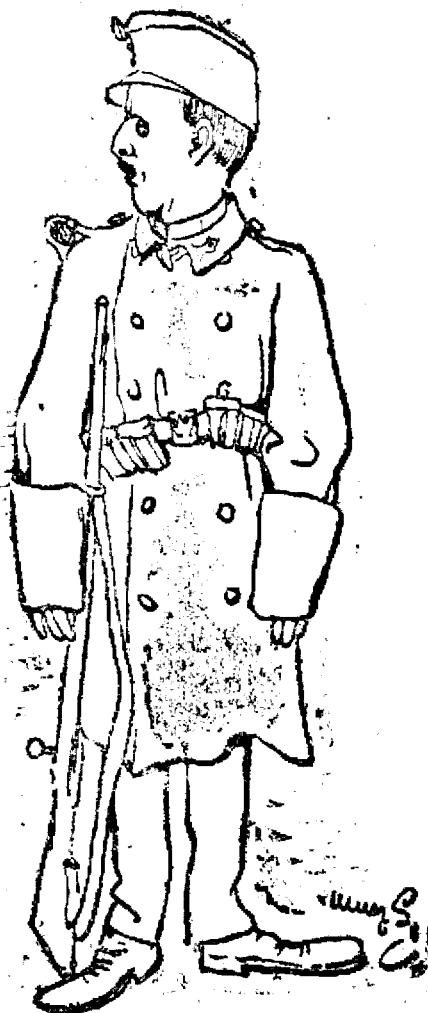
Hátrább a civil notabilitásokkal és előkelőségekkel! Ők mostan nem számítanak. A népszerűség, a közérdeklődés, a rokonszenv, a szeretet azoké, a kik a fronton harcolnak, vagy a kik a kiképzés fárasztó szórakozásait töltve, várják azokat az idöket, a mikor a harctéren lesznek.

A második háború karácsony előtt feljűk fordult művészetével az Aradi Közlöny rajzolója is. (Annyival szivesebben tette ezt, mert maga is katonáskodik és bajtársait örökitette meg a karrikatorákban.) Azokat rajzolta meg, a kik tavaly karácsonykor még boldog civilek voltak s a B. osztálybeliek sorozása révén lettek társadalmi előkelőségekből gyalogos ujoncok, önkéntesek s a háziéred kiválóságai.

A „Rangáltester” köröztük Éles Béla dr. A mi igaz, az igaz: őt képzelte el a világ legnehezebben katonának. A nyugodt, elegáns, elpuhultnak látszó vívört, a mozinagyvállalkozót, a szinügyért, satöbbi, satöbbi. Pedig Éles Béla megmutatta, hogy amilyen exakt volt civilnek, annyira komoly és ambiciózus katona. A díjlövészetben első

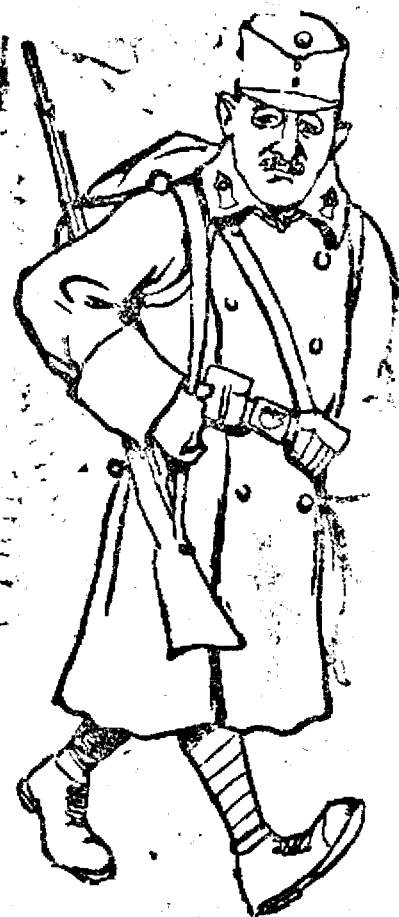
nulni. Ebben természetesen nagy hasznát veszi annak, hogy sokoldalú polgári foglalkozása mellett fűszer- és csemege nagykereskedő is.

Az aradi ügyvédi kamara a legjobbjait küldte az önkéntes-abteilungha, közöttük Fischer Jenő dr-t.

A polgári életben már majdnem agglógny volt s most, mint katona teljesen visszafiatalodott. Stramm, szivós katona, a kiben a katona korban is sunyira megmaradt a hétköznapi élet konzervatívizmusa, hogy most, a legnagyobb fáradtságok után is naponta délután pontosan megjelenik a Hungaria bírói és ügyvédi törzesszertánál, a hol Fábán Lajos törvényszéki elnök és társai ép oly érdeklődéssel kísérik katonai pályáját, mint a mily őszintén jogászai sikereinek örültek.

— Egy világháborúnak kellett kitörni, hogy maga visszakerüljön Aradra! — Ez a köszöntés fogadta a Lloydban és egyebütt Seidner Rudit, a volt aradi gabonást, aki most itt önkénteskedik.

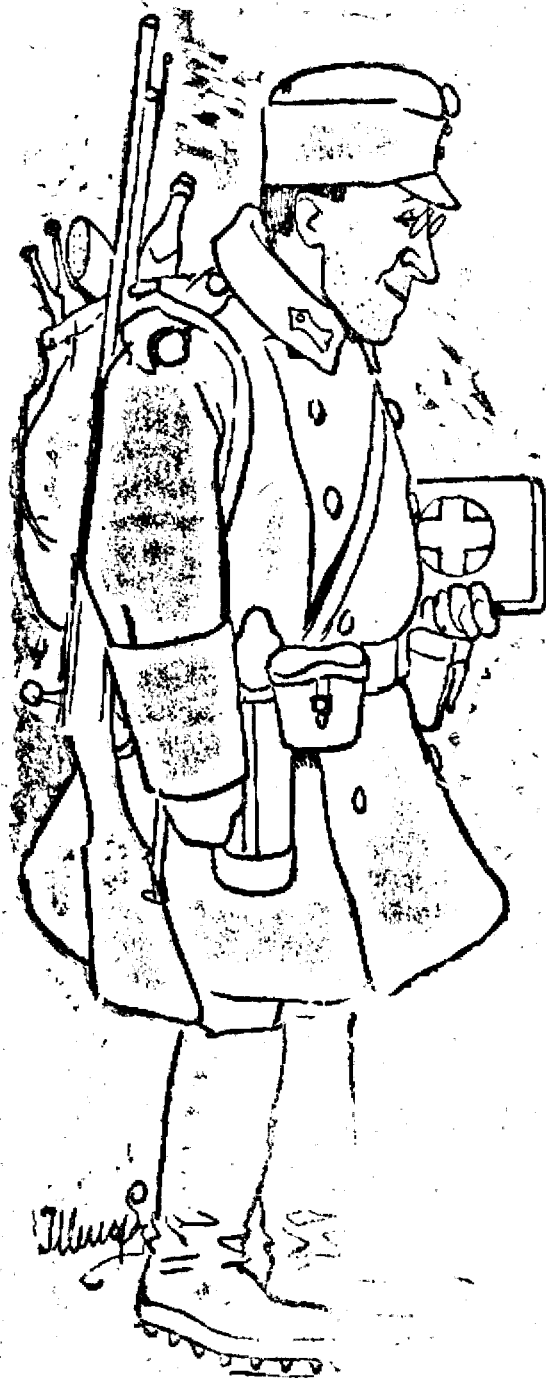
Amire ő azt mondja, a régi aradi idökre visszaemlékezvén:

— Azt hiszi, nem jártam volna jobban, ha akkor is a katonáskodással töltöm az idöt? . . .

Az önkéntes-osztály téglagyárosa Pollák Sándor. Az ő katonái jókedvében megnyilatkozik az elégedettség, hogy most tudja mivel tölteni az idöt. Mert kinek kell most téglá, amikor senki se

építkeznek? A. bizonyos, hogy a harctéren azok lesznek a legszebb dekkungok, amelyek az ő közreműködésével fognak épülni . . .

íjat nyert, a szolgálatban mintaszerű, s mint látható, mintaszerű felszereléssel rendelkező.

... Mielőtt bevonult volna katonának, a nő felső kereskedelmi iskolának volt jogtanára dr. Tabakovics György. Akármilyen komolyan vette a tanárkodást, a legény-hüség kiűzté belőle. Amikor egyszer a leányövendékeket gunyos nevelésen érte, azt kérdezte tőlük:

— Talán nem tetszem maguknak?

A legmerészebb leány ezt felelte neki:

— Nekünk csak katonák tetszenek!

Hát most a tanár ur is katona lett, s a mint ezen a rajzon látható, minden ok megvan arra, hogy úgy volt leányövendékeinek, mint az egyéb hölgyeknek tetszését a legnagyobb fokban megnyerje...

A sorozásoknál ott settenkedik a militarizmus szelleme. A mikor ez a láthatatlan valami egy

nagy hasu, pocakos teremtés besoroztatását nézi, kéjjel mondja magában:

— Hogy lehettem én ezt a hasat faragni!

Igy is szokott ez lenni. Egyetlen hassal nem tudott eddig ez a szörny megdogni. Szende Lajos, az Első Magyar Honvédség tisztjelöltje viseli ezt.

Az önkéntes katonák megemlékezve, az ilyen öségi megköveteli, hogy a rólok szóló krónikába és albumba befoglaljuk az ő legfőbb atyaistenüket, a pótzászlóalj parancsnokát, Veinovich earedest. Szi-

a konok testréart. Pedig az önkéntes iskola egyik altisztje már meg is mondta neki:

— Tudja, hogy ilyen hasat csak őrnagy uról felfelé szabad hordani az Armeé-ban?

goru, kemény katona, mint a minőnek lenni kell minden magasarangu katonatisztnak, a kinek a háboruban fontos hatáskört juttatott a sors. Mikor az ember a hajlíthatatlannak látszó szigorát látja, elgondolja, hogy mennyi elpalástolt és visszafojtott derű, jószág és barátság fog ebből a derék katonából kiéradni — a háboru után...

Ahol milliókat kerestek a sertéseken.

— Aradmegyei németek gyors meggazdagodása. —
— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —
Arad, december 24.

Egy olyan férfival, akinek hosszabb ideje alkalmat van megfigyelni az aradmegyei és a környékbeli németajku földbirtokosok életviszonyait, gazdasági működését, beszélgetést folytattunk arról, hogy azok a német polgárok, akik egyébként szívvel-lélekkel magyar érzésű emberek, gazdasági tevékenységük révén milyen haszonra tettek szert a háboru folyamán, de különösen az 1915. évben. Azt a meglepő választ kaptuk, hogy az aradmegyei paraszt-földbirtokosok között legnagyobb nyereség jutott a nemetajku kis és középbirtokosoknak, mert ezek kitűnő kereskedelmi érzékkel használták ki a háborus konjunkturákat.

— Az aradmegyei német vagyonos gazdák lakóhelye és működési központja az eleki járás. Újszentannán és Eleken terüzködnek azok a német gazdák, akik a mi viszonyaink szerint komoly nyereségre tettek szert a háboru alatt. A természet érikesítésével nem igen jutottak rendkívül nyereségre, hanem inkább a serteshizlaltas révén szertettek nagy nyereségre. — M. eleki földművelő, aki egy aradi banknak igazgatósági tagja, például

egymaga több mint egy millió koronát nyert hizott sertéseken. Elek községben ez év folyamán több mint öt millió korona tiszta nyereség folyt be hizott sertésekből. Eleken ugyanis mintegy tizenöt nagy serteshizlalda működik, amelyeket a háboru alatt különösebb mértékben fejlesztettek ki és rendkívül nagy számban szállítottak a hadseregnek, Kőbányára, továbbá Ausztriába. Ezek a német gazdák nem tudnak mit csinálni a sok pénzzel. Az Eleki Első Takarékpénztár, amely német gazdák alapítása, szinte tul van halmozva pénzzel és dacára annak, hogy a betétek után legfeljebb három és fél, négy százalék kamatot fizet, mégis folyton elárasztják betétekkel. Uzen a környéken már ugyszólván aug van megterhelt földbirtok, mert a háboru alatt a gazdák összes adósságukat kilizették. Sőt most már ingatlanvételezbe is becsátkoznak. A környéken és a Maros túlé partián, Zádorlak német községben, legalább tíz százalékkal emelkedett a földbirtok értéke a háboru alatt. Ezt jellemzik a következők a estek: Szőlőszegén nemrég tíz kishold földet tizenháromezer koronáért vett meg egy eleki gazda, Eleken egy kishold föld ára most legalább ezerhatszáz korona, Szentmártonban pedig ezernégyszáz korona.

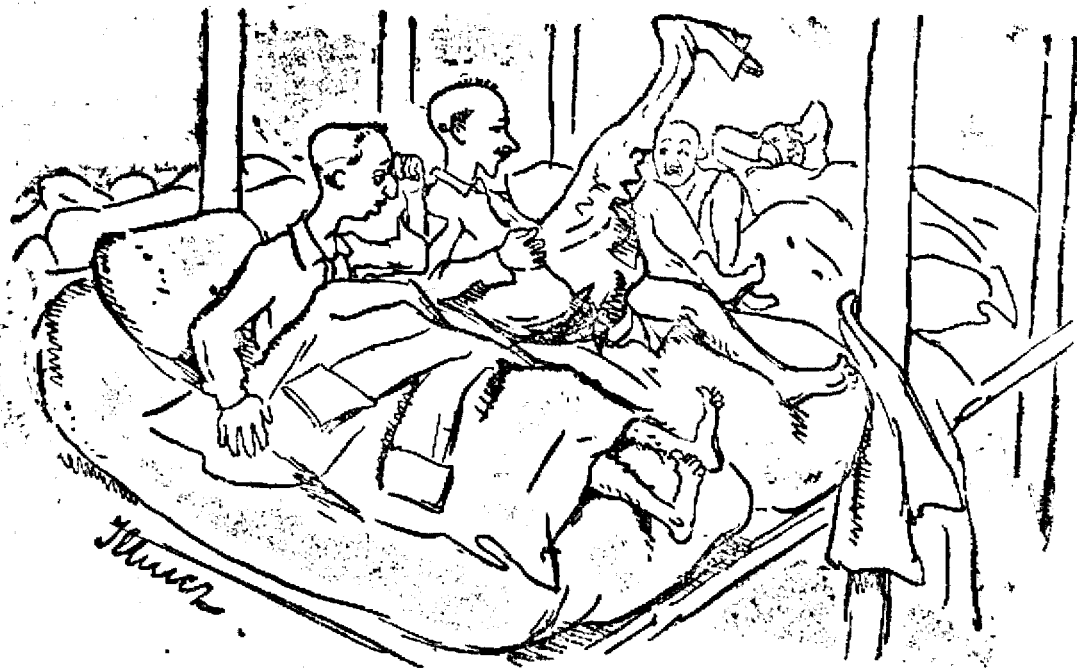
A német gazdák közül számosan jutottak ki kellemetlen bérletekből a háboru következtében. Manda Bára és Arnold Nanjor újszentannai gazdáknak Sepsőson mintegy kétezerháromezer hold bérletük volt és mindenké azt hitte, hogy a bérlet óriási veszteséggel fog végződni. Nemrég azután felosztatták a bérletársaságot és legnagyobb meglepetésre a le-

bonyolítás igen szép hasznot eredményezett. Ez annak volt a következménye, hogy a vágóállatokat, amelyek béke idején keveset értek, most ötszörre drágábban adták el a birtok tulajdonosának. Kilenc újszentannai gazdának ötezer holdas bérlete volt Béli község határában, amelyet a nagyváradi latin szertartású káptalanból birtok haszonbérbe. A bérlet még nyolc évig tartott volna és a gazdák nagy veszteségre számítottak, mert nem találtak megfellelőnek a földet. A kilenc gazda közül hét bevonult katonának és ennek következtében a káptalan feloldotta a társaságot kötelezettsége alól. A gazdák rendkívül örültek, mert legalább fél millió koronájuk maradt meg, amelynek elvesztésére különben számítottak volna.

A bor eladása révén is rendkívül összegek folytak be az eleki járásban lakó német gazdákhöz. Világos, Pankota, Muszka, Magyarad szőlőbirtokosainak egy része most német gazdák kezében van és ők értették a módját annak, hogyan lehet drágán eladni a bortermést. Dacára annak, hogy csak közepes terméshozam volt, mégis sikerült nekik hetvenöt-nyolcvan koronáért eladni hektoliterjét. Ez óriási ellentétben áll a mult évi huszonnyolc koronás borárakkal. Egy Aradon lakó üzletembernek huszáz hektoliter régi és háromszáz hektoliter új bora került eladásra az őszön. A régi bortért száznyolc koronát, az új bort pedig kétszáznyolc koronát kapott hektoliterenként. Igaz ugyan, hogy elsőrendű arut adott a vevőnek, a Magyar Mezőgazdák Szovetkeze énsz, amely ezt a kitűnő anyagot a rosszabb borok javítására fogja használni.

Élet az aradi barakktáborban.

„Auf!“

Az aradi barakktábor
Nem kőből van hanem fából;
Faházakban azalmaágyon

Mégis oly édes az álom,
Nehéz korán kelni róla
Hajnali „Auf“ riadóra.

Egy aradmegyei költő születésének századik évfordulója.

(Sárosy Gyula, az Arany Trombita
költője.)

Az Aradi Közlöny tudósítottól.

Arad, december 24

Háboru idején az emberek alig érnek rá a költéssel foglalkozni: még kevésbé lehet módjuk arra, hogy rég elhalt és talán felig elfelejtett költők születésének évfordulóit számon tartásák. Mégis, ha ünnepre nem is lehet készülni, kár lenne megemlékezés nélkül is hagyni, hogy a beköszönteni készülő év február 16-án lesz a századik évfordulója Aradmegye egy kiváló szülöttje és a negyvenes évek jeles költője: Sárosy Gyula szüle ésének.

Sárosy Gyula 1816. február 14-én Borossebesezen született. Atyja Sárosy Lajos gazdatiszt volt, anyja Dabasi Helász Kata. Ot magát is Sárosy Lajosnak hívták, de versei alatt Gyulának nevezte magát. A jogi pályára lépett és 1840. december 18-án az aradi váltótörvény-szék jegyzője és kevésbé utóbb előadó bírója volt.

A költéssel már nemcsak mint egyszerű műkedvelő foglalkozott s hatását jellemzi, hogy 1847-ben a Kísérlet-társaság tagjai közé választotta. Legnagyobb sikere az Arany Trombita című nagyobb szabású verses művével volt: ennek hatása alatt megakart írni a Grémánt Trombitát, amely azonban befejezetlen maradt. Nagyobb műve a Ket művész című költői elbesszés is. Kiadott egy folyóiratot is. „Az én Albumom“ címmel.

Amíg Aradon élt, az itteni társadalom rendkívül kedvelte és megbecsülte; Arad vármegye bizottsági tagjai sorába is választotta, később hivatala Budapestre vitte és ott is halt meg.

Az aradi Kölcsey-Egyesület illő módon hódolt Sárosy Gyula emlékének, amikor a költő borossebési szülőházát 1888-ban emléktáblával jelölte meg. Ugyancsak a Kölcsey-Egyesület hivatása lenne, formát keresni arra, hogy a régi nagy idők jeles költőjének századik születésnapja minden megemlékezés nélkül ne múljon el.

A kettéválasztott főispánság.

(Regi és új főispánok. — Az elhagyatva állt főispáni szobák.)

Az Aradi Közlöny tudósítottól.

Arad, december 24.

A város és a vármegye közigazgatásában, közéletében nevezetesen változást hozott a főispáni állásnak oly módon történt betöltése, amely a város és megye főispáni állását kettéválasztotta és arra az eddigi gyakorlattól eltérően két külön személyt nevezett ki.

Amióta a városok is főispánokat kapnak, másodízben történik, hogy Arad városának nem az a főispánja, mint a vármegyének. Akkor, amikor a városi főispánokat kinevezték, 1871. június 19-én Dani Ferenc lett Arad városának főispánja, aki egy időben Szeged és Kecskemét, később pedig Szeged és Hódmezővásárhely városok főispánja is volt. Aradvármegye főispánjává egy hónappal előbb, 1871. május 5-én Atzél Pétert nevezték ki. Dani Ferenc szegedi ember volt; ott is született és a főispánságot megelőzően Szeged város képviselője volt s az aradi ügyekbe mélyebben nem hatolt be. Talán ennek is volt a következménye, hogy 1875-ben az aradi főispánságtól megvált s akkor a város főispánjává is Atzél Pétert nevezte ki a király. (Az ő utódja viszont Tabajdy Károly volt, aki Arad város és Arad vármegye főispáni tiszte mellett Krassó-Szörény-megye főispáni állását is betöltötte.)

Az tehát először történik, hogy valaki csak Arad város főispánságát viseli, ami kétségtelentül csak hasznára lehet a városnak, annyival inkább, mert — talán legtöbbször ép az utolsó időkben — a város és a vármegyének ellentétes érdekei lehetnek, amelyekben a főispánnak nehéz az igazságos, döntő bíró szerepét viselni. Hogy a városok és vármegyék közös főispáni állásainak széjelválasztása egyebütt is célszerűnek mutatkozik, arra Nagyváradi és Bihar-megye főispáni állásainak betöltése a legutolsó példa: a város főispánjává Hlatky Endrét, a vármegye főispánjává Miskolczy Barna volt alispánt nevezték ki. (Viszont Csongrád-megye és Szeged főispáni állásait, amelyeket mindig külön emberrel töltöttek be, véletlenül most egy ember viseli: Cicatrius Lajos dr.)

A kettéválasztott főispánság mindenestre új helyzetet teremt, amelyhez sok téves kombinációt

is fűztek, így azt hitték, hogy a város külön főispáni állását törvényhozással fogják rendszeresíteni. Erre nincs szükség, mert az országban hetven főispáni állás van rendszeresítve, azonban nincs mind betöltve; a főispáni létszám szaporodása tehát nem teremt oly rendkívüli állapotot, amely az országgyűlés külön intézkedését, vagy jóváhagyását kívánná meg.

Nem mindenki tudja, hogy a város főispánjának van külön hivatala a városházán, a közgyűlési teremtől balra. Eddig a községi főispán csak olyankor használta, néhány percre, amikor a városi közgyűléseken elnökölt s onnét ment a nagyterembe. Egyébként ennek a főispáni hivatalnak, amely egy szobából és egy nagyobb elfogadószobából áll, többnyire az volt a rendeltetése, hogy a városháza nagytermében tartott zsurkok és hangversenyek közreműködői „művész-szobájának“ használták és hogy itt raktározták be a város által vett festményeket, amíg a kulturpalota meg nem nyílt.

A városi főispánnak természetesen külön adminisztrációja lesz. Hogy külön főispáni titkárja lesz-e, az még bizonytalan, az iktatói és kiadói munkákat valószínűleg valamely városházi hivatal fogja ellátni, miután ez az ügyforgalom nem olyan nagy, hogy külön személyzetet kívánna meg.

Némelyek arról is beszéltek, hogy a főispáni lakást hogy osztják ketté, ami azonban fölösleges gond, mert Aradon se a megyénéél, se a városnál főispáni lakás — nincsen.

A két főispánság körül természetesen a vármegyei az ősi; Baross Ferenc dr.-nak, a vármegye új főispánjának összesen (beszámítva a főispáni helytartókat és a megyefőnököket) huszonnyolc elődje volt, Kintsig János pedig a hetedik főispánja Arad városának.

Siatal szerb katona.

(Pataky Sándor rajza.)

Öreg szerb.

(Pataky Sándor rajza.)

Százharminchárom vitézségi érem harminchármas bakáinknak.

— A házezred honi zászlóaljának kitüntetése. — Vlád kapitány beszéde. —
A hon mauzoleuma. — Szömörkényi főhadnagy segéditsz az aradi hősofokról. —
— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 24.

Hálás szívvel mondunk az Aradi Közlöny olvasói és szerkesztőjének nevében köszönetet az aradi harminchármas zászlóaljnak, ami a karácsonyunkat széppé és magasztossá tette. Szeretünk és soha el nem muló hálnak az övék, akik az Isonzó fronton kikötötték azt az árfalat, amelyen a legbecsesebb ellenség várzik el. És ott lent a poklok minden veszedelmét lefelmúló fergetegekben hazáért harcoltak és a szerető ünnepének háborús hangulatát a dícsőségüknek sugarával öntik el. Ma a szent este beköszöntésével örvecsünk róla, hogy a mi fiaink, akikért a karácsony tizenhét hónannak egy pillanatában sem szünetelt meg a gond, a valóságos erdejét aratták a babérnak. A király a zászlóalj legénységére köszi százharminchárom házi vitézségi éremmel tüntetett ki. Szömörkényi Rezső főhadnagy, a zászlóalj vezetője hozta el hozzánk az ünnepi örömeiket megsokszorozó birt, de sajnos mi sem tudjuk elmondani azt oly lelkesen, oly szívvel és lelket gyönyörködtetően a zászlóalj magasztalásának jelentőségét, mint ez a katonatiszt, akinek minden szavából az atyai és háttéri melegség árad az ő rettentetlen hősi vitézei iránt.

— A legmélyebb hála, a legmagasztosabb tisztelet hangján szabad csak szólni arról a harminchármas zászlóaljról, amelyben magyarok és románok testvéri együttérzéssel, immár tizenhét hónapja legendás eseményeket művelnek. A háború elejétől a mai napig csak fokozódik a tisztikar hámulata katonáink iránt, akiknek hősi kitartását a távol álló meg sem tudja talán érteni. Az Isonzó front védelme a háború legnehezebb és legnagyobb szerű feladata. Aki itt az olaszok dobpergés szerű tűzében, amelyhez fogható erősítő és hatású még nem volt, meg nem ingatható, egy lépésnyi hátrálásra nem kényszeríthető, az már nem is ember, hanem félisten. Borzalmas küzdelmek az ellenséggel, a 28 fokos hideggel, a széllel és viharral, a kopár sziklával, a természet minden szeszérvével és haragjával, ezzel telik minden perc, minden nap, amelynek nincsen soha pihenője. Olyan emberanyag az az aradi és aradmezeyi román és magyar katona, hogy mi tisztiek, akik látnuk ezt az emberfeletti munkát, értjük csak meg hadtestparancsnokunk ama kijelentését, hogy ahol a harminchármasok vannak, ott én nyugodtan hajtom le fejemet. Mind, valamennyien hősi és a tisztikar, amely a legszeretetteljesebb bajtársi viszonyban él katonáival, akik mellől egy pillanatra sem távozik, csak akkor hagyja el a helyét, ha temetni viszik. A „Batallionsgeist” oly magas fokú, oly emelkedett, hogy köztük is megihletne és dírtambusok megírására készítetne.

— Felszínhathetlen nehéz napok voltak október 18-tól november 10-ig, három keserves hét, szüntelen óriási csaták napjai. A zászlóalj dícsőséggel állta meg a helyét és eltökélte attól, hogy minden tiszt kitüntetésre van felterjesztve, a leányosság közül 133-at dekorált a király vitézségi érmekkel. December hatodikán a dandárparancsnok tűzte mellükre az érmeket és az ünnepély alkalmával a zászlóalj parancsnoka Vlád Sándor kapitány a következő gyönyörű lendületes beszédet intézte bakáihoz:

Három nyelven fűzte koszoruba a legfőbb hadur jutalmát a parancsnok hála és szeretete megindító szavaival:

„Katonák! Örömmel van ma zászlóaljainknak! A büszke önéretet lekezesztő leghőbb virágait szívünkben. Ünnepet állunk és mintha ezek a hódító kopár sziklák is velünk ujjongnának — hóféhér átázott öntözük épen maradt kristályai mintha szebben csillognának és a fakó ködön át vánszorgó csatárnap mintha melegebben lövelné gyér sugarait. Ünnepet

állunk, de nem úgy mint otthon. Nem szőlít békés falunk ezüst hangja, szelid harangja — fatornyos templomunkba; fohászunk nem folyik össze áttatos szolozmák és a buszó orgona fuvallatlag szólamaival. Nincs emberéltette templomunk! A haragos vágatlan hegyet-völgyet takaró hóköpenyese az imaszámolyunk; orzocánk az ellenség fogverropozása és menydörgő ágyuzaja. Minden imánk, minden fohászunk — a mi hazaszeretettünk ezer ellen tűzén megtisztult szent érzéséhez száll, melynek ti — hovatova 17 kemény hónapja — oadaod, minden áldozatra kész bajvivői voltatok és meg is maradtatok.

Katonák! Az Isonzó-front egyik legfontosabb pontjának nehéz védelmét bizta rátok — Uralkodó és Haza! — A rátok bizott szent rögöket megtartottatok: sőt mi több: — A leghitványabbat, legalattomosabbat minden ellenünk között, — gyönyörű harcokban, lélekemelő lendülettel emlékeztettétek ősi harokészésünkre. Feltebbvalóitok elismerését kivívtatok és újabb becsületet szerettetek a harminchármas névnek; hitvány vértől esőpöngő szuronytok erőteljes vonásokkal vágta be neveteket a lángoló honszerlem klasszikus hazája ezeréves történetébe.

Katonák! Imádozt, jószágos, őszhaju uralkodók, a bátor katonának járó leghőbb jutalmát küldi néktek szeretete és hálaia jeléül. 133 leghátrabbnak mellát a bátrak közül, a vitézség jele fogja díszíteni. Brigadéros urunk maga fogja ezeket mellétekre tűzni.

Katonák! El feledhetetlen percben szólok hozzátok: „Büszkén, emelt fővel viseljétek dícsőségtok, bátorságtok gyönyörű érmét! Fényt áraszt az fiaira, büszke fajotokra; késői unokák féltve őrzött ereklyéje leendő szerény érem; forrása a jövő nemzedék véres és vértelen áldozatkésségének, ha a nagy idők után megismétlődnének. Hősofok fogadjátok köszönetem!

és ti többiek! Kik vállatvete viaskodtatok a kitüntettekkel és vélők együttésben verekedtetek ki győzelmeiteket. Rólatok sem akartok megfelekedezni, néktek is kijár hála és köszönetem! Bátran és vitézséggel vittétek győzeletem a haza szent és igaz ügyéért! A harminchármas győz, vagy meghal! Nyugodtan ejtem ki a komoly szavakat. Nyugodtan és joggal, mert a ti vitézségeteknek emelt örökbeeső emléksobrot az ellenség azzal, hogy ezt a kopár sziklát, ahol a ti hazaszeretettek lakasztotta piros gyopár terem, az enyészet és vér hegyének nevezte. Gyönyörű szavakkal esztelte vitézségeteket ő exelenciája, a hadtestparancsnok ur!

„Szikla szilárdan áll, mit Harminchármas szuronyja véd,
Enyészet porába dől, mit Harminchármas három tusája vi.”

Katonák! Hívek és méltók maradtok feltebbvaló és ellenség elismerésének a gyönyörű megnyilatkozásaihoz! Hívek maradtok azok szelleméhez — kik ott (a temetőre mutat) a megfagyott bantok alatt alusszák hősi álmukat! Szent örökséget hagytak ránk, minden csatánkban vesérelni fognak! Igen, megfogjuk szikláinkat védeni, mindenkor szívesen várunk a haza szent és igaz ügyéért feláldozni, dobogó szívvel várjuk a pillanatot, amikor majd:

Megszólalnak a kürtök a minden dob [dereg]

És ellen földjére nyomul a sereg [győznek]

Irtó lesz rehamjuk, bosszút lühegye [hősofok]

Ki állhatna ellent a harminchármas [hősofok]

— Szólt a parancsnok és a mi viharedzett bakáink, magyarok és románok egymás kezét szorongatták; rég igaz és egyforma fiai ók már a szorongatott hazának; örökre kiható

vérszerződést kötöttek egymással, mely az egymást megbecsülő szeretetben gyökerezik. Adja az ég, hogy a nagy pihenő napjaiban apró kicsinyeskedések és féltékenykedések el ne homályosítsák a nagy küzdelem békés egyetértését. Napokig tartó dobpergés szerű ágyutüz követésolta össze a közös haza különböző ajku fiait, egyenlő és minden csodálatot kiérdemlő nyugalommal néztek szembe minden borzalomnak, a nagy veszedelem kétséges pillanatába, amikor a legborzalmasabb pokol minden idegszálat az elpattanásig megfeszített, akkor megtalálták egymás kezét és megesküdtek, hogy egymást többé el nem hagyják. Növessze nagygyvá frigyüket a haza áldása! Mi magyarok, akik ezt a közdelmet végig vittük, mi nem fogunk derék románjainkról megtelekedezni. A közös sírban nyugvók békés szelleme örökre egyesített beindunket!

— Időt talált a kegyelet a nagy csaták zajában arra, hogy az elesett hősofok emléket nagyméretű emlékművel, harcos kezektől építve, örökítse meg. Amit a moderna technika segédeszközével szoktunk rones körülmények között elvégezni, az itt pótolta halottaink iránti végtelen tiszteletünk. Minden gép, vagy pálya nélkül, kizárólag emberi izomerővel oipeltünk fel 4000 kg.-os kőtömböket a hegyescsúcsra, helyettesítettük a gyakorlott szobrászt, a követ so se látott kezdő, de végtelen lelkesedéssel dolgozó munkással: irtózatos nehézségek között épült fel a Kra mauzoleum, hogy hirdesse a hazaszeretet és a kegyelet óriási erejét. Dandárparancsnokunké volt az eszme és a tervek készítése és a kivitel én rám volt bízva. A templomszerű építmény négy sarkán ferde oszlopokkal, lépcsőzetesen nyugszik. Gula szertőn vérszűdik és a legtetefőn görb van, amelyre tört szárnyu bronz-sas kerül majd béka idején. A szeretet volt csak képes arra, hogy az összesen 150 ezer kilogramm súlyu kőtömbökből est a hősofok emléket megörökítő mauzoleumot megépítse. Csak, akiknek a lelkében a hazaszeretet olyan szilárd, mint az a szikla, amelyből ez emlékmű épült, az volt képes azt létesíteni.

— Ha még megemlítem, hogy a harminchármasokról a hadvezetőség hőkezően gondoskodik és úgy, hogy a mi katonáink állítása valóságos főuri, akkor egyuttal hála szívvel emlékszem meg arról is, hogy most már itthon is gondolkak az aradi fiakra, akikre pedig a világ bármely nemzete büszke lehetne. Bizony rosszul esett a tavalyi karácsonykor látni, hogy minden körülöttünk lévő zászlóalj örült a haziról kapott szeretet adományoknak, csak a mi bakáink voltak mostoha gyerekek. Örömmel értesültünk arról, hogy a helyzet ebben a tekintetben is megváltozott. Megérdemlik ezek a derék fiuk, akik a vérük hullásával megtudták akadályozni, hogy az ellenség az ideig egy lépést sem tudott előbbrejutni, de nem is fog soha, míg aradi baka védi az Isonzó völgyet.

Haragos ellenség.

(Pataky Sándor rajza.)

Élet az aradi barakktáborban.

„Viszik a menázsit.”

Katonák dele nincsen mindig délben
De azért nincs szükség párolgó ebédben.

Az aradi baka hosszú sorban nyargal,
Mikor a telt esajkát viszi diadallal.

Rémregény

az orosz beförésből.

(Akit Danilóval tévesztettek össze. —
A színész-szolgabíró kormánybiztossága.)

Az Aradi Közlöny tudósítói.

Arad, december 24.

Sok kedvelt, népszerű, körülrajongott színésze volt a fővárosi közönségnek, de talán valamennyire jobban szerették, kedvelték azt a meleg bársonyos hangú, elegáns megjelenésű művészt, aki énekével, játékaival közel egy évtizeden keresztül tartotta forrongásban a női szíveket. Daniló, a Vig özvegy Danilója volt egyik legjobb és legismertebb szerepe és Lehar édes melódiáit szöve sem tulta talán senki olyan mekapóan énekelni, mint művésznünk, akiről ez a regényes történet szól. Az egyetlen színész volt, aki fiatalon, hódítóan maradt meg emlékünknél, diadalmasan, meg nem öregedve: mert amikor sikerei teljében népszerűsége csúcspontján volt, bucsút vett mondani a festett világnak, a színpad deszkáinak. Bérmenyire tartotta volna vissza Beóthy László a szász estés Vig özvegy sorozat fűzős-kéjét, a daliás Daniló nem hajlott a szóra, elment.

Elment a sikerek, tapsok, forró esték, ünneplő közönség, kitaruló női szívek városból, el a csillogó, villanyfényes palotavárosból, fel a Kárpátok közé, egy északmagyarországi kis városába. A színpadról a hivatalos íróasztal mellé, ahol szerepek helyett aktákat forgatott. Lehar-nóták helyett tótopcsáknak közigazgatási tanácsokat adott. Danilóból, a Magyar Színház balkáni princéből felvidéki szolgabíró lett. A színházak tájékán egy darabig beszéltek róla, aztán elfeledték. Új nevek, új csillagok, új operettek, új primadonnák és új körülrajongott színészek hozták feledésbe a szép Danilót, akiről olykor-olykor beszéltek a múltba visszamenekülő zók: „Azok voltak ám a szép idők!”...

Most mulik egy esztendője: megint sokat emlegetett név volt a színpad egykori fejedelmé. Tavaly decemberben, amikor az oroszok dúlásának nehéz napjait éltük át, amikor riasztó történetek keringtek szájról-szájra azokról a borzalmakról, amelyekben az oroszok járta vidékeknek, városoknak, falvaknak része volt: a sok rémségszerű, hátborzongató történet között a szép Danilóról is keringett egy borzalmas legenda — Az egykori színész csakugyan ott hivataloskodott a határ közelében, amikor az oroszok jártak és így megvolt a

valószínűség ahhoz, hogy talán csakugyan megtörtént a szinte fantasztikus történet.

— Ugy történt — mondották a feltétlen hiteles forrásból értesülésre hivatkozó mesemondók — hogy Daniló (maradjunk csak ennél a névről) az oroszok közeledésekor sem hagyta el kis városát, ahol szép kert közepén pompás kis kastélyban élt boldogan feleségével. Olyan egyszerűen és olyan boldogan élt, mint akár-meltek más vidéki szolgabíró. Jáltak az oroszok és Daniló nem menekült. Kastélyában fogadta az orosz tisztet, akinek tudára adta, hogy itt maradjon a nép, a lakosság érdekeit képviselni, védelmezni. Deben szótlanok álltak a barátságos orosz tiszt és eldöntötték a házasságával és szépséges feleségével. Elő után néhány tiszt a szolgabíróval a dohányzóba vonult, ahol szóval igyekeztek tartani a házasságát. Azonban utóbb türelmetlennek lett és átnézett a szalonba, ahol feleségét hagyta. A szép asszonyt itt már nagyon is muszkajüz ostrom alá vették az ifjabb tiszt. A férfi revolvert ránt, leövi a legvakmerőbb tisztet, aztán még egyet, egy harmadikat, a következő pillanatban aztán a kozák kardok kiröppennek és a házassága holan hever a földön. A szép asszonyt később baldokolva szállítják korbázza...

Igy hangzott a borzalmas legenda, amelyre sokáig nem jött cáfolat. Az igazat megvallva: a háború lázában élő emberek nem is túlzottan érdeklődtek: igaz-e, így történt-e. Elhitték. Amíg egyszer csak megjelent Budapesten viruló egészségben: Daniló. Karján szép felesége, Nem ölték meg egyiket sem élő karddal vagy öléli karral az oroszok.

Amikor nemrég Marton Sándor dr.-hoz Beóthy László jogtanácsosához fordultunk ebben a kérdésben, ő a következőkben ismertette a legenda eredetét:

— Szívesen cáfolom meg szokot a híreket, melyet levelemből láthatólag Ráthonyi Akosról terjesztettek. Ezek a hírek Budapestet is megjárják, — mint utóbb kisélt, teljesen aaptalanul. — A hír onnan eredt, hogy egy Bálhonyi nevű honfoglaló ember és családjának egyes tagjai ellen orosz részről tényleg történtek atrocitások: Ráthonyiné állítólag egy szanatóriumban meg is halt. Bálhonyi Akos most is Pesten él, kiünnöni érzi magát: az oroszok ugyan annak idején közelében jártak az ő birtokának, de Ráthonyihoz már nem jutottak el. Ráthonyi egyébként bevált katonának és úgy tudom, hogy a napokban nyer kitüntetést mint kormánybiztos-helyettes.

Oroszok súlyos veszteségei
a besszarábiai fronton.

Budapest, december 24. (Hivatalos.) A főhadiszállásról jelentik:

Orosz hadszíntér:

Az oroszoknak a besszarábiai arcvonal egyes részei ellen megkísérelt támadásait az ellenség súlyos veszteségek mellett visszaverték.

Olasz hadszíntér:

Lardaroi megerősített területet és a tolmecini hidtő mellett levő állásainkat az olasz tüzérség hevesen bombázta.

Délkeleti hadszíntér:

A legutóbbi napok kisebb vállalkozásaiban mintegy hatszáz hadifoglyot szállítottunk be. Egyébként nincs különös esemény. Höfer altábornagy, a vezérkari főnök helyettese. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Visszafoglalt

német állások.

Berlin, december 24. (Hivatalos.) A nagy főhadiszállás jelenti:

Nyugati hadszíntér:

Az ellenséges tüzérségi tűz helyenként élénk volt, különösen a Vogezekben. Souaintól északra levő magaslati állásunk ellen intézett éjjeli gránáttámadást visszavertünk. A Hartmannweillerslopfon levő állást teljesen visszafoglaltuk. A hegy északi lejtőjén levő árokreszekből is elűztük a franciákat.

Keleti és Balkán hadszíntér.

Nincs különös esemény. Legjobb hadvezetőség. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Élet az aradi barakktáborban.

„Hadikoszton”.

Mikor „bis Gromoboj” volt már auf és nieder,
Mikor a fegyverszűz szorit mint a mider,
Mikor a főhadnagy végre rasztot rendel
Igy kosztol a harcos hadi élelemmel.

teletteljes követelését s őszintén reméli, hogy a fentebb kifejtettek lehetővé teszik a császári és királyi kormány részére azt, hogy a követelések jogos igazságát belátva s azoknak eleget tegyen ugyanabban a szabadelvű szellemben s ugyanazzal a gondosággal az Egyesült Államok és Ausztria-Magyarország közt fennálló jó viszony iránt, mint amely az Egyesült Államok kormányát a követelések felállítására kötelezte.

H I R E K.

Fut az entente a pénze után.

(Khuen-Héderváry Károly gróf ellen-ségeink helyzetéről.)

Vátrati tudósítás.

Budapest, december 24.

Budapestről jelentik: Khuen-Héderváry Károly gróf, a munkapárt elnöke egy budapesti újságnak a következő nyilatkozatot tette:

— Tünelmennyves diadalaink sorozata megszüldött a katonai és diplomáciai heivzetünket. Anglia, Franciaország és Itália azonban még nem látták be, hogy azokat a célokat, amelyekért a háborút megindították, sohasem érik el, újabb ellenállásra s hatalmas tavaszi offenzívára készülődnek. Csupán Oroszországban vert gyökeret a hiedelem, hogy végcéljukat, a Dardanellákat a jelen háboruban nem érhetik el, ámde ott a hatalmat a teherkezes nariusabbak ragadták kezükbe. Ezért a közelműben a nemet és magyar parlamentben elhangzott bekenyvitkozatokra nem jött az entente-től visszhang. Az entente fut a pénze után s reméli, hogy megjavítja helyzetet, va amit visszahozhat az elvesztettekben.

LEGUJABB.

Erkezett reggel 3 órakor.

Bécs. A trónörökös képviselői közt egyrészt, az Osztrák Földhitelintézet, valamint a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank közt másrészt, tárgyalások folynak a bécsi III. kerületi módénai telkek megvétele céljából. Egyelőre a két bank a telkekre prioritási jogot nyert.

Budapest. Polónyi Dezső a Pester Lloydban kijelenti, hogy nem helyesli a jelenlegi akciót a kormány ellen. Annak idején ellenezte a treuga deit, de ha már elfogadta, akkor már következetes akar maradni a háboru végéig.

Amsterdam. A tegnapi görög minisztertanácson fontos határozatokat hoztak. Szkuudisz tekintettel agg korára, le akart mondani, de Gunarisz nem akarja atvenni a kormány vezetését, hanem támogatja pártját a kabinetet.

Frankfurt. A Frankfurter Zeitung jelenti Athénből: Pallisznak az entente vezérkarával történt tárgyalása eddig eredmény nélkül maradt. Délmakedónia lakossága ellenséges magatartást tanúsított az entente ellen. Az entente kijelentette, hogy a községeket erőszakkal fogja elfoglalni, ha a lakosság nem üríti ki azokat.

— Az Aradi Közlöny legközelebbi száma a karácsonyi kettős ünnep után hétfőn, december 27-én délelőtt kilenc órakor jelenik meg.

— Vidéki Igen tisztelt előfizetőink részére lapunk mai számához csatoljuk az Aradi Közlöny nagy tati naptárát 1916. évre.

— Második hadi-karácsony. Karácsony... Másodszor fordul az év a szeretet ünnepe felé s másodszor töltött fegyverben ezt a szent, ezt a szép, ezt az ezveit-n napot... Mennyből az angyal leszállt, de szerte mindenfelé, északon és délen, keleten és nyugaton, sok-sok kilométernyire tőlünk talán ép e napon dörögnek leghevesebben az árvuk, talán ép e pillanatban indulnak végzetes utjukra az ellenséges roh-máslopok: a szeretet ünnepe kegyetlenül s pardon nélkül ovilkolják egymást az emberek, testvérek az Urban, vér csordul és halálhőrvés hallatszik meg... A három királyoknak csillag mutatta az utat Betlehem felé, csillag mondta meg nekik, hogy megszületett a Megváltó. Az ég felé fordítottuk arcunkat és kiánsosan várjuk, tessük: vajon feltűnik-e a csillag, a mely jelzi a megváltó Bébe megjelenését, vajon jön-e a csillag, amely mutatja utunkat? A második karácsony fegyverben. Másodszor foels el a honvágy idegen földön a derék magyar katonák, másodszor gondolnak havas harmezőkön azokra a szent gyertyákra, amelyek most otthon a kis viskóban kivilágolnak. S valamennyi szívében talán egy most a gondolat: istenem, ha nem mult el tőlünk eddig a keserűség pohara, ha meg kellett lenni, hát legyen meg, de add uram-isten, hogy a harmadik karácsonyt, a jövő évit már otthon, békességben, nyugalom-ban tölthessük.

— Az olasz fronton levő aradi katonáknak. A következő sorokat kaptuk: — Ig n tisztelt Szerkesztő Ur! Az „Aradi Közlöny” október 5-iki számában tudósítás jelent meg Kell József dr. főhadnagy tollából, mely az olasz fronton harcoló aradi és arad megyei katonák hősi küzdelmét rajzolja meg. Ez a tudósítás ugyanaz nap megjelent az aradi „Romanul” című politikai napilapban is. A tudósítás hatása alatt ez utóbbi lap szerkesztősége gyűjtést indított meg, hogy abból vitéz katonáinknak szerető érdeklődésünk jeléül némi kedveskedő ajándékot juttassunk. Gyűjtésünk eredménye 757 korona 6 fillér volt. Ezen összegből a 33-dik ezrednek az olasz fronton küzdő hői IV dik zászlóaljának tegnapelőtt több láda ajándékot küldtünk, még pedig italt, dohányt, pipát s egyáltalában oly dolgokat, a melyek Vlád parancsnok szíves ur saját információja szerint katonáinknak különösen kedvesek. Az adományozók nevét annak idején a „Romanul”-ban közöltük. Miután az igen tisztelt adományozók között több olyan ur és urasszony volt, a kik a román lapot talán nem olvassák, ezután is bátorkodom azokat értesíteni arról, hogy jóssivő adományaik a kívánt célra fordították s így hazafias intenciójuk teljesedett. E sorok közléseért fogadja, igen tisztelt Szerkesztő Ur, köszönetem kifejezését. Goldis László.

— Eljegyzés. Molnár Mihály a Neumann M. cég miskolci fiókjának helyettes vezetője eljegyezte Reiner Riza nevelőnt, Reiner Dávid miskolci butorkereskedő bájos leányát. (Mind-en külön értesítés helyett.)

— Halálozás. Kisceaitai Cséthy Miklós honvédtisztér önkéles. Cséthy Ferencnek a Budapesti Híradó felelős szerkesztőjének és németek született verbói Szilaha Sáro tának fia december 20-án hosszas szenvedés után 19 éves korában a József-színházban elhunyt. Előkelő tekintély gyászolja. Közülük lovag Weiszstein Jenő, a harcraai állami szülőtelep vezetője és neje született verbói Szilaha Margit.

— Névtelen levelek. A háboru irodalmában vajjon melyik a leányszerűbb műtáj? Mi az, aminek példányszáma túlhaladja az Alagut százezer kőtetét? A névtelen levél. Külön történetíró — erkölcsötörténetíró — kellene szerződtetni, aki megírja a nagy világfelfordulás egyik esuf kis zugának történetét, a névtelen levelek történetét; kikutassa azt, kik, hogyan, milyen okból adták a fejüket arra, hogy ezer gond, ezer baj, ezer fájdalom közepén tu-catiájával és százával gyártsák a mások ügyét-báit rendezéshezug b-állításban piszkáló denunciaciókat. A hatóságok — polgáriak, katonaiak egyaránt — eleinte komolyan vették ezeket a névtelen írásokat, hiszen annyi bűn, hitványság lappanghat, hátha igazat ír a névtelen. De lassan reájöttek, hogy — aradi tapasztalatokról van szó — egész ipartelepek, gyárak rejtőznek a névtelenségben; ipartelepek és gyárak, amelyek ontják az ilyen leveleket. Van, amelyik csak elferdített kézírással működik, van, amelynek fel-entéseit finom vonással női kéz írogatja, van gépirásos, van, aki táradtsáccoraa ujságból kivagdalt szavakból állítja össze irodalmi munkáit. Az egyes — idáig kivétel nélkül leleplezés nélkül maradt — feljelen és-gyáraknak megvan a speciális működési körük is. Amikor a hadseregszállító panamákról volt szó: boldogotboldogtalant denunciaciót egy rossz írócéppel működő „névtelen gyár”, amelynek a fészke-hez — ugy tudjuk — az aradi rendőrség már közel is járt, betekint nyomozott, figyelt, de eredmény nélkül: nem volt elég bizonyíték. Az előírásnak annyi haszna mégis volt, hogy ez a gyár beszüntette működését. Annál szorgalmasabban dolgoznak máig is azok a passzioná us névtelen feljelentők Aradon, akik azt kutatják: ki miért van itthon? Nincs olyan gyógyvithatatlán beteg, azáz pótszemlén rokkantnak találta untauchich, nincs olyan felmentett közlisetviselő, akit legalább egyszer fel ne jelentettek volna névtelenül, hogy esalva, lopva, vesztve érte el azt, hogy nem kell a lövészárkba mennie. Egy jókedvű aradi ur a minan levélben ünnepi vacsorára invitálta barátait. A fehér asztal mellett, amikor az ünnepi alkalom iránt érdeklődtek, kijelentette: „Jubilálók. Ma ünnepelem a kétszázötvenedik névtelen feljelentést, amellyel a lövészárkba küldönek ismeretlen jóakaróim.” Ez sajnos nem tréfa, hanem szomorú valóság. Aradon már nem divat, hanem beteges, mániává, járvánnyá lett szokás a névtelen levelezés. Így történhetett meg ez a hihetetlen történet is. Néhány hét előtt tizenöt havi harctérszolgálat után súlyos betegesen érkezett haza egy aradi tart lékos tiszt. Sikerkült hazakerülnie egy aradi kórházba, családjá közelébe. Sápadtan, összetörve, felismerhetetlenül rossz szinben jött. De ittléte harmadik napján már ott volt valamelyik hatóságnál a névtelen levél: „Nem értjük, miért lopja itthon a nepot, miért nincs a harctéren, miért török, hogy itthon dekkolion már hónapok óta”. A beteg tiszt annyira eltelt a névtelen levelek városával, hogy sürgősen áthelyeztette magát egy másik város kórházába. „Menekülök innen — mondta — bármilyen jól esik ismerőseim között lenni. Hiszen ha már a harmadik napon denunciaciónak, mit fognak tenni három hét múlva?”

— Az aradi szegényeknek. Nemes tradiciójához híven ma is eljuttatta Varjassy Lajos polgármesterhez az Andrányi Károly és fia cég a szegények között szétosztandó ezer korona karácsonyi ajándékot. A polgármester ezt az összeget valamint a Hungária pamut-gyár nagyilek ajándékát, öt száz koronát ma délután osztotta szét tíz és husz koronás részletekben.

— Husz éves adómentesség a háboru an épülő aradi házakra. Az aradi Ipartestület előjárósága rendkívül érdekes előterjesztést tett a tanácsnak, amelyet az ma, Varsó Lajos polgármester elnöklésével tartott ülésén igen melegen fogadott és pártolón viszi a törvényhatósági bizottság közgyűlése elé. Az előterjesztésben az Ipartestület visszaillesztelét véve az építő ipar legutolsó esztendeire és annak megállapítása után, hogy a háboru közterheiben nemcsak az az ipar, de a vele rokonszámák is stagnálnak, azt kéri a tanácsból, hogy indítson országos akciókat az építkezések fellendítésére és erre legelőrevezetőbbnek tartja, ha a város a kormánytól adókezezményt kér azokra a házakra, amelyek a háboru alatt fejeződtek be és a békekötés után előző három esztendőből épülnek. Husz évi állami és községi adómentességet biztosító törvényjavaslat benyújtására kéri a kormányt a város — proconálja az Ipartestület és a tanács a maga részéről is helyénvalónak találja az eszmét. Habár az állam adóemelésén és az adókon töri a felet óriási kiadásainak kamatbiztosítására, mégis lehetnek tartja a testület előjárósága, hogy az adómentességet megadják, mert az építkezés fellendülésétől az indirekt adók emelkedését lehet várni.

— A hadisegélyezették tüzfája. Az aradi Népiroda a hadbavonult katonák családtagjai tüzfájának biztosítása érdekében azt kérte a város tanácsától, hogy a hadisegély terhére előlegezzon egy fél öl tüzifa árát, negyvenhárom koronát, illetve ha lehet, adjon nekik természetben az említett összegnek megfelelő tüzelőt. Hetek óta tanakodtak azon, hogy a feltevéstől átvés eszmét mikép valósítsák meg és a tanács a számvetéshez, ez pedig a tanácshoz sőtállatta az aktákat. A ma tartott tanácsülésre olyan előterjesztést tett a számvetés, hogy annak hallatára elkezdett szédülni mindenkinek a feje, mert amennyi teendő felsorol, azral egy országot el lehet kormányozni. A tanács Greén Nándor főkapitány javaslatára végül is a legegyszerűbb módon oldotta meg a már neveltségesen elhuzott kérdést. Minden hadisegélyezett, ha kéri, kap 48 korona előleget és a pénztalványt elviszi a Népirodához, amelynek a feladata lesz, hogy megfelelő beszerzési forrást biztosítson. Az előleget a városi pénztár havonta 4—5 korona összegben levonja. A kérelmezők névsora már együtt van, a jegyzék minden szükséges adatot tartalmaz és egy kis jóakarattal, megértéssel két-három nap alatt mindenki megkaphatja a fáját, feltéve, hogy a faterkedőknél lesz fa.

— Alapítványok Aradfalvára. Arad város polgármesterénél megjelent ma Czédly Károly dr. kir. tanácsos és megbízásból két alapítványt jelentett be a létesítendő Aradfalvára. Az egyik 600 koronás alapítványt báró Bánhidy Antal és neje báró Bánhidy Antalné tették azzal a meghagyással, hogy Aradfalván létesítendő egyik ház korán elhunyt szeretettük néhai báró Bánhidy József emlékére, onok nevére nevezetessék el. A másik, ugyanakkor 600 koronás alapítványt öv. gróf Wenckheim Erigyenné szül. Wenckheim Krisztina grófnő tette. Arad volt érdemes polgárának előbb Nachtnébel Ödönnek emlékére s így Aradfalván egy ház mindig az ő nevét fogja viselni.

— Nagy Géza, az aradiak kedvelt ténytépésze, néhány napi szabadságra haza érkezett. A néhány napot arra használja fel, hogy megrendelje szolgáltatásra a város és azok kívánságára az Andrassy-utca 15. számú helyen személyesen eszközöket felvevőket.

— „Pálmai sajtóiroda.” Nincsenek nagy események a harctéren, legalább is bennünket közvetlen-közletről érdeklő nagy események. A Hősök csendesek, majdnem szürkék és a sok harctér egyikéről-másikáról mindennap csak azt jelentik a „hivatalosok”, hogy nincs jelenteni való. Milyen más is a nagy offenzívák ideje! Feszülten várjuk mindeonap a jelentést, a térkép eleven valóságá lesz: látjuk rajta, mint hullámszerű gépies pontossággal előre, mindig előre egy hosszú, kigyózó vonal: Oestrolenka, Lomza, Varsó, Grodnó, Brest-Litovsk, Vilna... vagy: Belgrád, Krasnievár, Nis, Prisztina, Monasztir. Ma már azt tessük: mit hoz a holnap, jövődömondók bejelentik előre Hősök holnap Novibazárt hozza, a németek biztosan újabb száz szerb ágyúról számolnak be. Ilyenkor, a forró és lázas győzelmi hírek napjaiban nincs népszerűbb dolog Aradon, mint a „Pálmai-sajtóiroda”. A háboru nagy eseményeiről leggyorsabban talán a harctéren értesülnek. Szikratáviró viszi szét a levegőterben a hírt és bizony előfordult, hogy Pálában, vagy a kaffaról öbölben a tengerészek előbb tudták meg Varsó elesését, Belgrád bevételét, mint a fővárosok közönsége. De van még egy láthatatlan szikratáviró, valami delezes áramhoz hasonló, amely elhordja az ország részébe a híreket. A hivatalos jelentés még valahol Hősök íróasztalán kászül, amikor Kolozsváron, Brassóban, Aradon vár sutogják: „Nowo Georgiewsk elesett! Óriási győzelem Szerbiában!” A bententes aradi ilyenkor Pálmai Lajos dr. közlegyzőhöz fordulnak. Ha a „Pálmai-sajtóiroda” megerősíti a hírt, akkor igaz. Addig, addig tudott ugyanis minden szenzációs háborus hírt elsőnek Pálmai, addig hallottuk, hogy „Pálmai hírt kapott Pestről: Przemysl visszafoglaltuk”. Lemberg újra a miénk! Egész biztos! Pálmai beszélt Pesttel”, amíg megkapta a kifűző közlegyző és utólag érhetetlen választási vezér irodája a „Pálmai-sajtóiroda” címet. Nem királyi adomány, csak az aradi társaság adta elismerésül a sok jó hírért. Most csend van a harctéren: a Pálmai-sajtóiroda sem jelent semmit...

— Bárány tanár kiszabadult az orosz fogságból. Bécsből jelentik: Károly svéd herceg közölte a Hadifoglyokat Gyámoltó Irodával, hogy az oroszok Bárány Róbert professzort, az idej Nobel-díj magyar származásu nyeresét, elbocsátották a hadifogságból.

— Halálozás. Weisz Adolf, az izr. kórház gondnoka, fűdalommal jelent, hogy neje, szül Weisz Katalin hosszas szenvedés után a hó 23-án, délután 1 órakor hosszas szenvedés után meghalt. Temetés a hó 26-án, délután 2 órakor az izr. kórházban lévő gyászszobából Vadászkerület 8. szám fog megtartatni.

— Az Ipartestületi kórház agilis és fáradtságot nem ismerő hölgyei öv. Csillag Lajosné és Mairovitz Emilné szeretettől melegen sügöző karácsonyi ünnepségben részesítette a kórház betegeit. Az ünnepséget Kostyák Antal tábori lelkész szép szónoklattal nyitotta meg, utána Balla Rózi, Pick Annus szavallata következett. Wild Kornél szakaszvezető melegen szavakban köszönte meg bajtársai nevében a nskik rendezett ünnepséget. Az ünnepség tónusát emelte Vásárhelyi Janka éneklés, Haász Erzsébet éneklés, Forbáth szedrosvos és Paver lelkész megjelenésükkel. A szép sikerben osztozott Meszlényi Emil dr. hadnagy zongorajátékával, Pick Annus, Reiser Marzit és Gyöngyösi Sándorné önkéntes éneklésükkel.

— Világraszóló az a diadal, amelyet Tolnai Világlexikona eddig megjelent öt kötetével aratói az irodalom terén. Szürke, szüntelen, tudományos stílus helyett könnyen érthető, regényyszerűen élvezhető, népszerű tónusban oktat, a mégis szakmerőben, úgy, hogy bárki is megértheti. Ilyen irányu magyar munka nincs közforgalomban, ami nem is ejtethet bennünket csodálkozásba, mert hisz köztudomásu, hogy nálunk milliók számára megírt, könnyen megérthető, tudományos könyv eddig nem termett. Tolnai Világlapja az első, aki óriási pénzáldozatok árán megteremtette olvasóinak azt, amivel még eddig egyetlen lap olvasói sem díszkedhetnek. E mű VI. kötete most jelent meg, s bátran mondhatjuk, hogy felülmúlja az eddigi 5 kötetet. Amugy is értékes tartalmát művészi rajzok és szines műmellékletek gazdagítják. Tolnai Világlapja előfizetői és rendszeres heti vevői 20 korona bolti ár helyett csaknem ingyen szerezhetik meg.

— Gyermek kocsik, gyermek szék, játék áruk a legolcsóbbtól a legfinomabbig, valamint elegáns női táskák, utazó készletek, pénztárcák, manikúr és téli garnitúrák, illatszerek és más ajándék tárgyak, katonai felszerelések, stb. rendkívüli nagy választékban, Hegedűs Gyula cégnél, Arad Andrassy-tér 16. szám. 4567

— Egyéves önkéntes előkészítő tanfolyam. Azon had- és népfelkelők kötelesek, akik 23 évnel nem idősebbek, a kellő előkészítéssel bírnak (köszépiskolai 5, illetve 6 oszt.) akár besoroztak, akár sorozás előtt állnak, vagy már bevonultak, a február hóban Budapesten a hadapródiskolában tartandó egyéves önkéntes kiegészítő vizsgán teljes egyéves önk. jogukat elnyerhetik. Ezen vizsgán előkészítő Engel önk. előkészítő tanfolyama Lázár Vilmos u. 2. Telefon 1046. Levélben oktatás vidékre is. 5068

— Felhívás. Aradi Takarékos és Segély-Egyület, mint szövetkezet 1916-ik évben a 25 évtársulatót nyitja meg. Ki egy törzsbetétet hetenkint 50 fillért fizet hat év után 150 koronát takarít meg magának és az üzlet eredményéből a megfelelő haszonban részesül. Egy könyvre több részvényt is lehet jegyezni. 2 múlt évben egy törzsbetétre 174 koronát fizetünk ki. Beiratkozni lehet délelőtt 9—12-ig délután 3—5-ig. Az Aradi Takarékos és Segély-Egyület, mint szövetkezet Petőfi-utca 1 szám. 4928

— Buchsbaum és Társa cég értesíti az igen tisztelt hölgy közönséget, hogy a régebbi „Bally” magas betétes különleges cipők barna bagaris újdonságok és kiváló szép fél cipők megérkeztek. 5072

— Ezennel felhívom a közönség figyelmét a ruházatra. Sikerült egy híres németországi (berlini) gyáros bűráru készletét — u. m. női kiegészítők és pénzerszények — jutányos áron megvenni a szokot most, míg a készlet tart, oleson elárulatom. Mindenki megvásárolhat róla ruházamban. Fischer Arad és Szabadság-téren. 227

— Engel keresk. női szakfolyamán a januárban kezdődő 3—4 hónapos tanfolyamra beiratkozások a hó 27-én kezdődnek délelőtt 10—12. d. u. 3—5 Lázár Vilmos-utca 2. Telefon 1046. 5067

— Megnyit a nagy karácsonyi társulat Fischer Nagyruházában, Szabadság-tér. Óriási választék ajándék és játéktárgyakban. Szörme hinta lovak és játékbabák rendkívül nagy választékban. 227

— Legrégibb és legmegbízhatóbb Aradon a Messenger-hov vállalat, Deák Ferenc-utca 8. sz. Telefon 816. 5078

— Teveször swátterek, nadrágok, takarók, Jász, seiyem és papír alsó ruhák, szörme harisnyák és kesztyűk s mindenféle téli felszerelések, gummi kabátok, elegáns kalapok, nyakkendők, téli ruhák stb. nagy választékban és legolcsóbban. Chic ur divat üzletében, Arad, Andrassy-tér 15. 5554

— Gyermek-kocsik, gyermek székek csakie Fischer Nagyruházában 10 koronától 150 koronáig. 227

— Underwood-gépiró és gyorsíró eszközök Zitter és Hollós írógépvállalatánál Aradon, főpostával szemben. 4697

— Ujleti könyvek, u. m. strassák, 16-könyvek és irósi cikkek Kerpelnél. 198

— Fűtsünk papírral! A drága fűtőanyag mellett sokat megtakarítunk, ha a tüzelésnél olcsó hulladék papírt használunk. Ilyen hulladékpapír kb. 50 kilós bálákban csomagolva kapható: bálanként 2 koronáért az Aradi Közlöny kiadóhivatalában.

— Apróhirdetések az „Aradi Közlöny” részére felvétnének a Messenger-boy irodában Deák Ferenc-utca 8. Ugyanígy kapható az Aradi Közlöny.

— Dívtós névlegyek Kerpelnél. 198

Sebesült katonák karácsonya.

(Ünnepélyek az aradi hadi kórházakban.)

Arad, dec. 24.

Ma délután a hadi-kórházak sebesült és beteg lakói részére rendezett karácsonyi-ünnepélyek második része folyt le, minderről áhítatos, ünnepi hangulatban.

A Lyceumban lévő tartalék-kórházban ma délután fél öt órakor tartották pazar kezesekben a karácsonyi ünnepélyt, melyen megjelent Vászárhegyi Janka, a Vörös Kereszt elnöknője és Rasch Ferenc tábormegvezető is. A karácsonyi alatt hosszú asztalokon voltak elhelyezve a hatalmas ajándékosomagok. Peyer katonai lelkész tartott hitvallást. Végül a jelenlévők elénekelték a Himnuszot és ezután kiosztották az ajándékokat, melyért a sebesültek meghatottan mondtak köszönetet a kórház vezetőinek.

Délután három órakor a Vasipari Rézvárvány-érem épületében elhelyezett tartalék-kórházban tartották a karácsonyi ünnepélyt. A sebesültek dr. Botáné élen az apollónói kar és a megjelent községek, melynek sorában ott volt Vászárhegyi Janka és Rasch Ferenc vezérőrnagy, a terem közepén foglaltak helyet. Az ünnepet a Himnusz nyitotta meg, utána Payer katonai lelkész intézett szép szavakat a sebesült katonákhoz. E-nán Jassenzky György, Orenberger Alajos és Kalcsarek József Zoltay Mátyásné harmónium kíséretével énekeltek a Götterhallet, majd a Szózatot a ajándékok kiosztása után az ünnepély véget ért.

A Ferenc-téri polgári iskolában elhelyezett katonai tartalékkórházban este volt az ünnepély. Fél hét után eszengetve szó jöszte, hogy a karácsonyi láncjal kiölydtek és az ünnepély kezdődik. A vendégek, az apollónói és a sebesültek, akiknek legtöbbször, mintán ebben a kórházban csak a súlyosabb sérültek vannak, borsávon kellett hozni, beszejtettek az egyik teremben a gyönyörű karácsonyi köré, kik elfoglalták a kifestett helyet, mintha az egész társaság egy nagy család lett volna. Kettner Ella nagyon elszávelt karácsonyi versével kezdődött meg az ünnepély. Ezután Kis József sebesült katonának mondott meghatott köszönetet társai nevében; az ünnepélyen Kostyalek tábori lelkész mondott ezután szép szavakat a sebesültekhez, és végül kiosztották a rengeteg ajándékot, melynek csodaszépítésén a kórház fáradhatatlan vezetői: gróf Brada Viktor, báró Nauman Alfréd, özvegy Rónay Jánosné, Fodor Gyuláné, dr. Csiky Ödöné, Rónay Dóra, Vörös Magda és a kórház kiölydő vezetői: Zimmermann Károly dr. munkálkodtak. E-nál tízenkét órakor a kórház erre a célra épült kis kápolnájában éjtéli mise volt a sebesültek részére, akik meghatottan mondtak ak imát egy szebb és jobb karácsonyi előéjért. Az éjtéli misén Vörös Magda harmónium kíséret mellett élen kalte az Ave Mária.

Szép karácsonyi ünnepély volt ma este a vasuti állomás várótermében. Szemere Kálmán állomásfőnök és Fekete Sándor főhadnagy a Bahnhof kommandó parancsnoka ugyanis pár-

nap előtt gyűjtést indítottak a vasuti állomáson átutazó sebesültek karácsonyára. Az ünnepély kilenc órakor volt. A dusan megrakott szép karácsonyfát, az állomáson átutazó, különösen sok német sebesült állta körül, akikhez előbb Szemere állomásfőnök, majd Fekete főhadnagy szép beszédet intéstek a szűn megajándékozták őket.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Színházi műsor:

Szombat: délután: „Artatlan Zeuzsi” Este: „Legénybucsu”

Vasárnap: délután: „Táncos huszárok”. Este: „Onagysága ruhája”

Hétfő: Beregi Oszkár a Nemzeti Színház művészeinek felléptével „Romeó és Júlia”.

Kedd: Beregi Oszkár felléptével „Madonna rózsája” előszőr.

Szerda: Beregi Oszkár felléptével „Madonna rózsája”.

Csütörtök: „Bájos ismeretlen” operett.

Péntek: Nagy Művész est teljesen új műsor, opera részletek, „Anyós szerelme” bohózat.

Szombat: „Herceg kisasszony” Lehár nagy operettje.

Vasárnap: „Gyimesi vadvirág” népszimfő.

A filharmonikusok a rokkant hősöknek. A dec. 12-i filharmonikus koncerten felléptettek: Bing Hugó 16 kor., Varjassy Árpád és dr. Székely Károly 10—10 koronát, dr. Werner Miksa, dr. Mandl Vilmos és D. K. 5—5 koronát, Mátyás Mátyás 2 koronát. A bevétel a felülfizetésekkel együtt 1202 korona, kiadás 515 korona. A tisztán megmaradt 687 koronát az Aradi Filharmonia Egyesület elnöksége a mai napon küldötte meg Varjassy Lajos polgármester urnak, mint a Rokkantakat támogató bizottság elnökének.

Az Apolló szenzációs karácsonyi műsora. Karácsony ünnepén, mind a két napon más-más műsört mutat be az Apolló-színház. Szombaton egy rendkívül érdekesítő háborús dráma, vasárnap pedig a Nordisk-filmgyár legújabb nagy slágere teszi vonzóvá az Apolló-színház ünnepi műsora. A szombati dráma cselekménye visszavezeti emlékeztünk a háború elejére, amikor a vad orosz horzák betörték Keletporoszországba s irgalmatlan pusztítást vittek véghez. Az oroszok tömege nem sokáig tartott, mert jött a zenitális Hindenburg s a mezuri tavakba szorította az oroszokat. Ebből a történelmi eseményből emelkedik ki a dráma lebilincselő mesezövése, amelyet háborús jelenetek tesznek izgalmasá. A nagysebű háborús dráma mellett még más érdekes képek is vetítésre kerülnek. Vasárnap „A Jattyu” premierjét tartja meg az Apolló. Ez a megrakó dráma, a Nordisk-filmgyár egyik legjobban sikerült a legszébb képei közé tartozik. Hétfőn újabb Nordisk-dramát (645. számú sorozat) mutat be az Apolló. Ebben a darabban Opat Fóné játssa a főszerepet. Az ünnepok alatt nem folytatólagosak az előadások.

Karácsony az Urániában. A színház igazgatója a két karácsonyi napon valóz tos műsört állított össze. Szombaton, karácsony első napján egy sikerült bohózat kerül színpadra „Róbert mint Lohengrin,” mely a maga öltettségé, vidám bohóságai révén nagy sikerre tarthat számot. Vasárnap egy megrakó erejű társadalmi dráma: „A vár szava” van műsoron. Olvan dráma ez, amely minden jelenetével idegizgató, érdekes káprát mutatja be a társadalmi romlottóságának és amely kiváló rendezés és felvételének következtetésével előszorogó művészetet nyújt. — Az Uránia szenzációja. Az év zárására a színház igazgatója megtervezte a század technikai csodáiról, a brami halógyárban felvett filmet, amit „A motorvezető” címen már a hó végén mutat be. Közvetlenül utána az év végi események köztételei az a hatalmas iródmű szenzáció lesz, mely hetek óta uralja Bécs és Budapest színpadait és amelyek nagy jelentőségét állg szükséges említenünk! Sudermann örökbeesü műve: „A rokkant” kerül ugyanis ekkor bemutatásra.

LEGUJABB.

Erkezett éjjel 2 órakor.

Zürich. A francia parlamenti bizottságban a tizenhét évesek behívását elrendelő törvény tárgyalásánál heves jelenetek játszódtak le. Támadták Gallienit s végül is az elnök kénytelen volt az ülést elnapelni. Az ülés után minisztertanács volt.

Róma. A Popolo d'Italia hevesen támadja Angliát, amely önző és erélytelen a védkötelezettség behozásához. Hogyha Anglia kellő emberanyagot állítana ki csakhamar diadal-maskodhatna az entente, leverhetnék Németországot.

Bukarest. Bratianu miniszterelnök a szenátusban sajnálatát fejezte ki, hogy az ellenzék dicsőre kérelmének a külpolitikai kérdést tárgyalta. O nem nyilatkozhat. Az ellenzék érzelmi politikát sz, a kormány pedig realist.

Athén. Konstantin király ismét fogadta Schenk báró német nagykövetet. A kihallgatás két óra hosszágú tartott. A követ figyelmeztette a királyt azokra a következményekre, a melyeket az entente erőszakos és jogtalan követeléseinek teljesítése maga után vonna. Németország méltányolja Görögország helyzetét, de nem tűrheti el, hogy az entente-nak utólréhetetlen előnyöket nyujtsanak. A központiak erejük tudatában el fognak hátrítani minden akadályt utjukból. A király erre azt válaszolta, hogy főtörekvése, hogy Görögország ne keveredjék be a háboruba s görög terület ne legyen hadszíntér.

Bukarest. Az athéni francia követség közli, hogy az oroszok nagyban készüldnek a Balkán expedícióra. Nagyobb csapatot fognak a Balkánra szállítani, mint az entente. Szalonikiben a megrakólt szerbek reorganizálása lázasan folyamatban van.

Szerb internáltak.

(Pataky Sándor rajza.)

Steckenpferd- liliumtejszappan

915

Bergmann & Co. cégtől Teitschen a/Elbe.

egyre nagyobb kedveltségnek és elterjedtségnek örvendő szepő ellen való elismert hatásánál fogva a nő- és szépség gondozásában való fölfülbátatlanságért. Ezernyi elismerőlevél! Sok legnagyobb kitüntetés! Berárlásnál óvatossá! Ügyeljen nyomtatékosan a Steckenpferd védőjegyre és a cég helyes nevére! Darabja 1 koronáért kapható gyógyszerárakban, drogeriákban, illatszertüzletekben stb. Hasonlóképpen kitűnő Bergmann Manera liliumkrémje (80 fillér egy tubus) Kitűnő szernői kezel. gondozására.

Uj könyvek.

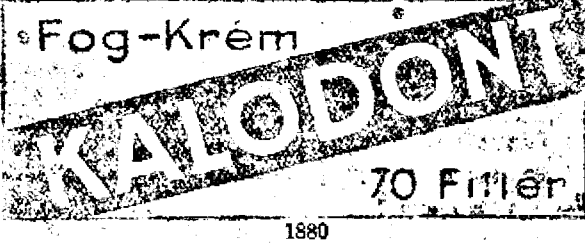
* **A nagy év története.** Az Athenaeum kiadásában e napokban a világháború nagy történetének „A Nagy Háború” című munkájának egyszerre két kötetet jelent meg. A nagy háború irásán és képein és diszkótiésben. A világháború örökbecsű nagy korrajza. A nagy idők eseményeinek összefüggő drámai érdekes ségű történelme a nagyközönség részére, a legteljesebb katonai szakirók népszerű előadásában. I. *Eszakon és Delen.* Első kötet. Az oroszországi és a galiciai és kárpáti hadjáratok és az első szerbiai offenzívák szenzációs érdekességgel beható története hiteles adatok alapján. 40 műmelléklettel, 814 érdekes illusztrációval, 44 térképpel és egy külön nagy színes térképmelléklettel. Ára 12 korona. II. *A Nyugati Harctér.* Első kötet. A franciák, angolok, bolgák elleni háború beható története, eredeti dokumentumok alapján 1915. január haváig. 81 műmelléklettel, 819 illusztrációval, 38 térképpel és egy nagyalakú színes térképmelléklettel. Ára 12 korona. A két kötetet báró Hazai Samu honv. miniszter írta. A két kötetet írják: Br. Ardenne Armand német bírod. altábornagy, dr. Cholnoky Jenő egyet. tanár, olcsói Gabányi János v. deo. őrnagy, dr. Gáspár Arthur min. o. tanácsos a főhadiszálláson, Lándor Tivadar szerkesztő, Massow Vilmos német bírod. százados, Pilch Jenő őrnagy, Roda-Roda, Seeliger Emil százados, dr. Szilágyi Lajos vezérk. deo. százados, Veltz Lajos alvezredes, a katonai levéltár osztályfőnöke. Megtekinthető és kapható minden könyvkereskedésben.

* **A Nyugat**, szépirodalmi folyóirat karácsonyi száma a következő nagyrészt aktuális és igen érdekes tartalommal jelent meg: Ignórus: A jókaretu embereknek. Kínai háborús lyra. Móricz Zsigmond: Karak szultán (Elbeszélés.) Schöpfung Aladar: Bárd Miklós. Babits Mihály: Kárvavár (Regény VIII.) Ambrus Zoltán: Háborús jegyzetek. Kosztolányi Dezső: Róza (Vers.) Hatvany Lajos: Leogyel, a drámaíró. Karinthy Frigyes: Holnap reggel. (Színmű 3 felvonásban.) Figyelj. Szépség és kiadóhivatal: Budapest, IX. Lónyay-utca 18. Előfizetési ára: egy évre 24 K, fél évre 12 K, egyes szám ára 1 K 20 fill. Mutatványsszámt kívánatra díjtalanul küld a kiadóhivatal.

* **Varsányi Album.** A „Színház Élet” Ince Sándor népszerű heilapja karácsonyi számát Varsányi Irén kiváló pályafutása ismertetésének szenteli. Felvonulnak gyönyörű illusztrációkban Varsányi Irén pompás alakításai. Érdekes intimítások, pompás fényképek ötletes karrikaturák tarkítják a színházat kedvelő közönség számára csemegé-számba ment karácsonyi számot. *Értekes kotta mellékletek. Levelező lap melléklet.* Az album ára 50 fillér. Kapható minden dohánytőzsdében. A „Színház Élet” előfizetési ára 1/4 évre 8 korona, 1/2 évre 5 korona 50 fillér, egész évre 10 korona. Kiadóhivatal: Budapest, Erzsébet-ter. 22.

* **A Nő.** karácsonyi száma a szokottnál is gazdagabb és változatosabb tartalommal jelent meg. *Kosztolányi Dezső* az anyákról írt meg- rázóan szép költeményt. *Wlassics Gyula* v. vallás- és közoktatásügyi miniszter a nők fölkolai tanulmányairól érdekesik e számban. Ezen- kívül több érdekes cikk egészíti ki az ünnepi szám tartalmát. „A Nő” újévi száma a nőmoz- galom kiváló vezetőinek cikkein kívül, számos illusztris írónak és publicistának cikkeit is fog- ja tartalmazni. A havonként megjelenő egyet- len magyar nőmozgalmi folyóirat, melyet min- den gondolkodó nőnek olvasnia kell. Előfizetési ára: eg. évre 5 K, fél évre 2.50 K. Szerk. és kiadóhiv. Budapest V., Mária Valéria-u. 12.

* **A Társaság** karácsonyi száma. Ugy- skövegben mind illusztrációban, gazdag tartal- ommal kedveskedik A Társaság olvasóinak. A címdalatt *Izabella királyi hercegné* asszony kitű- nően sikerült arcképe díszíti, melyet a Fenség engedelmével *Moldován Béla* festőművész raj- zolt A Társaság számára, amelyben több érde- kes cikket és költeményt talál az olvasó. Az ünnepi szám képel mind érdekesek és műve- sei kiviteiben egészíti ki a lap tartalmát. A Társaság előfizetési ára egész évre 18 K, fél- évre 10 K, negyedévre 5 K. Mutatványsszámt ingyen küld a kiadóhivatal: Budapest, Ritz- szálló.

NEMZETI SZÍNHÁZ

Szombat, 1915. évi december 26-én

Délután fél 4 órakor mérsékelt helyárakkal.

Artúr Zsuzka.

Operette.

Este 7/8 órakor rendes helyárakkal

C) Bérlet.

C) Bérlet.

A legénybucsu.

Operette 3 felvonásban.

Kezdete este fél 8 órakor.

NYILTÉR.*

* Az ezen sorok alatt közzétettakat nem vállalunk felelősséget.

Köszönetnyilvánítás.

Felejthetetlen emlékü drága halottunk elhunyt alkalmából, képtelenek vagyunk hálaikat egyenként nyilvánítani mind- azoknak, kik drága halottunk végtisztes- ségén megjelentek. Miért is ezton fogad- ják őszinte köszönetünket a bennünket ért fájdalom megosztásáért.

5054

Buday család.

Értesítés.

Deutsch Gábor fűszerüzletét átve- szem, miért is nevezett netán levő hitele- zőit ezton felhívom, hogy 1915. decem- ber 31-ig követelésüket nálam bejelentsek mert ezton jelentkezők követelését neu- veszem tudomásul.

Kurták Hermann,

5071

fűszerkereskedő, Kasza-u. 14.

Arad és környéke mélyen tisztelt uri hölgy közönségének szives tudomására hozom

hogy a világhírű Hirsch-féle szabásati akadémián a tan- folyamat Berlinben elvégstem és mai naptól kezdve az álta- lam elbájlható ruhák, costü- mek, köppenyegek, stb. csak el- sajátított, már igen sok ki- tűntetéssel megjutalmazott módszer szerint fognak elkészülni.

Azon mélyen tisztelt hölgyeim, akik ezen módszer szerint öhajítják kostümeiket, köp- penyeiket elkészíttetni, mély tisztelettel ké- rem, sziveskedjenek becses látogatásaik- kal és megrendeléseikkel megtisztelni amennyiben én ugy a kifogástalan sza- bást, mint a legjobb kiállítást előre is biztosítom. — Szives rendeléseiket kérve vagyok illő tisztelettel

HIRSCHLER CAROLA

Vörösmarthy-utca 1.

FOGOLY, HADI-MUNKÁSOK RÉSZÉRE RAKTÁRON TARTOK:

Tarhonyát, árpakását, köles- kását, örölt kávét, kitűnő teát különként K. 12.—

Allandó nagy raktár Santos, Portoricó, Nelgeri és Cuba nyers és pörkölt kávékban. Sajtok, likőrök, rumok, cso- koládék, bonbonok, pezsgők, borok kaphatók előnyös árak- ban.

Sürgöny és levélcím:

Durr Gusztáv Arad

fűszer- és csemegé üzlete, a váróházban

Telefon 118.

szemben.

Telefon 112

NYILATKOZAT.

Tisztelettel tudatom a cigarettázó urakkal, hogy a Modiano Clubspecialité hüvelyek ismét kaphatók — 1 doboz ára 50 fillér — az ország minden jobb tőzsdéjében. A triesszi tőzsgyár leégése folytán, a gyártás a fiumei gyárban anyag hiánya miatt hónapokig szünetelt.

A gyár egészségügyi tanácsadójának felszólítására, a belső szópókáról is elhagyta a barna nyomást, dacára annak, hogy az a hüvely külső osinosságát nagyban emelte.

HALASZ FERENC

a Modiano-gyár vezérképviselője.

Apró hirdetések.

Tudnivaló az apróhirdetésekről:

As apróhirdetések díja a szavak száma szerint számítódik.

Minden szó 4 fillér. Vastagabb betűkkel 8 fillér.

Vastagabb betűkkel kívánt szavak aláhúzással jelölendők.

A legkisebb hirdetés 60 fillér.

Az apróhirdetések előre fizetendők.

A hirdetések délután 1/2 óráig vétetnek fel.

ALKALMAZÁST KERES.

Méregyek készítését,

zársvámadások, sárlatok eszközését, könyvek rendezését, ügy helyben, mint vidékre, elvállaló mérlegképes főkönyvelő. Szíves megkeresések „Mérlegképes” alatt a kiadóba. 5069

Egy fiatal

fűszerkereskedő segéd január 1-re alkalmazást keres. Szíves megkeresést H. Z. jellegre a kiadóba kér. 5070

Jobb megjelenésű

házi leány könnyebb foglalkozást keres, cukrászdában vagy más üzletben. Cím a kiadóhivatalban. 4845

Egy megbízható 40 éves férfi pénzbevezető, raktárnok, vagy munkavezető állást keres. Cím: Aranykő-utca 8. 4991

Hadmentes

fűszer engros és detail kereskedő-segéd, ki önállóan is dolgozott, azonnali belépésre állást keres. Cím: ifjú Mészáros Demeter Sál-tény. 5088

ALKALMAZÁST NYER.

Pénzbevezető ügynökök

1/2 fizetés és magas jutalék mellett felvételnek a Singer Co. varró-gép részvénytársaságánál Arad, József főherceg ut 9. Vidéken lakók előnyben részesülnek. 5048

Fiatal ember,

ki a szállítási üzlethez némilleg ért, katonamentes, azonnali alkalmazást nyerhet. Ajánlatok fenti jelleg alatt a kiadóhivatalba kéretnek. 5051

Nyugdíjazott hivatalnok

vagy könnyebb rokkant katona, keresztény férfi, ki a magyar, német és román nyelven rászóan és szóan ügyes elírja, a szállító-és pincemunkákat vezetni és felügyelni képes; tudja, mellékfoglalkozást talál. Német írásbeli ajánlatokat személyesen kérek a Földes és Hehs utcán 5/a. 5049

Gyakornok

gabona üzletbe azonnali belépésre kerestetik. Werner Károly Maros-utca 1. 5089

Gazdasági iratok,

hadmentes, földművelésiskolát végzett, ki ha-ol-ó minőségben már alkalmazva volt és jó irasú, alkalmazást nyert január 1. határpétre Vajda Zsigmond gazdasági gazdaságában, a. p. a. a. Bány-hegyes. 5087

Házmesteri állás.

Alkalmazást nyer egy józan, családos, hadmentes géplakator, kinek fűtő vizsgálója is van, mint házmeester, nagy előkelő bérpalotában. Javaslomása: szabad lakás, fűtés, világítás, megfelelő fix fizetés és a házmesteri rendes járandóság. Cím a kiadóhivatalnál. — Jelentkezések hétfőn és pénteken d. e. 9 órákor. 5088

ÜZLETEK.

Egy jóforgalmu szatócsüzlet, trafik és korlátolt italmérési engedéllyel, adómentes házzal és könyvtárral, Aradon, szabad kézből eladó. Cím a kiadóban. 5056

Vendéglő, kávéház, mosó, parkirosított kerthelyiség, vendégszobák modern berendezéssel, Aradnak legkellemesebb kirándulóhelye, más foglalkozás miatt, kedvező feltételek mellett, bármely órában eladó, esetleg haszonbérbe adandó. Cím a kiadóban. 5057

Jóforgalmu fűszerüzlet, korlátolt italmérés és trafik, hadbavonulás miatt azonnal eladó. Cím a kiadóhivatalban. 5059

Orosy- és Derső-utca sarkán lévő hában egy üzlethelyiség február 1-re kiadó. Bővebbet a hában, Borbély Ferencnél. 4951

Wesselényi-utca 10. számú ház szabad kézből eladó. Bővebbet a kiadóhivatalban. 4988

INGATLAN.

Adómentes Kétemeletes új ház 12% tiszta jövedelmet hoz, olesón eladó. Bővebbet a kiadóhivatalban. 4974

Egy

jó forgalmu kocsma, üzlet, házzal együtt, más foglalkozás miatt eladó, vagy haszonbérbe kiadó. Gróf Tisza István-ut 66. 4984

Bérbevevőkre keresek

egy vagy két család részére alkalmas magános házat. Cím a kiadóhivatalban. 5008

KIADÓ LAKÁS.

Különbejárata

elegánsan butorozott utcai szoba, villanyvilágítással, azonnal kiadó. Lakásnyilvántartási Iroda, Deák Ferenc-utca 8. Telefon 816. 5047

2 utcai

elegánsan butorozott szoba díszet bejárattal, fürdőszoba használattal, azonnalra kiadó. Ugrasított több pincehelyiség raktárnak vagy műhelynek alkalmas, azonnalra kiadó. Hassinger-utca 8. 5050

Háromszobas utcai lakás február 1-re kiadó Török Ignáts-utca 11. szám. 5068

Egy butorozott szoba külön bejárata, azonnal kiadó teljes ellátással, jutányos árban Széchenyi utca 4. szám. 5039

Hajó-u. 2. szám alatt

2 utcai butorozott szoba előszobával azonnal kiadó. 5046

Andrássy-tér 8. sz.

alatt egy L. emeleti utcai lakás, mely irodának, vagy üzlettel célra igen alkalmas, azonnalra kiadó. Bővebbet a házmesternél.

VÉTEL ÉS ELADÁS.

Alkalmas

újévi ajándékok, gyönyörű falli naptárak viszontelárusítóknak Krausz Paulinnál, színház-épület. 241

Reclam naptárak 1916. évre nagy választékban jutányos áron kaphatók Pichler Sándor könyvnyomda, papir- és írószerszerezésében Szabadság-tér 1. Telefon 880. sz. 781

Mérsélt osánszárkörte

szőlő, többféle alma, citrom és más délgyümölcsöt ajánlok. Galler Anna, Deák Ferenc-utca, Fehér Kereszt-épület. 4599

Hódmezőesi

tógadaságban termelt előhalat, pontyot kilg-ként 3 és 4 korona árban, pénz előleges beküldése ellenében, szállít Havas Jakab, Honvéd Telefon szám 8. 4749

Karácsonyi ajándékok:

levélpapírok, festőkészletek, albumok, íróalkotások stb. stb. képes könyvek, ifjúsági iratok kaphatók Pichler Sándornál, Szabadság-tér 1. Telefon 808. 781

Karfiol,

alma 1 kiló 60 fillér. Tiroll, maronit, Kaiszinbarack, som, meggy és málna ízeket ajánl: Galler Anna, Deák Ferenc-utca, Fehér Kereszt-épület. 4948

Hedschedil édes lekvár,

háziilag kezelt, minden mennyiségben, kilogrammjára 220 korona. Papirhéjú díó, nagyban és kicsinyben, olesón eladó. Hartmann Samu, Ferenc-tér 1. szám. 4998

„Geoha”

patent cipőszámfő szabályozható, párja 2 kor. 60 fill. kapható Cipőfőszámfő Andrássy-ut 22. szám. 3406

KÖLÖNFÉLE.

Zongoramester,

Muzionista Spirituista, Hypnotizőr, Álmodó gyógytára, Fejszámolás, Csodák titkainak mestere, páratlanul dicéző ajánló bizonyítványok tulajdonosa Stampf Gusztáv Aradon, Mikes Kelemen-utca 24. 5056

Váro termek,

kör-termek, megfigyelő állomások fertőtlenítésére legalkalmasabb Carbolsavas mosó szappant ajánl Dr. Földes és Hehs pipere szapan és vegyszert gyára Arad. Kilonkint 4 koronáért. 12

Elegáns névjegyet készít

Pichler Sándor könyvnyomdája, papir- és írószerszerezésében Szabadság-tér 1. Telefon 808. 781

Pompés zamatu rumot készíthetünk a Földes és Hehs-féle Rumessenciából. 6 deci szeszhez öntsünk 4 deci vizet, 1 kis üveg rumessenciát, ára 80 fillér és kész a legfinomabb, legkellemesebb zamatu rum. — Földes gyógyszerár, Hehs gyógyszerár, Batthyány-utca. 12

Cipészek figyelmébe!

A nagy talphiányon előnyösen segít a

talp- hulladék

Felhasználható:

fejső flekknek, rámanak, kédernek, spicnek, stift kaplinak, stb.

Előnyös árak mellett kapható:

Steiner Mórnál Arad, Bock-utca 8. sz., az udvarban. 4888

Aranyat

és

Ezüstöt

legmagasabb áron vesz, vagy becsereél; ugyszintén régiségeket vesz és elad

Losonczy Lajos

óras és ékszerész üzlete

ARAD, Szabadság-tér.

Telefon 964.

Kristály

petroleum

litarenként

fillérért kapható

Hubert József

Arad, Szabadság-tér.

Telefon 262. sz.

Hová lett a földbirtokosok pénze?

(Érdekes adatok az aradi pénzügyek köréből. — Bankigazgatók nyilatkozata.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 24.

Hónapok óta a fölött folyik a vita az ország gazdasági köreiben, hogy kinek van jobb dolga nálunk: a kereskedőnek-e, vagy a gazdának? A merkantilisták azt vagdossák a kormány fejéhez, hogy a háboruban a gazdaközönség számára való haszonszerzés lehetőségét fokozni engedte, sőt egyenesen alkalmat adott a gazdáknak a túlzott haszonszerzésre; az agráriusok viszont azt vitatják, hogy ebben a háboruban minden a hadseregszállító gyárosok kedvéért történik. Hogy a vitatkozó felek közül kinek van igaza, annak eldöntésére mi nem vállalkozunk. Egyszerűen rámutatunk a tényekre: a hadikölcsön jegyzésnek talán háromnegyedrészét a gyárosok és kereskedők osztályából származik, ami annak a jele, hogy a háboru nem hátráltatta ezt az osztályt a vagyongyűjtés nemes munkájában.

A gazdaközönség ugyan nem buzgólkodott a hadikölcsönjegyzés körül — ezt maga a főagrárius organum, a Köztelek is beismeri — ámde ez nem azért történt, mintha a hadviselés alatt a gazda szegényedett volna. A földbirtokos osztály nem jegyzett nagy összegű hadikölcsönt, mert a pénzt a saját földje tehermentesítésére fordította. A magyar gazdának a föld a szeme fénye és csak akkor boldog igazán, ha a birtokát tisztának tudja.

Az aradi pénzügyeknél érdeklődünk a náluk bekebelezett adósságok törlesztése iránt és az adatokból megállapítható, hogy a gazdaközönség igen jelentékeny összegeket fordított földje tehermentesítésére. Az intézetek adatai itt következnek:

Ottenberg Tivadar,

udvari tanácsos, az Aradi Első Takarékpénztár vezérigazgatója:

— Az a féltélem, hogy a világháború következményeit főleg a pénzügyek fogják megérteni, eddig legalább hála istennek nem valósult meg. Ellenkezőleg, azt lehetne mondani, hogy az 1915. évben semmiféle olyan jelek nem mutatkoztak, amelyek nagyobb egodalomra szolgáltatott volna okot. A gazdasági és hitelviszonyok nemcsak, hogy nem rosszabbodtak, hanem nagy megnyugvással konstataható, hogy elsősorban a gazdaközönség helyzete lényegesen javult, mivel termését, mely ha nem is fenyés, de mindenesetre átlagosan kielégítő volt és állatállományát a képzhetőség legmagasabb áron és igen rövid időn belül értékesíteni tudta; így a parasztság is sok pénzhez jutott. Tudvalevőleg országunkban a földműveléssel foglalkozók száma igen jelentékeny és épp ezen osztály gazdagodása bír különös fontossággal, annyival is inkább, mert a parasztember igényei igen csekélyek, kevéssel beéri és így módjában áll az összegyűjtött tőkét vagy produktív befektetésekre felhasználni, vagy pedig régebbi és rosszabb időkből származó adósságainak törlesztésére. Tényleg tapasztalható az ország majdnem minden pénzügyi intézeténél, hogy egyrészt a betétálladék tetemesem emelkedett, másrészt pedig, hogy a váltó- és jelzálogos tartozások nagy epidást mutatnak. Ezek a körülmények úgy a pénzügyek, mint az adósság szempontjából igen megnyugtatók, mert igazolják a külföldi befektetők mobilizációját, továbbá a normális viszonyok beálltával módosulnak nyúj-

tani a gazdaközönségnek, hogy könnyűszerrel újabb földvásárlásokba bocsátkozhasson.

Ami az Aradi Első Takarékpénztárnál szerzett tapasztalatokat illeti, utalok arra, hogy a váltótárca csökkenése a múlt évi legmagasabb álladékhöz képest jóval meghaladja a három millió koronát, míg az epadás a jelzálogügyletben néhány száz ezer koronára tehető.

A háboru természetesen főleg a vidéki pénzügyek működési körére hatott nyomással és általában véve az utabbi évek köteleseinek tartózkodás mutatkozott, az az állapot azonban remélhetőleg gyorsan megváltozik a mindnyájunk által oly annyira kívánt béke elkövetkezése után.

Heinrich Sándor,

az Arad-Csannádi Gazdasági Takarékpénztár vezérigazgatója:

— A gazdaközönség nagyon szépen törlesztette adósságait és tehermentesítette földjeit. Úgy a főintézetnél, mint a fiókoknál nagy összegek folynak be és a pénzügyi eldugás egyre kisebb mérvűket ölt. Ilyen eldugási esetek most már csak szörvényszerűen fordulnak elő még a fiókok körletében is. A bekebelezett váltók társaságának összege ebben az évben 2.760.000 koronával epadt. Mint érdekös jelenséget említem meg, hogy a román adósság nagyobb buzgóságot fejtett ki a bekebelezett adósságok törlesztésénél, mint a magyarok és folyton emelkedik a szám a román kézben lévő tehermentes földbirtokoknak. A harctéren lévő románok elég tekintélyes — az ő viszonyaihoz mérten tekintélyes — összegeket küldenek haza és asszonyaik hűségeseen hozzák a bankokba a pénzt, szorgalmasan törlesztik az adósságukat. A román nép, legalább ezen a környéken, nagyon kis igényű és önmagára keveset költ, ellentétben a magyar emberrel, aki sokat ad a külsőségekre és nem sajnálja a pénzt a ruhára. A jelzálog ügyletekkel foglalkozó intézetek vezetői, a Magyar Takarékpénztárak Központi Jelzálog Bankjának közgyűlésén szoktak találkozni és nem egyszer állapították meg már ezt a magyarságra nem éppen fölemelő határu tény.

Ring Géza,

az Aradmegyei Takarékpénztár vezérigazgatója:

— Az adósságok határozottan szépen törlesztik adósságaikat. Érdekes, hogy még olyan egyének is, akik a harctéren tartózkodnak, szorgalmasan rendezik váltójukat. És persze csak akkor lehetséges, ha a kezesség itthon van. Az olyan váltó, amelynek összes érdekeltjei hadiszolgálatot teljesítenek, vagy pláne a harctéren vannak, természetesen rendezetlenül marad. A bekebelezett adósságok törlesztése is várakozáson felül folyik és a révén igen jelentékeny összegek folynak be. A jelzálogos kölcsönök visszatérítése jelentékenyebb arányokat ölt, mint békeidőben.

Mint értesültünk, az Aradmegyei Takarékpénztárnál a váltótárca hét millió koronával epadt, a jelzálogos kölcsönök összege pedig több száz ezer koronával csökkent. Különösen a paraszti adósságok törlesztik le nagy mértékben az ingatlanokra bekebelezett adósságaikat.

Unger Ferenc,

az Osztrák-Magyar Bank aradi fiókjának főnöke:

— Az Osztrák-Magyar Bank is ad kölcsönt az ingatlanokra, házakra, földbirtokokra, de csak elsőhelyen való betételezés mellett. Az adósság szerződést kötünk és ennek értelmében félvenként kötelesek fizetni a kamatokat és a tőkétörlesztés összegeit. Megelégedéssel állapíthatom meg, hogy a háboru alatt is akadálytalanul tettek eleget a felek szerződés szerinti kötelezettségüknek. Nagyon kevés kérelem volt tapasztalható, de súlyosabb lépést egyet en-

ilyen kérelem sem vonta maga után. A mi fiókjunkban például egy nagyobb ingatlanról áll fenn elintézetlen tétel, de ez még a háboru előtt keletkezett és nem tudom, mikor nyer teljes rendezést. Egyébként pedig örömdetes jelenségnek tekinthető, hogy a törlesztések a háboru alatt is megtörténtek zavartalan menettel.

Az Aradi Polgári Takarékpénztárnál ilyen a helyzet a törlesztések tekintetében:

— Bekebelezett jelzálogos és amortizációs kölcsönre lefizettek 852 ezer koronát. Bekebelezett váltóra 416 ezer koronát. Ebből csak mintegy száz ezer koronányi törlesztés az a mely nem földbirtokot terhelő adósságra történik; a többi kivétel nélkül az ugynevezett paraszti adósság apasztására szolgál. A közép- és kisparaszti birtokosok igen szorgalmasan törlesztik adósságaikat, ami a náluk lévő pénzösszeget bizonyítja.

Az Aradi Ipar- és Népbanktól a következő adatokat kaptuk:

— A szabadhitel váltói ép úgy törlesztődnek, mint az ugynevezett paraszti váltók. Az utóbbiakat különben még nagyobb mérvben törlesztik. A fiókokból beérkező jelentések szerint a kibirtokos elem nagyon szépen fizeti vissza a kölcsönöket és tehermentesíti földjeit.

Az Aradi Központi Takarékpénztártól ezt az információt kaptuk:

— A törlesztések általában szépen folynak, de főleg a jelzálogos adósságokat fizetik. Azok a kisgazdák, akik egy, két, három ezer koronával tartoznak és az összeg a földjüket terhel, vörre letörlesztik adósságaikat, mert azt akarják, hogy „tisztá legyen a földjük”. Ez a törlesztés nagyobbarányú, mint békeidőben volt.

Az Aradi Általános Takarékpénztárnál ezt mondták:

— Az tény, hogy elég jelentékeny mérvű az ingatlanok terhelésének törlesztése, azonban még sem tagadható, hogy a kisebb gazdák még mindig visszatartják pénzüket. A kisebb vidéki intézetek köréből különösen sok panaszhallható e tekintetben. Tudják egy-egy gazdáról, hogy milyen sok pénzt kapott termelvényeiért és mégse törlesztik le adósságát.

A Viktória takarékpénztárnál igen szépen folyt az ingatlan kölcsönök visszafizetése. A törlesztések így folytak:

Jelzálogos kölcsönökből	350,000 korona
Jelzálogilag biztosított váltókból	622,300

Osszesen 972,300 korona

Ez a szám annál jelentősebb, mert a Viktóriának majdnem kizárólag kishitelezési van, akik úgy látják a sok pénzt, ami hozzájuk folyt be, tartozásaik fedezésére fordítják. A parasztnak ugyanis mindennél fontosabb, hogy tehermentes legyen a földje.

Az Aradi Kereskedelmi Banktól ezt közölték velünk:

— Az idén 800 ezer koronát törlesztettek nálunk a bekebelezett adósságokra, tehát négyszer annyit, mint békeidőben. Mi nem német ajkú birtokosokkal intenzív összeköttetésben vagyunk és azoknak most igen sok pénzüket van. Megterhelte ingatlanuk nagy részét tehermentesíteni tudják a háboru alatt. A nálunk lévő nagy pénzügyileg következtében a mi bankunk nem is v sz igénybe reeszkomptot.

Az Aradi Közgazdasági Bank csak méréselt módon foglalkozik jelzálogüglettel és épen ezért a törlesztésekről keveset tudnak mondani itt. Az adósságok a kamatokat rendszeresen fizetik.

Egy harminchármas tiszt feljegyzései

(Karácsony a harctéren. — Hogyan lesz a századból brigád? — Orosz foglyok áradata.)

Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Arad, december 24.

Az aradi háziezred egyik fiatal és szimpatikus tisztje: Kurtág Károly zászlós, a 33. gyalogezred első zászlóaljának adjutánsa, juttatta el az Aradi Közlöny-höz ezeket az apró történeteket. A harminchármas zászlós harctéri megfigyelései, feljegyzései és emlékezései egy-egy kis tükörcsüvegbe adják annak a hosszantartó, izgalmas és eseményekben gazdag másfél esztendőnek, amit az aradi háziezred az orosz harctéren végigélt. A nagy háborúnak vannak véres, nagy és heves órái, amelyekben emberfeleleteken átlépve előrelendül az acél fal, amelynek egy láncszeme a harminchármas ezred. De vannak a harctéri életnek meghűt, csendes, figyelő órái is, amikor jó szemmel, érdeklődéssel sokat lehet észrevenni az emberek lelkéből. Ezekből az órákból erednek Kurtág zászlós feljegyzései.

Karácsony éjjelén.

December 24-én Liskó körül táboroztunk. Délben parancsot kaptunk zászlóaljunk, hogy a város előtt álló cseh ezred mögött vegyen tartalék állást.

Roppant hideg volt, térdig érő hó borította a hegyeket s bizony már este lett, mire a kitűzött célhoz értünk: egy elpusztított tanya, ócska rozoga urasági lak. Sáradtak voltunk, fáztunk s falán egy kicsit éhesek is. A legénység a szétrútkban, istállóban húzódtak el, mi tisztok meg a gazdátlan „kastélyban” kerestünk szállást.

Nemsokára vigam pattogott a tűz a roskadozó kandallókban, de hangulat csak hiányzott. Néma csend, senki sem beszélt, mint a megbűntetett gyermek ki-ki egy sarokban kucorgott, gondolataink elkalandoztak túl a messze bérceken haza, a szép Magyarországra.

Szent karácsony est... Kinéztek a havas, holdvilágos éjszakába, a sötét, zöld fenyők komoran bólgatnak, valamikor régen Szent karácsony estén egy ilyen fenyő állott szobánkban, sok-sok kicsi gyertya égett s csillogtak rajt az apró ezüstös díszek, mi lelkendezve ugráltunk alatta s szegény édes anyám mily örömmel nézte a gyermekboldogságot valamikor régen... Ott áll talán ma is a karácsonya, talán éppen most gyúltak rajt ki a

gyertyák s a vibráló lángnál egy asszony szemében tán ott csillog — egy könyccsepp.

Kopogtatnak. Két marcona baka vonszol be egy nagy kosarat s csakhamar asztalra kerül sok üveg. Bor, konyak, likőr...

Hát mégsem?... hát mégis... van, aki ránk gondol? Fiúk, gyerekek itt a Jézuskal!

Élénkebb lett a társaság, fölráztam álmukból, kiváncsian sereglettek össze, a komorság elült az arcokról, mert hát mégis: borban az igazság.

Az üvegek egymásután ürültek, jókedű lett a társaság, már nem busult senki, egyik hadnagyunknak sikerült az ócska zongorából pár dallamot kicsalni, bor, cigány (csak a harmadik hiányzott) egyszerűen ünnepeitünk.

Éjjel után volt. Egyszerre hatalmas dördülések rázkódtatják meg a földet, óriási lármák, firkosások, az oroszok áttörték a csehek vonalát, már itt vannak, késő minden. S mi futottunk a holdvilágos havas Szent karácsony éjjelén.

K. hadnagy brigádja.

Tavaly télen történt. K. hadnagy századával megszállva tartott egy falut, míg az ezred többi része egy meredek hegyen nézett farkasszemmel a fulnan lévő oroszokkal. Bár az ellenség nagy túlsúlyban volt, szigorú parancsot kaptunk, hogy a S. hegyet birtokba vegyük, össze kellett tehát szedni minden erőnket.

Hideg téli nap volt, a hó sűrű, nagy pelyhekben hullott alá, egész betemetve a völgyet s a pár vízközből álló falut. K. hadnagy a század többi tisztjeivel éppen a „biblia olvasásnak” szentelték nem éppen drága idejüket s persze közben a jó öreg „Világosi”-ról sem feledkeztek meg, aminek bizonyosságául szolgált az ágyalatti 8—10 üres üveg.

Küldönc jön az ezredtől. K. hadnagy felbontja a borítékot, elolvassa a parancsot s aztán bosszusan az asztalra dobja.

Terringettét fiúk, be kell vonulnunk az ezredhez! Vége a jó életnek!

Találgatják, vajjon miért? Talán egy másik század jön ide, vagy az egész ezred hátra megy tartalékba? Nem tudják.

Parancs, parancs! A század — alig 80 ember — sorakozva utrakészen áll, hogy neki vágjon a magas hóval borított csunya, meredek hegycsu-

csoknak. Kitaposott utnak sehol semmi nyoma. Lassan, bukdácsolva kapaszkodtak egyik hegyről a másikra, majd ismét le a völgybe, amíg beszélték. Most egy hosszú éies hegyháton akartak tovább menni, hogy végre eljuthassanak hozzánk, az ellenség állásairól fogalmuk sem volt s a sikamlós uton, korom sötétben lehetetlen egy lépést is tenni.

K. hadnagy meggyújtotta az összes fáklyákat, lámpásokat s aztán dalolva, muzsikaszóval vonultak föl ezer lépésnyire az ellenség előtt, anélkül, hogy azt csak sejtették is volna.

Másnap kora reggel az ezred megindul a támadásra. Lassan kusza közeledünk a kőd leple alatt az ellenség állásaihoz, zajtalanul, hogy észre ne vegyenek. Már alig voltunk száz lépésre onnan, bebujunk a hóba egy kicsit pihenni, aztán — roham.

Rohamoztunk, ámde legnagyobb csodálatunkra az orosz árkok üresek voltak.

Később tudtuk meg, hogy az ellenség látván K. hadnagy hosszú felvonulását, azt hitte legalább is egy brigád tartalék jön s mielőtt támadásunkat megvárta volna, kereket oldott, mi meg egy csatát ér nélkül nyertünk meg. Nem is bántuk!

Mi a fogoly?

Élőtünk hőmpölyög egy nagy, fekete folyó; szeszélyes, ravasz, mint egy asszony; hozzáférhetetlen, áthidalhatatlan, titokzatos. Partjain széles, haláltjelentő ingovány, sás, nádas — a Bug.

Coszázadok óta nem bántotta senki, úgy élt háborítatlan, mint erdei fündér; hol pajkosan játszott, hol lustán hőmpölygött, hol meg vadul szárgulidott, tört, zuzott, rombolt; meg nem fékezhetette, béklyóba nem verte soha ember fia.

A háboru mindent legyőz!

Jöttek emberek csillogó szerszámokkal, ásókkal, baltákkal; jöttek öblös farkú acélszörnyetegek, karcu bárkák, cifra kis pontónok s a Bug, a nagy, fekete folyó bámulattal nézte: vajjon mi lesz itt?

Már egy hete néztünk farkasszemmel egymással. Mi is várunk, ők is.

Gyönyörű tavaszi nap volt, arany sugarai besűrűdtek a komor, nedves lövészárkba s óéig-simogatták a mogoró, viharedzett harcosok sápadt arcát.

Mi már futtuk.

Hej, de sokan nem látják ma lenyugodni a napot!

Mint a fergeteg, zúgott, bömbölt, sivított, berregett, pattogott; láng, füst, porfelhő, ordítás, jajveszékélés, halálhörgés...

A támadás, a tüzérségi harc megkezdődött. A tülső partról mind gyengébben viszonzozták a fűzet, a mi acélszörnyetegeink is alább hagyják.

Tüzérharc a dolomitokban.

(Pillanatkép.)

Írta: SZEKERES LÁSZLÓ dr.

A nagy fehérség úgy csillog, mint egy üveg-ház, amelynek ablakain szivárványos, tűzvörös színben ragyog a megtört napsugár.

A „hündernissek” ezüstös, tövises teste mint egy lomha kigyó kuszik hegyre föl, völgybe le, olyan mint a fekete hegyek oldalán leszűkö glicser, amelynek kristálycseppjei odatemetkeznek a zöldvizű tengerszem ölébe.

A hegy tetején, — ott, ahol a hó király az örökös ur, — emelkedik a gránit bordáju erdő, fekete, örökké lázas szemével folyton kutatja a vidéket: olyan, mint egy középkori mohás sziklafészek, amelyben a régi zománcos idők után már csak sasok fanyáznak.

Lapos fején egyenesen léptekkel sétál az őz; alatta a nehéz ágyú torka üresen, szomorúan ásit bele a nagy sötétségbe.

Mint a morajló nagy vizek partján az ott fejtett gránit szikla, ép oly rendületlenül áll e kis erdő.

Tajtézik, forr, rohan minden, az ellenséges áradat néha red is zudul; de fejt ott föri össze a lelkek szikláján; ereje szétporlik, mint a reggeli kő, amidőn a nap tüzes kővéje a földet éri...

Alatta mélyen harsog a tajtékosan habzó, hófehér csipkés páfak, folytonos zugása olyan, mint amikor messziről rohan felénk a csatázó ég dübörgése; oldalán a fenyők daliás, sudaras ezrei, míg jobbról egy zöld mező, amelyet hermelines palásttal takar be a szűztiszta hó.

Amidőn néha ágyudörren, vagy midőn a „sprengolások” ideje elérkezik; hangos hanghullámok indulnak neki egyenesen a szirteknek; szinte

érezni lehet, amint reáveti magát a csucokra, meg-rázkódik, megzissen... végre átvergődik s szalad gyorsan végig a hegyek keskeny gerincén...

Alkonyi pirban égett a levegő; az utolsó sugár biboros kontyot tűzött a nagy Pahl ezüstös fejére, a kigyult hegy aranyos lánggal szikrázott az azsuros ég közepében.

Olyan volt, mint egykor Mózes égő csipkebokra, az Istenség nagy erejének e gigászi képviselője...

A kapitány szobájában voltam. Ottthoni dolgokról beszélgettünk, mi az aradi kolónia. G. százados; az ágyu fedezet parancsnoka, most az ágyukra vigyáz s nem a korzón sétálókra. K. aradi gör. kel. tábori lelkész, aki folyton a szent Péter-tér felé gondol — ifju házasság e sorok írója s még két kadett. Künt a fiúk énekelték s a jó dunántúli várüzérek nőtája hozzánk is utaf tört... s a magyar szívek rezonánsait, mint a síró hur szavára a hegedű.

Az őz kopogtat ajtónkon s feszesen jelenti, hogy az olaszok a szomszédos hegyről erős tüzérségi tüzet kezdtek...

Rögtön fenn voltunk az erdő erkélyén. A parancsnok hideg vérrrel körülnéz s amiádn látja, hogy mindenki helyén van, felveszi a telefon kagylót...

Tü, tü, tü, jajgat a telefon.

— Halló.

— Ott tüzérségi megfigyelő?

— Igen.

— Itt a Werk Kommandáns.

— Mi újság?

— Az olaszok lövik a Grasse-Lusiat s a Kastel-lazdát is erősen pászttázzák.

— Felelünk?

— Igen.

A tüzérek feszülten várják a parancsnok szá-

vát; a nagy 24-es mozsár, mint egy vért szomjazó szörnyeteg ugrásra készen áll. Már ott rejtgeti a halálos gránátot szörnyü keblében, hogy egy nyomásra tüzlángot szórjon s repítse a pusztulás hírnökét.

Kis fehér füstfelhők jelennek meg a homályos, opálszínű égbolton; villámot lövelnek szét... sivi-tás... egy pukkanás s néhány veszedelmes tartal-mát oda öntik állásaink fölé.

A tüzelés fokozódik. Sűrű rajokban repül a halál; utját tüzes s láng jelzi; a feltart föld mintegy magas vízfölsér ott ágaskodik, kavarog a légtérben, mint a tengerek oize, amidőn a cyklon a magasba korbácsolja...

Tü, tü, tü. Halló?

— Az olaszok egyik „batterie” ott rejtőzik völgyben; — jelenti a megfigyelő.

— Irány, egyenesen a nagy csucs.

— Távoltság?

— 10 kilométer.

Most felhangzik a parancsnok szava:

— Vigyázz!

— Irány, egyenesen a nagy csucs.

A mozsár egyik ápolója, egy kereket kezd forgatni, mire a lomha gépezet megmozdul; csöve mint a paripa ágaskodik, s hol jobbra, hol balra inog;... Keresi az áldozatot.

— Kész, jelenti a „formeister”.

A parancsnok int; a szörnyeteg elbődül, lángos-zlop lövel izzó torkából, míg ajándéka, mint a hajók sirenája bugoa repül az olasz állások közé... Lecsapott.

Égetrázó dördüléssel turja a földet;... fal mag-gasra, a levegőbe, füstfelhőbe takar mindent, hogy ne lássuk a pusztulás, a megsemmisülés helyét; ahol minden egy nagy földrengés képét mutatja...

Rövid volt — jelenti a megfigyelő.

800 m. előbbre, egy kissé jobbra — szól a

Gyalogság előre! At a hevenyészett hágesákon
tulsó partra!

Neki szalad az első. Lebukik, még látjuk egy
erőt, aztán végleg elnyelik a hullámok. Utána a
második... harmadik... negyedik...

Nem megy. Ismét tűzérési tűz.

Most előre! Öt ember átjutott. Csend.

Mi az? Idegesen figyelünk. Az ellenség árkai-
tól előrehalad egy csoport, nyolcra, százra. A
nieink ledobják fegyvereiket, megakarják adni ma-
jukat. Az oroszok körül veszik őket, gesztikulál-
nak, magyaráznak, a mieink ismét felveszik fegy-
vereiket, most meg az oroszok dobálják egyrakásta
puskájukat, deszkákat, gerendákat vonszolnak előre,
javítják az elromlott hidat, hogy minél előbb át-
mehessünk.

Nyolcra ember megadta magát ötnek!

A Bug, a nagy fekete folyó csak nézi, nézi
szodálkozva s aztán lassan, lombán tovább hűm-
pályog.

A hadnagy kozákját.

A Kárpátokban voltunk, még abban az idő-
ben, amikor mindinkább közeledtünk Homonna felé.

Hadosztályunk éppen egy oldaltámadással
akarta a nagy tömegekben előforduló ellenséget meg-
semmisíteni. H. hadnagy — akkor még Zászlós
volt — azt a feladatot kapta, hogy egy különit-
ménnyel, mely egy fél századból állott, lépjen érint-
kezésbe az ellenséggel s foglalkoztassa azt, hogy
a készülődő hadosztályról elvonja figyelmüket.

H. hadnagy nem éppen a legjobb barátságban
állott az oroszokkal s úgy gondolkodott, hogy jobb
esz, ha ők keresik vele a találkozást. Nem is
ment messzire, hanem megszállott egy magas he-
gyet s aztán — mint aki dolgát jól végezte —
efeküdt egy hatalmas tölgyfa tövébe. Emberei egy
tis fűdűreket csináltak s aztán régi bakaszkós
szerint rágyújtottak a jó kincstári kapadonányra,
majd meg előkeríttek a rózsaszínű tábori lapok,
asszony nagy akombák befűkkel szántott sorok
tagy: „Irom ezen levelemet én Kiss Miháj geftrei-
et kedves páromnak...”

Alkonyodott. A nap vörös korongja lassan tá-
volodik, majd végleg eltűnt a kéklő hegyek mögött.
Itt a legmagasabb csúcson áll a figyelő őr, pus-
tálóra támaszkodva fűrkész szemekkel kutat a
kann távolgó szakadékokba.

H. hadnagy még mindig ott fektet a puha fű-
ben, bár már nem aludt s éppen azon gondolkod-
zott, hogy milyen előzékenyek is ezek az oroszok,
még csak meg sem zavarták delatáni álmát, ami-
kor elé toppan a figyelő őr s jelenti, nagy gesz-
tusokkal magyarázza, hogy amoda a völgyben nagy
csomó kozák gyülekezik.

Tyűh, a rézangyolát — káromkodik a mi vi-
télő hadnagyunk, aztán felszalad a csúcsra, hosz-
szan nézi távcsővel a völgyet s végre nagy böl-
csen megállapítja, hogy tényleg — Kozákok.

Fiuk, vigyázz! — Aztán elhangzik a ve-
zényszó.

Át! Feuer!

Brum...

Élénk mozgás támad lemm a völgyben, lovak
száguldanak, emberek futkosnak, aztán ettőlük min-
den, csak négy fekete pont marad.

Nagyszerű fiuk! Treffert volt!

A következő pillanatban négy löveg vitén alul,
majd ugyanannyi robbanás s a harmadik pillanat-
ban a mi vitéz hadnagyunk egész különítményével
ott találta magát, ahonnan elindult.

H. hadnagy azóta megfogadta, hogy sohasem lő
kozákra.

A káplár úr „sturmolt”.

Április közepétől egy kárpáti lóklubban vol-
tunk, azt mondták, pihenni fogunk, de másként
történt. Az oroszok megmozdultak amott a hatá-
ron, le akartak jönni mihozzánk egy kicsit szét-
nézni. Talán hallották, hogy „legszebb ország Ma-
gyarország”. Szándékuk azonban nem sikerült, hát
csak ott maradtak a „rongyos” Galiciába.

A hó lassan olvadni kezdett s a tavaszi nap
gyöngye sugarai meg-meg villantak a szuronyok
hegyén, a napos hegyoldalon már zöld pázsitos rét
s itt-ott előbukkant a fehér hóvirág.

Végre itt a tavasz! Megszabadult szegény
baka legádázabb ellenségétől, a fénytől. Ott is
kérteznek, pipázgatnak mind a napon, látják, mily
jól esik egy kis napugár a hosszú tél után. A
szomszéd, a vad arasz medve, hogy az órára kop-
pintottunk tegnap, bebújt bartangjába, csak amon-
nan a magas hegycsúcsból pattogtatott néha a
rosszmájú. Irigylte talánk e kis élvezetet.

Másnap korán reggel keltem s mint rendesen
végig mentem az árkokon, egyszerre elém toppan
egyik káplárom.

— Zászlós urnak olásan jelentem, sturmoltunk az
écaka.

Nagyot néztem, megdöögöltem szememet. Talán
álmodok? De mégse, hisz itt áll előttem a Kurun-
czi káplár teljes életnagyságban.

— Mit csináltakot te?

— Hát ahogy mondtam Zászlós ur, sturmoltuk
az écaka.

— Ki parancsolta azt nektek?

— Mán jelentem olásan, nekünk szerbi.

— Hát akkor miért sturmoltatok?

Látja Zászlós ur azt ott? — s felmutat a fe-

héren csillogó meredek csúcsra — a piszkálta a
csőrünket.

— Aztán miért? kérdeztem?

— Merhogy ide láttak, oszt mindig is láttak, más
mondok, csak lekergetem őket.

— Hány ember veszett el?

Kurunczi káplár nagyot néz, zavarba jött s
ahog mer felelni, én meg dühös lettem, mert bizton
hittem, hogy a szakaszom fele elveszett. Zászlós
urnak olásan jelentem, kettő odamaradt.

— Micsoda? Kettő? Terringettél!

— Zászlós urnak olásan jelentem, ne tessék ha-
ragadni, mer hoztam helyette tízenöt muszkát. Ehun
gubbasztanak mi!

Aztól fogva az én bakám is nyugodtan sít-
kérezhettek a napon, nem zavarta senki, de ne-
kem sem volt több olyan káplárom, aki nélkülém
megy sturmra, mint Kurunczi káplár.

A százegyes baka.

Néha a háboruban is vannak csendesebb na-
pok. Igaz ugyan, hogy ritkán s épp azért van is
ilyenkor öröm bakáknál.

Tartalékban lenni, faluban, fedél alatt; nem
hallani az ágyuk idegbontó bűnbölcését, a golyók
stóító fűtyülését: mindez isteni érzés. Aztán meg
itt akad egy pár fehérnép is. Mindegy az, ha el-
lenség is az eszemadta.

Igy történt a nyáron. Egy galíciai faluban
pihentük a több hetes harcok fáradalmait s itt vol-
tak elszállásolva a híres csabai bakák, a száz-
egyesek is, akik bűszkek arra, hogy a „Gárda
red” nevet viselhetik.

Egy szép napos délután egyik hadnagy bará-
tommal — aki már azóta az orosz cár vendége
— kóborgunk a hepehupás utcán s megpillantunk
két százegyes bakát, amint a ház falához támasz-
kodva isteni nyugalommal pipázgatnak, bodor fűs-
töt eregetve. Barátom megszólítja őket.

— Na, hogy vagytok magyarok?

— Mán mi csak jó ódnánk, köszönöm kérdésit.

Aztán nagy flegmával tovább fujja a fűstöt.

— Ott voltatok ti is a Z...-i átközetnél?

Ott ám! — kóp egy nagyot, nem szívesen felel.

— Volt-e sok veszteség?

— Vót ott elég, mer hát derótya vót a kutya
muszkának. Ugy kellett sturmolni!

— Hát hogy csináltátok? Erre a kérdésre méltan-
kodva néz ránk a magyar baka, gondolja:
milyen tudatlanok is ezek, aztán bosszusan feleli.

— Hát a komám lő, én meg vágom a derót,
oszt ha nem mén, akkor lővünk mind a ketten,
míg el nem szalad a kutya muszkája.

És a százegyes baka taktikája és sokszor, na-
gyon sokszor bevált.

parancsnok, s hangja belefut a fenséges koncertbe,
amelyhez képest egy Wagneri hangszereles erőltén
beszél; gyenge utánzat.

Párbajoznak a tűzerek.

A legcsendesebb pianófol a legvadabb fugáig
minden hang együtt van, amidőn itt e hegyek kö-
zött az emberi nagy erő kifejtés halálisan szép ze-
néje szól.

A hangszereket cyklopi munkások hezelik, s
fáradhatatlan lelküket a hazaszeretet szent kángya
lúti; amely feleget minden akadályt.

Egy magasabb eszme farja lefogva a lelkün-
ket, egy szebb jódo reményében dolgozunk itt a
nagy hegyek eléében, mint szorgalmas hangya
tanácsok.

A glecserek jégheki megindultak, a háboru
glecsereje új kultúra alá akarja szántani az egész
világot.

Zajlik, áramlik minden, de a csillogó gyémánt
szem, még nem került elő a népenegyedik gözülő
kombikjából.

Milliók kilángolt lelkén, milliók csendes, tűz-
mentes révén keresztül még nem látjuk a kristályt,
amely mint e nagy idők maradandó resultatuma,
meghozza mindazt, amiért mindent kockára tet-
tünk... a jódot.

De ki tudja, hogy milyen lesz?

Vajjon nem-e árs fogalom, csalóka lidércfény,
amely tartalmatlan, mint egy gyöngyragyó, gyöngy
vétkül; s sziporkázó, mint egy rakéta... hogy az-
után annál erősebb legyen a sötétség.

Olyan, mint egy letakart szobor, amelynek lep-
től durva kézzel tegyverek dörrenése, ágyuk tűz-
virágos esőjében, feldúlt falvak, gazdátlan, tűzhe-
gyek romja mellett akarjuk lerántani, hogy lássuk
telepatikus szemmel a rejtettek csodálatos vi-
lágát...

Egy pokoli üdöltés riaszt fel gondolatainkból,

mintha a föld megröppant volna terhe alatt s nem
bírná... pedig csak a második mázsár türelmetlen
szava volt.

Mindnyájan a gránát újít figyeljük... sír a
kevegő, amint hegyes acélórddal előre furja magát,
egyszerre, mint egy szíven lőtt királyi son, zuhan
alá... egyenesen oda, ahol az olaszok két ágyuja
rejtőzött.

Óriási villámcsapás s utána dörengés, mintha az
egész atóvilág küzdene az Olympusi istenek ellen...
megnyílik a föld... paz, ágyu s emberdarabok fo-
rognak szédítő gyorsasággal a levegőben... s mi
néma részvétellel nézzük a felcsapó lángok világánál,
hogy mit művelt a technika csodája.

A telefon ujjongva jelenl: „Téli táldat”...

Az olaszok itte hanyatlak... gyengén lőnek;
a tűzvörös, fehér csipkés felhők mind ritkábbak
lesznek; míg egyszer csak elcsendesül minden...
csak a fardát fiuk lihegése hallatik...

A párbaj, a mi győzelmiünkkel végződött, itt,
ahol fehér hegyek köszöntik az Alföld acélos fiait;
mint a múlt s jelen nagy katalizmáinak nagy
tanai.

Régen is harc dult itt, amidőn az elemek vad
csatározatától rengett a levegő; amikor a nyers erők
viaskodtak, hogy kiéptik e nagy hegyláncot...
sok idő telt el, míg a felszaladalt energiák vad
orgiából kifejeződött e hegycsoport, hogy kihűlt
szíveit, megkövesedett akarattal győztesként nyu-
godjon a nagy küzdelem után...

Lejöttünk az erőd megfigyelő helyéről. A ka-
pitány leteszi távcsővet s odaszól a heverésző legé-
nyeknek „jól dolgoztatok fiuk, ugyancsak drágán
fizelték meg a mai támadást” s lelke egész mele-
gével simogatja e barna magyar fiukat.

Mire leértünk, már a megfigyelő tiszt is ott
volt, aki barzalommal beszélt el a „Solltreffer”
hatását...

Egő táborfűzek pislognak a sötét esthomályban.
Hazaszálló lelkek csendes órájában a lelkünk
buzakalászos rónán tallózza jár.

Fenyők országa, hegyek élete, havasok fehér-
sége, sötétlő völgyek mélysége, rohanó palatok
hangos jöjkialfása, mind a mi vitézségünk látja.

Órtáld katoná az erőd tetején, szeme, amint
mélybe néz, merev, mozdulatlan, mint egy régi,
megkövesült istenszobor.

Hegedűszó surran, régi ének, régi nóta gyul-
ki kebléből, ott sír, ott zokog a hurokon a lélek...
az a sokat megpróbált, de vitéz magyar lélek.

Hallgatnak a hegyek, nem értik a nótát. Al-
föld teremte tűzvörös dalt, ahol pacsirta száll a
ringó mezőtenger felett, ahol most a nádfődeles
kunyhókban csendes minden... mint nyári holdvil-
lágos estén.

Szomorúak a fák; könyeik peregnék, szívük
gyantás vére is sirat minket... fenyőtábor, hevesen
nagy fehér hegyek közt küzdő népet.

Eldrött szurony, megpattant lélek, tiroli he-
gyek harca majd mind újra él... s mi emlékezünk,
álmunk majd csodás, varázslatos álmokat... ami-
kor magyar ágyu dörgött, amidőn lelkünk ott ka-
tonáskodott a tiroli hegyek ormán.

Régi nóta lesz majd ez is... új jön a helyébe,
mint a hegyek köpét, zöld moha réteg lassankint
betemet bennünket.

De emlénkünk a szél szárnyán a nagy világot
járja s a jódo nemzedék lelkébe száll, hogy tanul-
jon nagy lenni apái példáján... akik hideg, havas
éjszakában küzdöttek az új magyar világnézet
perspektíváján...

Az erdőben oly nyomasztó lesz a csend, hogy
az őr lépése úgy hangzik, mintha gigászok rohan-
nának a kemény kőön... míg a sárguló fák tü-
tengerén átsurrantó hold sugar hizelegve ürögatja az
étáld... magyar tűzérkatonát.

Festőművész csendőrruhában

(Pataky Sándor rajza es hadimodelije).

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 24.

A háboru, a háboru... Annvi mindenhez hasonlították már, annyi mindenhez fogják még hasonlítani, de képét nem fogja tudni megrajzolni senki, vonásait nem rögzítheti meg az ember. Egyszer szelid mosolyra nyitja ajkait, de csak egyszer, csak néha-néha, más-szor — s talán legtöbbször — vértől csepeg mind a két keze. Vértarvasztó kacagásba tör most ki, hogy a következő pillanatban hangosan zokogóék. Ha valaki Hoffmanni és Ewersi fan-táziával hord össze, gyűit halomra minden borzalmat, utálatot, rejtelmet és rémeset, még mindig nem illusztrálja a háboru borzalmait, utálatát, rejtelmét és rémségeit s akit Hugó Viktor nem tud lekésíteni, akiből Dickens nem présel ki könnyeket, azt a háboru hőse avatja s az öldökös küzdelem sokszor meg-meg csil-lanó naiv romantikája könnyekig hatja meg...

Szorgos járó

A háboru... Kiragad, esedőrtől, vissz. mint a ferge'ez s ki tudja, haza hoz e valaha, vagy szédítő magasságból hullat le, hogy vad és ismeretlen vidéken, ahová gondolatunk sem szállt soha, vérsz, összevazott tagokkal maradtunk el a többtől... A háboru... Gazdag és szegény, ügyvéd és napszámos? Nem, egyik sincs többé, a gazdag is „Infanterist“ X., mint ahogy a szegény „Infanterist“ Y. s az ügyvédnek gallériáján még nincs csillag, pe-dig a napszámos, aki neki a fát vágta, már hárommal is díszeskedhetik.

Nincs tenár és nincs bíró, nincs keres-kező és iparos, az ember leveti a foglalkozá-sát, mint ahogy levette a ruháját s nem gon-dol és nem gondolhat mára, otthonra, boltra, irodára, csak a kötelességére, a gyakor'atra itthon s ott fent a parancsra, amely mögött ki tudja, mi van, élet-e, vagy halál...

Nem számít rang, vagyon, diploma, állás, eszforma ember mind, sőt nem is, ugy mond-ják csak „ennyi puská, ennyi kard ennyi ágyú és ennyi ló.”

Unalmas idő

Vannak azonban, akik még sem tudják letenni mint a ruhát, civil-lelküket, akik az uniformisban is ugy éreznek, mint a porári zakó-ban, akiknek szemük nem tud máskép látni, fejük másképp gondolkodni. A festő pél-dán! az uniformisban is csak festő. Az ő szeme már ugy van áthatva, hogy annak vár, harc, fáradság, eszgedés, pillanatnyi elérzékenyülés,

vad kábitusa, harctéri idél: mind csak ui, szín, hanculat, eredeti meglátás, felvillanó szín ár-nyék, apró mozaik. kép. A legtöbb festő-ka-tona, vagy katona festő a harctérre is magával vitte palettáját, sőt szivesen ment a harctérre is magával vitte palettáját, sőt szivesen ment a harctérre, hogy palettáját is magával vihesse s feláll'ha-sa staffelei-ét, vagy kifeszíthesse va-lalól vásznát.

Ho? mi lesz?

Néhány nap előtt hírt adtak a lapok arról, hogy Pataky Sándor, a kitűnő aradi festő-művész ui képeiből tárlat'ot rendez. Találkozik Pataky az utóán egy újságíró barát'ával s mi-lyen kíváncsi népség már ez az újságírók, meg-kérdezte tőle:

— Mondd, én nem is akartam elhinni, tényleg kiállítás'at rendezel.

— Tényleg, tényleg. De mi van ebben csodálatos?

— Hogy mi? Hisz te most katona vagy, sőt még ennél is több, esedőrt. Hát hogy tes-tesz te akkor képeket?

Hogy festhet a katona-piktor, sőt esedőrt-piktor képeket? Ezt a problémát oldja meg, erre a kérdésre ad választ ez a néhány sike-rült, biztos kézzel odavetett rajz. Mert, ahogy az már festőhöz illik, Pataky Sándor sem fe-lelt előszóval a kérdésre, hanem itt adja a vá-laszt. A képek magukért beszélnek s ez a né-hány sor itt mellettük csak halvány, szinte fe-leges magyarázat.

A piktorok mindenek előtt modellre van szük'sége. Az olyan közönséges civil-piktorok-nak könnyű a dolgak: azok kiválasztanak egy modellt s fizetnek neki azért, hogy álljon. Ez egy tin-tin üzlet. A esedőrt-piktorral azonban máskép áll a dolog: ő előtte csak két út áll nyitva, vagy nagyon könnyen szerez magának modellt, vagy nagyon nehezen.

Kitűnik a esedőrt-piktor' őriáratba cir-kálni. Meglát közben egy érdekes tanulmány-

fejet, mi ugy mondanók, hogy cigányt vagy parasz'tot. Nem áll elébe, nem veszi le előtte falapját, nem köszön neki alázatosan, nem

Tavak barátságos szót adja

kéri meg szépen, hogy legyen szives bácsi, álljon nekem egy pár percre modell. Mindezt nem teszi, hanem oda küld hozzá a kollektái közül egyet. Már tudnillik nem a piktor, ha-nem a esedőrt kollektái közül. A esedőrt aztán megállítja a esedőrt modellt:

— Hová mégv mór? Mit csinálns? Nem loptál valamit? S szépen meg'ndul a fagg'ás. Ezzal

pedig a esedőrt-piktor letesszi puskáját, rátűzi az orosz bajonetre a vásznat, vagy előszedi zsebéből a vázlatköny-vet s szép kényelmesen leakcióirozza a delik-venst, aki azt sem tudja, hogy modell-e inkább, vagy gyanús-e a esedőrtöknek. Szép simán megy a lepingá-lása azoknak is, akiket már befogtak, akiknek lábán vas szörög. Van-nak azonban, akik a világ minden kincséért sem akarják magukat lefestetni. Pataky meséli — az ő lelke rajta, hogy igaz-e? — hogy egy alkalommal mi-után már kézzel lábbal tiltakozott, egyszerre csak megszólalt a „tanulmányfó”:

— Nagyságos esedőrt ur, inkább hát be-vallom, loptam biz én, le is ölöm majd a büntetését, csak ne tessék velem azt a csuf-ságot tenni, hogy lefest, azt kiteszik minden-felé a képmet!

Ezek a nehezebb esetek, de azért a rend-őri tekintélv és tapintat vézül ezeket a model-eket is megszalliditi. Egyszerű a szerb inter-náltakat és foglyokat rajzolni — meséli Pataky — az ember csak int neki, „Gyere ide, te csucs, Gregor, Joco, vagy minek hinak” s odaáll a festőállvány elé szépen a vén szerb, vagy montenegrói, festő, de annál piszkosabb turbánjában, öltözékében.

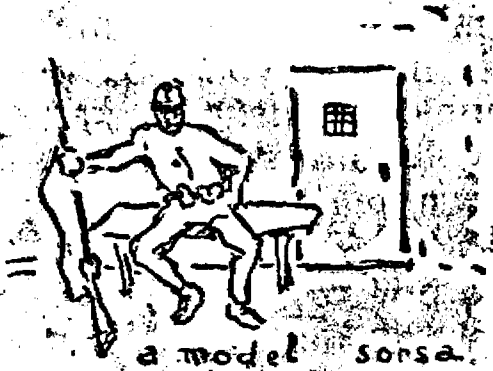
Jaj! Le akar fényképehni a zandár

Nem egy derűs epizód játszódik így le pingálás közben. Egyszer a buzsáki tanya egy részletét festette le Pataky — a rendkívül finom akvarell ki is van állítva a tárlaton — de amikor hozzákezdett munkájához, a cselédek ijedten szaladtak a pusztai birtokosához, Leopold Zsigmondhoz:

— Tessék jönni, sietni nagyságos ur, nagy baj van, a csendőrök már festik a tanyát!

Nem egyszer megesett, hogy amikor az országot szélén kezdett festögetni Pataky, a dolgozó földművesek rémülten siettek el, az arra hajtó parasztok megcsapkodva a lovakat, igyekeztek eltűnni a láthatárról.

— Így gyűjtöttem a skicceket — mondja Pataky — s amikor most összeszedtem őket, magam is elcsodálkoztam, hogy mennyi van. Egy katonasív terméke! Lám én katonáskodásomnak sok új impressziót s sok új meglátást köszönhetek. Hogyne, amikor sokszor reggel háromkor, sötétben indulunk össze. (Van naptekkeltéket láttam, amilyent soha életemben sem láttam volna. Vagy az a beadvomás, amit akkor nyertem, amikor éjfélkor, vak sötétben kooogtatunk be a fausi portán, ágvából keltjük fel a férjet: „Gyerünk hűdi munkára!” Mondhatom, művészi meglátásomra nézve csak hasznos a katonáskodás: annyi új impressziót gyűjtöttem, annyi friss művészt láttam meg, hogy évekre elég belőle.

Balkáni királykisasszonyok levelesládájából,

(Stana és Milica regénye. — Hogyan mentek térjhez Nikita leányai.)

az Aradi Közlöny tudósítójától

Arad, december 24.

Két hónap sem kellett ahhoz, hogy Szerbia Belgiumként megszűnjön létezni másut, mint az entente „békefeltételei”-ben. Most Montenegrón a sor. Ha Nikita országa is kitárlódik a térképről, talán a Balkán lütfészke tűnik el, mert a kis hegyes ország nagyraavagyó és intrikus uralkodó családjával sok-sok, ma még nem is sejtett szövetségnek volt a kiinduló helye. A szerbiai és montenegrói elre nyomulásban sok diplomáciai okirat, a szerb, montenegrói és orosz viszonyokra jellemző feljegyzés, titkos levéltár, levélváltás került kézre. Ezekben a történelmi becsű irásokban egyebek között montenegrói királykisasszonyok levelei is szerepelnek. Két montenegrói hercegnő: Stana és Milica hercegnő, akik talán tulajdonképpen első láncszemei lettek annak az orosz politikának, amely a Balkánt a cári udvar szekerébe fogta, amely a cár elhatározásait titkos Balkán-rugók megindításához kapcsolta.

Sajátságosan történelmi szerephez jutott épen leányai révén a világháborúban Nikita. A trónjavesztett szerb uralkodónak, fővezéri polcra lebukott nagyherceg generalissimusznak, az orosz háborúpart grófi vezérének és az olasz királynak montenegrói hercegnő a felesége. Kétségtelennek látszik, hogy a Danilovics-hercegnők nem egészen ártatlanok a háborút megelőző események, vagy legálább is hangulatok előidézésében. A sorsdöntő szép crnagore hercegnők egyéniségéről, jelleméről azonban idáig keveset tudunk.

Mindössze annyit, hogy Nikita nagycsaládu kis uralkodó. Nem volt még tizenkilenc éves, mikor (nyilván heves szerelemből) feleségül vett egy igen egyszerű, de annál szebb montenegrói kisleányt, a tizenharmadik évét töltő Vukotiss Milenát. A házasságból Zorka-Ljubica, Milica, Stana hercegnők, majd Danijlo a trónörökös, azután Helena és Amxa hercegnők születtek, később Xenia és Vera hercegnők, végül egy évvel Stana és Milica hercegnők férjhez menetele után még Péter herceg. Nikita első leánya látszólag nem valami fényes házasságot kötött: hontalan trónkövetelő sarj Karagyorgyevics Péter herceg felesége lett Zorka-Ljubica hercegnő. Az ifjú pár ott élt a fejedelem „nyakán” Montenegróban, legfeljebb egy-két hónapra mentek nyaralni Rajnába. 1889-ben azonban nagy dologra szánta magát Nikita: két felnőtt leányát a szép Milicát és Stanát Pétervárra vitte azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy ott férjhez adja és így hasznos orosz összeköttetéseket szerezzen. És csakugyan várakozáson felül sikerült is: Milica hercegnőt még az év júliusában feleségül vette Nikolajevics Péter nagyherceg, Stanát pedig egy hónappal később Romanovskij-Leuchtenberg György herceg, akit szintén a császári fenség titulus illetett meg.

Stana hercegnő tizenkét évi házasság után elvált urától és sógora: Péter nagyherceg bátyjához: Nikolajevics Miklós nagyherceghez ment másodsor nőül. Ahhoz a Nikolajevics Miklóshoz, akit akkor már az orosz háborúpart fejének ismertek, aki ma bukott főparancsnok.

A most felfedezett és nem érdektelen levelek Stana és Milica hercegnő levelei abból az időből, amikor férjpadászatra indultak Pétervárra és amikor a szegény balkáni hercegnőasszonyokból gazdag orosz fenséggé változás első mámorát élték. A levelek részben szerb nyelven cirill betűkkel íróttak: ezek Milena hercegnőasszonynak szólnak, aki bizony nem ért reá franciául megtanulni, de a legtöbb francia nyelvből és az oroszhoz fordított királyleánykák asszonynevűeknek: Zorka-Ljubicának bizalmaskodnak benne. Nem érdektelen a levélgyűjteményben egy kis cernáoval irkalapokból összevarrott füzet, amelynek címlapjára női kéz ezt írta fel: „Chiffres”. A titkos irás — amelyet, mint nyilvánvaló, a pétervári eseményekhez állapítottak meg Stana és Milica hercegnők az otthonmaradottakkal — ilyenféle közléseket ismertet:

„Adjatok hírt. Üdvözl Stana — ez a távirat a chiffre szerint ezt jelentette: A kezdet megoan, minden jól megy, reméljük a jó véget. „Küldjétek pénzt” — rövid két szóval arról ad hírt, hogy minden rendben van. „Jrjatok gyakrabban” — pedig azt tudatta, hogy a partie kitűnő, különösen pénzügyi tekintetben. Egyszóval a hercegnőcskék titkosírásban állapotok meg a házassági esélyek hírüladásához. Nagyon jellemző a montenegrói fejedelmi hölgyecskék gondolkodására, hogy milyen férjre számítottak: Chiffre-könyvük szerint 10 gazdagot, 2 herceget, 100 millióost, 11 gróft, 5 fisztet jelent. De arra az esetre, ha: „Mit tegyünk, mindennek vége?” — szintén gondoskodtak megbeszélte hiradásról. Ezt az a távirat jelenti: Kitűnő egészségben vagyunk... Szerencsére ezt a táviratot nem kellett elküldeni a kis montenegrói hercegnőknek, mert expedíciójuk sikerrel járt.

Milica hercegnőnek a kis gyűjteményben szereplő első levelén már a sasos nagyhercegi címer számol be a sikeréről. Maga a kis levél pedig keltezés nélkül mondja:

— Kedves Zoré, mára csak két szót, hogy megkezdjem a levelezést. Ne légy nyugtalan, kérlek. Ne gyötrődj hiába. Most már felesleges. Szívesen látnálak közelemben, hogy elszórakoznánk. Sokat tudnék mondani neked és leveleimben virágnyelven majd megpróbálom. Kis gyakorlattal meg fogsz érteni. Boldog vagyok már csak térted is, hiszen most már csak apró

ügyesség kell, hogy életed nyugodtan folyhasson. Bizzál a legjobban. Üllek forrón. Gyöngéd festvéred: Milica.

Karagyorgyevics Péterné hercegné anyagi gondjai és az azok gyógyításán fáradozó festőér megnyugtató biztatása beszél ebből a levélből, amely nyilvánvalóan célzó az orosz befolyás erősítésére.

A másik hercegnő: Stana, még házassága előtt írja „kedves és nagyon drága” Zorkájának. A hosszú és néhelyesírásai hibákban bővelkedő levélben a kis Stana kijelenti:

— Kedves Zoré, tudnod kell, hogy azt hiszem: én leszek a legboldogabb asszony a földön. Jorju (Leuchtenberg herceg) ideális ember. Jmádom őt.

Később így folytatja az ideges, egyik témáról másikra száguldó levelet:

— Jorju tréfásan „montenegrói pókokcskának” nevez minket és rendkívül mulatságos őt és Péter nagyherceget (Milica férjét) hallani, amikor papúnak rólunk és Montenegróról szörnyűségeket mondanak.

Es a kis montenegrói pókokcska (aki bizony jól és ügyesen fonta hálóját később is) levele végén a fekete hegyek mezitlábos királyleányához méltóan büszkélkedik:

— Ha irni akarsz, címem: Ő császári fensége Leuchtenberg hercegnő. Te megérted: Császári fenség!

Azután megtörténik a második házasság is és a hazautazó Nikita, miután leányait jól elhelyezte, hálálkodó levelet fogalmaz a cárhoz. A fogalmazvány odatévedt a hercegnők levelei közé. „Igazi szláv vendégszeretet”, „két kedves eseményt láttam itt megvalósulni családomban”, „az isten tartsa meg felségedet hosszú évekig hatalmas birodalma és hűséges Montenegrója javára”, — így fohászodik a fulboldog fejedelem.

Stana és Milica hercegnők további levelei is usznak a boldogságtól. Milica, Péter nagyherceg neje állandóan a Karagyorgyevics pár anyagi és egyéb titkos ügyeire tesz célzásokat, Stana pedig rangjáról, gazdagságáról áradozik: „Több ékszerem van és szebb, mint Milicának” — írja. Majd másutt: „Karagyorgyevics Xenia hercegnő is Ripzában van. Részemre akár itt se lenne, mert tudnod kell, hogy az én császári fenségi rangom igen kényelmes helyzet. Fogadok, bemutatatom magamnak az embereket. Bókok, komédia, néha négy óráig is elfart, de a látogatásokat nem kell iszoznom és ez igen kedves így”.

Es a nagyraavagyó Stana hercegnő, a császári fenség 1906-ban még föbbre oitte: Nikolajevics Miklós nagyherceg felesége és amint mondják: a háborúpart női mozgatója lett. Azóta évek teltek el, Karagyorgyevics Péter szerb trónra került (amit ugyan Zoré hercegnő már nem élt meg), Helena hercegnő házassága az olasz királyt kapcsolta a „montenegrói pókokcskák” érékkörébe. Belgrád, Cetinje, Róma, Pétervár: hogyan szövődtek össze ezek a szálak, a világháború mutatta meg a legjobban. De ez a világháború hozta meg a balkáni királykisasszonyok regényébe a nem várt rossz véget: Stana császári fenség bukott és sokszor megvert fővezér felesége, Petár király ismét hazátlanul bujdosik, Helena se sok örömet lát Rómában és ki tudja: mit készít még a sors a „pókokcskák” számára.

AZ ARADI KOZLONY telefonszámai:

Szerkesztőség (éjjel-nappal)	— 357
Szerkesztőség (csak éjjel használható mellékállomás)	— — — — 151
Kiadóhivatal és hirdetés osztály	— 151
Nyomda	— — — — 141

Nyitár.

Helybeli és vidéki

kiskereskedők,

kantinosok,

piaci árusok

és más

viszontelárusítók

sz. figyelmébe ajánlom, hogy

noteszek, különböző színű

mappa-levélpapírok, fé-

nyes és matt katonai, va-

lamint karácsonyi és uj-

évi levelező lapok, páros

és virágos aranyozott

levelező lapok, olcsó há-

borus imakönyvek, ciga-

rettahüvelyek, cigaretta-

papírok, írónok, elemi

isk. irkák, 100—100-as

levélpapírok, vajcsoma-

goló papírok, író tollak,

tömeglevélpapírok, min-

denféle csomagolópapi-

rok, makulatura, tábori

dobozok és ládikák, stb.

papírnagykereskedésben

állandóan nagy mennyiség-

ben és igen olcsó áron

kaphatók. Vidéki megren-

delések is pontosan intéz-

tetnek el.

Kerpel Izsó

papírnagykereskedése

Aradon, Andrássy-tér 20.

Telefon 385. 274m

Következő

ujdonságok

érkeztek

KERPEL IZSÓ

100,000 kötetes

kölcsönkönyvtárába:

Erdős R.: Az új sari, Herczeg: Mikszáth almnachja 1916., Knoblauch: Önagysága ruhája, Guncser: Apuka levelei a harctérről, Lengyel M.: A táncosnő, Aucux W.: A pecsét, Herczeg: Magdaléna két élete, Vésni M.: Az égő Európa, Szomaházy: Meseváros, Erdős R.: Az újság, Komáromi: Mit busulas kenyeres? Gábor: 1950. Pest nem volt hanem less, Untauglich ur, Alain R.: Asánta ördög, Gábor A.: Palika, Göndör F.: A háboru nyomában, Pajzs E.: Cirkus, Pásztor J.: A muszka vendég, Cobor P.: A gazdag gyűlölt, Twain Mark: 1,000.000 fontos bankó, Reuter G.: Egy urileány története, Peterdi S. A mások pénze, Geniauth Charles: Az arany gyapju, Stratz Rudolf: Édes hazám, Puskin: Anyegin Eugen, Karinthy Frigyes: Írások írókról, Karinthy Frigyes.: Együgyű, Lexikon.

Németben: Braher, L.: Lebenssucher, Strindberg Neue Wassen, Strobl K.: Der brennende Berg, Seeliger: Der gelbe Saedleb, Bartch: Der Fileger, Ettlinger: Mister Galgenstrick, Raff H.: Das junge Geschlecht, Brachvogel: Die Königen und di Kärner, Hansen E.: Das verborgene Land Bran L.: Lebens sucher, Holländer F.: Der Eid des Stephan Buller, Madeleine M.: Pantherkatchen Wassermann: Das Gänsemännchen, Hoffenthal, Moj, Höcker: Kleine Mams, May: Am Jenseit Und friade auf Erden, Kohlereg: Die drei lieben, der Dese Voss, Thoma: Der Postsecretär im Himmel, Skowronek R.: Sturmzelchen, Wolf H.: Geschäft und Libe, Prölli K.: Aphrodite mit dem Schleier, Lagerlöf: Jans Helmweh, Hamsun Knut: Kinder Ihrer Zeit, Salten Die klügenden Schellen, Pert C.: Die kleine Cady.

Kölcsöndíj: havonként 1 korona 40 fillér vagy kötetenként fizetve 10 fillér.

Vidéki bértök is a legfigyelmesebb kiszolgálásban részesülnek.

A zenemű-kölcsöntárba

is meglepő szép

ujdonságok érkeztek.

Zenekölcsöntári díj havi 2 korona, vagy füzetenként 20 fillér.

Legújabbak: Kálmán: Die Csárdás-Fürstin (Csárdás-hercegnő), Eysler: Die oder Keine, Rózsavölgyi-féle Karácsonyi album, Ötvös: Rosselánca, Gabriel: Schumi Maritza Marsch, Zerkovitz: Megjött a Sári! Zerkovitz: Tartson meg az emlékeze tében, Gabriel: Egyveleg, bolgár népdalok felett, Emmerich: Tansen möchtlich! (Waltzer), Beregi: Katona dalok.

Egyes könyvek és egész könyvtárak vétele; könyvtárak kiegészítése és berendezése

KERPEL IZSÓ,

2821

könyv-, zenemű- és papír

Karácsonyra!

legalkalmasabb és legolcsóbb beszerzési forrás:

KERPEL

IZSÓ

Könyv-, zenemű- és papír-nagyáruháza,

hol a legszebb ifjusági iratok, képes- és mesekönyvek továbbá mindenféle magyar és német nyelvű ajándékkönyvek, rom. kath. és ref. imakönyvek, hangjegyek, operett- és couplé-ujdonságok, karácsonyi albumok stb. nagy választékban kaphatók!

Továbbá érkeztek: Irókészletek, bőr-íróaljzatok, noteszek, bélyegkönyvek, töltőtollszárazak, zsebkések, földgömbök, emlékkönyvek, lev.-lap albumok, karácsonyfadíszek, diszlevélpapírok, disztentatartók, zsebirónok, finom pecsétnyomók, társasjátékok, színes pecsétviaszok, színes és matt heliogravűrök, művészi olajfestmények, u. m. Peske, Rottmann, Spányi, Kézdi-Kovács, Nagy Vilmos, Pap Emil stb. híres magyar festők eredeti alkotásai, melyek havi részletfizetésre is kaphatók. Festékkazetták, (olaj- és akvarellek), stb. stb. legduzsabb választékban.

Ugy könyvek, mint hangjegyekben, továbbá levélpapírokban is előnyös

alkalmi vételek.

Divatos névjegyek és egyéb nyomtatványok izléses készítése. Festészeti kellékek: festővászon, olaj- és akvarell-festékek nagy készlete.

Nagy választék, olcsó áruk, pontos kiszolgálás!

Kerpel Izsó

könyv-, zenemű- és papírkereskedése

2821

Madame Reich

fűző különlegessége

ARADON, Zrinyi-utca

Van szerencsém a n. é. uri hölgyközönség szives tudomására hozni, hogy megérkeztem a **bécsi utazásomról** és magammal hoztam a **legujabb divatszabászokat**, amely ugy karesu, mint erős hölgyeknek igen alkalmas.

Azonkívül értesitem a n. é. uri hölgyközönséget, hogy megérkeztek a legdivatosabb **szövet-ujdonságaim**, melyet mérték után a legjutányosabb árban készitek. — Raktáron tartok **sa át készítő** és elsőrendű gyári fűzőket, hasszorító és a legujabb divatu **melltartókat**, melyet jutányos árban árusítok.

Kérem a n. é. hölgyközönség szives pártfogását és **kirakatom megtekintését.**

Madame Reich

fűző különlegessége

ARADON, Zrinyi-utca

4978

Kényelmes próba fűzők.

Kényelmes próba fűzők.

Aerowash légnymásu mosógép

Ára 20.— korona.

A legjobb, legtökéletesebb, legtakarékosabb, leggyorsabb munkájú mosógép, melynek segítségével egy óra alatt annyit mosunk, mint egy mosónő egy egész nap. Kiméli a ruhát és a kezeket, mert légnymással sajtolja ki a szennyet a ruhából és csak feleannyi tüzelőanyagot és szappant igényel, mint a kézi mosás.

A címre beérkezett számtalan nagybecsű elismerő nyilatkozatokból néhányat alant közlök:

4997

<p>Az Aerowash készülék kitűnően bevált. A ruha kézi dörzsölés nélkül pár perc alatt teljesen szta lesz. Időt és munkát megakarít és így melegen ajánlom tisztelettel</p>	<p>Értesitem, hogy az Ontól vásárolt Aerowash mosógép megelégedésemet a legnagyobb mértékben megnyerte. Gyakorlati használata könnyű, egyszerű és igen gazdaságos, amennyiben a vele való mosás lehetőleg szappan és időmegtakarítással jár. Én hártartásomban rendszeresen használom. Tisztelettel</p> <p>özv. dr. Mittler Izidorné.</p>	<p>Örömmel teszek eleget felhívásának, amidőn ezuton is meg erősítem, hogy az Aerowash mosógéppel nagyon meg vagyok elégedve. Az idő, tüzelőanyag és szappan megtakarítás, amely általa elérhető, különösen a mai háborús időben megfizethetetlen. Tisztelettel</p> <p>Frick Józsefné.</p>	<p>Az Aerowash mosógép, habár csak néhány hete mosok vele, kiválóságánál fogva máris mintegy nélkülözhetetlené vált eszköz lett háztartásomban. Eltekintve attól, hogy ugy szappan, tüzelőanyag és idő megtakarítással jár, kezelése igen egyszerű, a kézi mosásnál jóval kevésbé rongálja a ruhát, miért is minden háztartás részére melegen ajánlom. Tisztelettel</p> <p>Vértes Henrikné.</p>
<p>Az Ön által beszerzett Aerowash mosógép teljes megelégedésemre szolgál, s így bárkinek színtén ajánlom. Tisztelettel</p> <p>Maresch Jusztin.</p>	<p>Az Aerowash mosógép nagy-szerűen vált be, amennyiben eredményes használhatósága miatt, valamint könnyű kezelhetőségénél és olcsóságánál fogva messze felülmúlja az eddig ismert mosógépeket. Tisztelettel.</p> <p>Ehling Jakabné.</p>	<p>Az Aerowash mosógépet saját tapasztalata után használatra mindenkinnek figyelmébe ajánlja</p> <p>Schaeffer Ilona.</p>	<p>Kötelességet teljesítek, midőn az Ontól vett Aerowash mosógép használhatóságáról beszámolok. — Nálam 30 internált fogoly egy hetet fehérneműt egy avatatlan kezű internált, hetenként egy pár óra alatt tisztára mosta. Saját fehérneműnket is az Aerowash mosógéppel mossuk aránylag fél idő alatt. További előnye kevés szappan szükséglete és felfogóasztása. Tisztelettel</p> <p>Mihalik Béla.</p>

Előzetesárusító: Magyar Ferenc Arad, Zrinyi-utca 6. szám, gazdasági gép- és műszaki üzlete.

Mairovitz Mór és Fiai Máriaradna.

**Fatermelés és kőbányák. Utépi-
tési vállalat. Hordógyártás.**

Fatermelés:

Milova, (Aradmegye), Bulza (Krassószörénymegye.)

Kőbányák:

**Bátyafalva, Milova, Selymesvár (Aradmegye). Szurdok-
püspöki (Havas megye). Závoly (Krassószörénymegye.)**

Mészégetés:

Kaprevár áll. Sebersin (Aradmegye).

Utépitések és kövezési vállalatok.

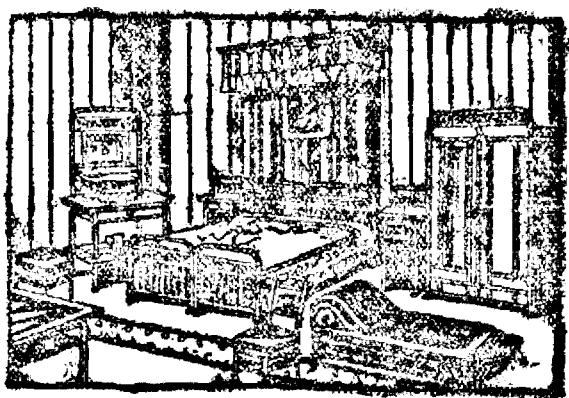
NAGY ADOLF

**épület- és diszmű bádogos-mester,
csatornázás és vízvezeték berendező**

Arad, József főherceg-ut 8. sz.

Telefon 847. szám.

**Allandó nagy raktár zománcos edé-
nyekben. Nagy választék minden-
nemű fürdő berendezésekben.**

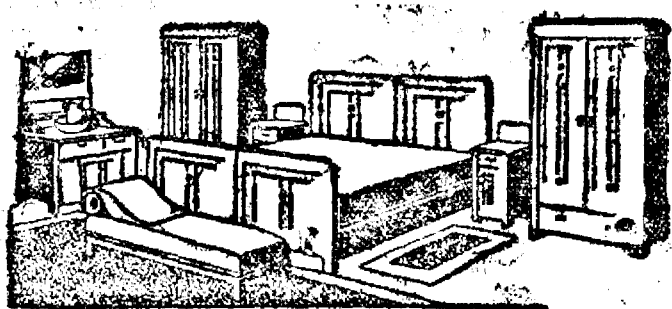
GARAI KÁROLY

BUTORKERESKEDŐ

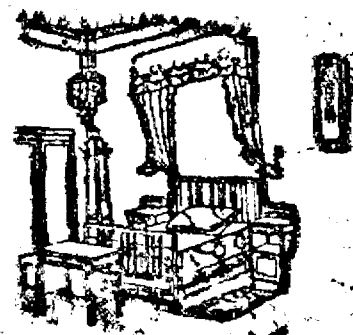
TÖRVÉNYSZÉKILEG BEJEGYZETT CÉG

ARAD, ASZTALOS SÁNDOR-U. 1. és 5.

4972

TELEFON 773.

URÁNIA

Kedden, szerdán és csütörtökön

A század technikai csodája.

A MOTORKIRÁLY.

Filmregény 5 részben.

A bremai hajógyár felvétele.

Előadások 5/5, 1/7, 8 és 9 órakor kezdődnek és nem folytatólagosak.

3211

Közvetlen behozatal. Legfinomabb
fűszer- és csemegeárak. Legolcsóbb
árak. Legfigyelmesebb kiszolgálás.

FEJÉR GYULA

József főherceg Ő cs. és kir. fő-
herceg udv. szállítója. — Fűszer-
és csemegekereskedőnél :—:

5021

ARADON,

Weitzer János-utca 1. sz.

Helyi- és vidéki telefonszám 71.

LÁZÁR GYULA

fűszer- és csemegekereskedése

Arad, Andrassy-tér 18. sz. (Lőcs-ház.)

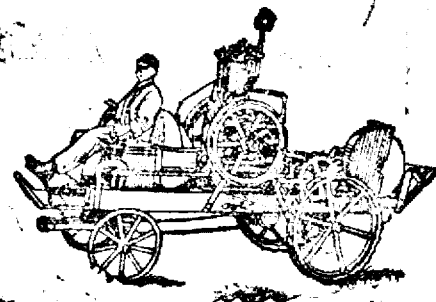
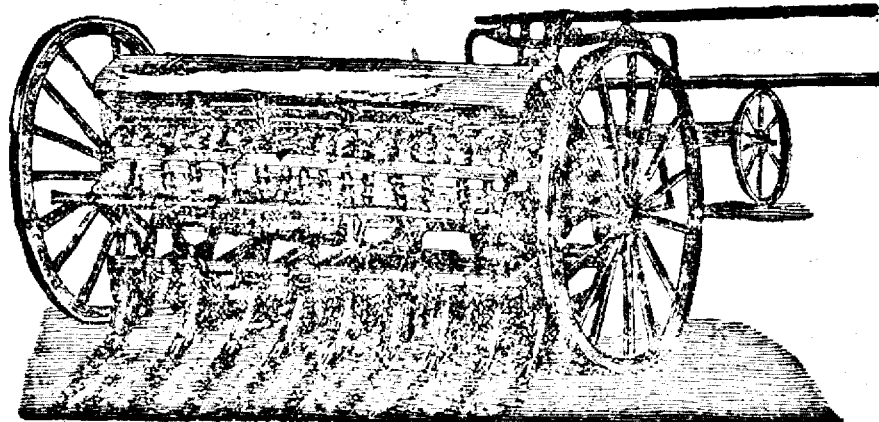
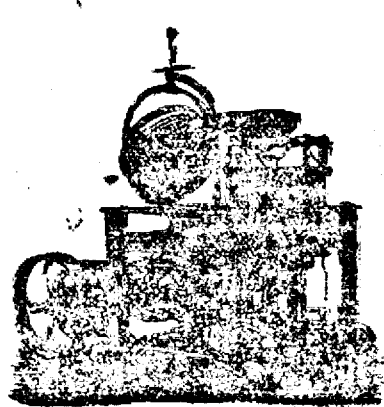
TELEFONSZAM 344.

Ajánlja dusan felszerelt raktárát, ahol a
legelső forrásokból beszerzett fűszer-gyar-
matárak, a legfinomabb külföldi teák, ru-
mok, mindennemű ásványvizek, bel- és kül-
földi borok, francia és magyar pezsgők a
legjutányosabb áron kaphatók. A nagy-
érdemű közönséget a legpontosabb kiszol-
gálásról biztosítja 5021

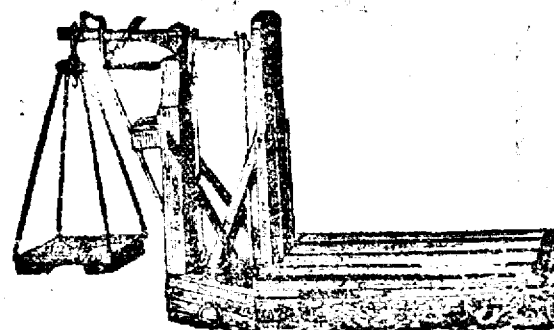
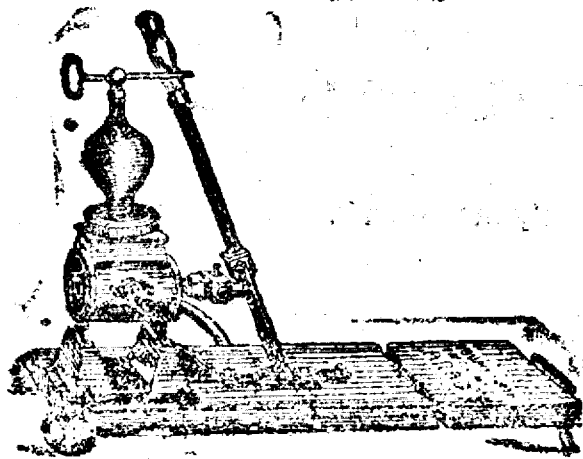
Vidéki megrendelések pontosan eszközöltetnek.

Kovács Soma és Társa Arad, gépudivar.

Motor, gép, olaj, műszaki áru, malomszerek, gyári berendezések, ipari-gépek,
szerzámok, kutak, szivattyúk, szőlőszeti cikkek gyári raktára. Mc. Cormick
világhírű aratógépek és fűkaszájok. Kühne gépgyár r. t. vezérképviselője.

5006

MŰVÉSZI FÉNYKÉP KIÁLLITÁS

◆ ARADON. ◆

WEISZ HUGÓ

fényképeszeti műtermében.

ARAD, Andrássy-tér 16. szám. (Telefon 211.)

Kitüntetve: Bpest, London, Hamburg,
Kiew, Dublin, Graz, Gand, Edinburgh,
Birmingham, Leipzig, Berlin, stb. stb.
MŰVÉSZI FÉNYKÉP KIÁLLITÁSOKON

Felvételek eszközletnek

4917

naponta 9—12, 2—6 órák között, (villanyfény mellett is).
Vasár- és ünnep napokon: d. e. 9—12, d. u. 2—4 órák között.

Friss őrlésű búza

KORPA

*d'andóan kapható, egy fogyasztónak
10 mázsáig terjedő mennyiségben*

23.20 korona mázsánként

zsákkal együtt, itt raktáron átveve.

Vidéki megrendeléseket gyorsan fogantatosítunk.

**Aradvármegyei Gazdasági Egyesület
Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezete**

ARADON,

Boros Béni tér és Werbőczy utca sarkán.

Telefon 463. Sürgőnyelm: Gazdasági Egyesület.

Városi és megyei telefon 635. sz.

Weisz és Benjámín

Kézimunka-, rövidáru- és
női különlegességi üzlete

4019

ARAD, Andrássy-tér 22. sz.

Városi megyei és telefon 635. sz.

Felhívom a t. szállító közönség b. figyelmét hosszú évek óta fenálló butorszál-
litási üzletemre Deák Ferenc-utca 36. sz. alatt (Mairovitz házban.) Ajánlom 6, 8 és 10
méter hosszú zárt, belül kárpitozott tiszta butorszállító kocsijaimat ugy
helybeli, mint legtávolabb első vidékre történendő költözéseknél. Vállal-
lok mindennemű fuvarozást és átköltöztetést a vasutra és vidékre, nyitott,
ruganyos kocsikon s teljes jótállás mellett. Kérve a t. közönség további
támogatását, kiváló tisztelettel

Éliás Lipót Fia

butorszállító

4900

Arad, Deák Ferenc-utca 36. sz.

Aradi Villamossági Részvénytársaság.

Telefon 300.

Igazgatóság:

Gulácsy Kálmán, elnök.

Gróf Bethlen Balázs

Dr. Fábry Sándor

Kakujay Károly

Kovács Izsó

Lunzer Pál

Ottenberg Tivadar

Id. Pekár Imre

Sebesta Kolos

Schulek Géza

Szirmai Oszkár

Dr. Ullmann Andor

Felügyelő-bizottság:

Andor Béla

Erdélyi Róbert

Fodor Vilmos

Grätzer Emil

Uzletvezető-igazgató:

Melinger József.

4994

Telefon 300.

Költségveté-
sek ingyen.Költségveté-
sek ingyen.

Elvállaljuk villamos világítási és erő-
átviteli berendezések felszerelését. ::

Csillárok, ivlámpák
állandó nagy választékban kaphatók.

Villamos motorok
negyed lóerőtől minden nagyságban.

Telefon 300.

Központi iroda és telep: Gróf Tisza István-ut 57-59. sz.

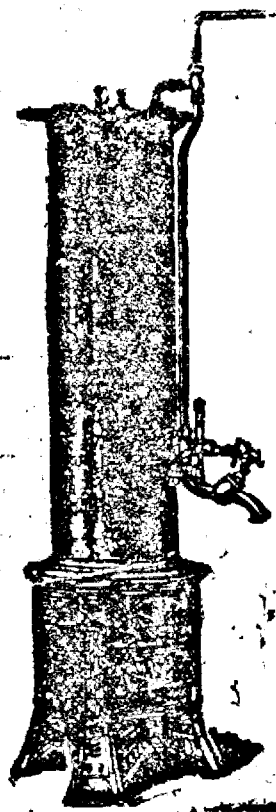
Telefon 300.

Aradi Villamossági Részvénytársaság.

Telefon szám 748.

Telefon szám 748.

Vizvezeték- és csatornázási vállalat,

hol mindennemű csatornázást, vízvezeték, fürdőt, klosettet, mosdót, szivattyus kutak felszerelését és javítását elvállalom s raktáron tartom. Nagy javító műhely. **26 évi tapasztalataim** elég biztossá tesznek arra, hogy tisztán rendelkezni fogok az elvállalt munkát pontosan és közlöm, egy helyben, mint vidéken. — A nagyérdemű közönség partfogását kéri:

Mókos Márton

vizv. szerelő-mester Arad, Fábián-u. 12.

Jó, tiszta buza-szalmát megfelelő ár mellett vesz a

Magyar szalmaanyag-gyár

részvénytársaság Aradon.

Ugyanott trágya kapható.

NEUMAN

Testvérek

műmalom, szesz- és élesztőgyárosok Aradon.

28

Ajánlják tiszta

gabona-élesztőjüket,

mely felülmulhatatlan kelesztőképessége és tartóssága folytán bel- és külföldi kiállításon kitüntetésben részesült.

Ugyanott

istálló-trágya

érett és félérett állapotban, valamint légen szárítva,
méltányos áron kapható.

0918

Istálló-trágya használatának előnyeiről ujabban a „Mezőgazdasági Szemle” márciusi füzetében olvasható:

„A szárazság ellen erős istállótrágyázással bírnak csak terméseink átlagát sikeresen biztosítani.

ALAPITTATOTT 1801. — ALAPITTATOTT 1801.

Legfinomabb minőségű valódi

Ménes-Gyoroki vörös és fehér,

Muszka-Magyarádi asztali és csemege

borokat, finom rumot és saját párlatu kony-
kot ajánl legnagyobb választékban.

Domány József, Aradon

cs. és kir. Őfelsége a szász király és
Őfelsége Károly Tivadar bajor herceg-
nek udvari szállítója :: :: ::

SZOLÓBIRTOKOS ÉS BORNAGYKERESKEDO. ::

**Legjobb levelező-lap
fényképek készülnek**

URAI JÁNOS

Ő császári és királyi fensége József
főherceg kamarai fényképésze mű-
termében kapható :: :: ::

**Forray-utca 1. szám.
Műterem egész napon fűtve.**

Aradi háziurak háborus éve.

Milliókkal gazdagodtak. — Tízennyolean kértek házbéradó csökkentést. — Csak a nagy lakások üresek. — Harctéri győzelmek és az aradi ingatlan forgalom. — Hősi halált halt háziurak.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Az aradi háziur háborus esztendeje! Vajon, miként birkózott meg a nagy pusztítással, amely senkit sem kímélt, vagy pedig „az én házam, az én váram” taktikai védőrendszere mögé vonulva, megálta a helyét a 42-esekkel szemben is? A háboru elején, amikor azt hittük, hogy a világ két részre oszlik: katonákra, akik elmennek a harctérre és akikről a hadvezetés gondoskodik, továbbá itthonmaradott és teljes feltételre hoztatott antaughlicokra, a háziurak teljesíték eme antaughlicok felét és azt mondták, hogy ők a mozgósítás első napján már tönkre mentek, koldusbotra jutottak. Akárhányszor lehetett hallani háztulajdonosoktól, hogy ők szívesen odaadják potom áron a házukat, mert a lakók nysem fizetnek, az adót és más kiadásokat nekik pedig fizetniük kell. Mikor a moratoriumos rendeletek megjelentek és a hadbavonulók házbéradóztatását szüntette a kormány, a szegény háziurak feljajulása felülmúlta a csatákéit, a csatákéit zaját. Most, hogy már tisztában látunk és tudjuk, hogy nemcsak antaughlicok és antaughlicok, hanem eme két sivatagok között differenciált osztályai is vannak: hadseregszállítók, élelmiszer-üzemeltetők, tisztasempézerek, milliomas agyondők, alkalmi közvetítők, árdrágító ártatlan kalusiak, fejhamisítók, meghízott éheztek és végül kiszípolozott, kihasznál és elalított kisemberek, most egészen másképp fest a háziur foglalkozás is.

Mikor Aradon a hadiadót kibetették és a népsor nyilvántartására került, az első pillanatra megvolt állapítható, hogy Aradon azoknak, akik házbéradókoronán felüli jövedelmet vallanak be, nyolcfizetésre háztulajdonos. Tehát olyan egyének, akiknek a sorsát, anyagi helyzetét a háboru nem rontotta. Mikor a virilisek névjegyzékét az igazgatónál osztmány összeállította, meglepődéssel konstata, hogy egy-két esztől elfekintve, a népsor nem változik. A virilisek legnagyobb része házbéradóadélmé, illetve adója révén ül a törvényhatóságban.

Ma tehát a jövő évre is fogja marad, akkor bizonyos, hogy noha megint emelkedett a cenzus, eme háziurak házbéradóadélmé, illetve adója nem csökkent. Tehát valami katasztrófális változást a háboru az aradi háziurak életében nem okozott. Tény az is, hogy nem a háztulajdonosok alkotják a hadbanállók főkontingensét, tehát nem érvelhet senki azzal, hogy azért nem voltak Aradon bírósági házbéradóvezetések, mert a hadbavonulók ingatlanait most elárverezni nem lehet. Ennek éppen az ellenkezője igaz. Az aradi háziurak bekebelezett bankteher éppen úgy, mint a szántóföldeken nyugvó jelzálogos köcsön a háboru folyamán csökkent. Mert azok a háztulajdonosok, akiknek a mezzőgazdaságból, hadiszállításokból, kevező üzletről, galamból, vagy egyéb körülmény révén a jövedelmek megszorodtak, ezt az ingatlanokra bekebelezett adósság törlesztésére használták fel. Viszont azonban kétségtelen, hogy miután az ingatlanokra árverést mástól és őta elrendelni nem lehetett, a kamathátralékok, különösen a kisebb ingatlanoknál, lényegesen szaporodhattak és nincs kizárva, hogy a moratorium megszünése után, nagyobb számban fog a házak elárverezése bekövetkezni.

Az adófizetésnél is az tapasztalható, hogy a kisebb házak tulajdonosai, különösen áll az Ódjra, igen jól fizetik az adót, sőt 2—3 éves hátralékokat is megkap most a város, az igaz, hogy a végrehajtónak el kell mennie érte.

Sajnos, a házbéradóadélmé beállási ívek feloldozására csak január végén kerül a sor és ezért pozitív adatok nem állnak rendelkezésre annak megfigyeléséhez, hogy az adó változásában a házbéradó milyen szerepet játszanak, az azonban kétségtelen, hogy a házbéradóadélmé csökkentése nem olyan mérvű, mint azt a háboru elején várták és jósolták. Mikor Arad közel volt a déli hadszíntérhez és az emberek ijedtségben a végső órára gondoltak, a háziurak is engedékenyek lettek és több helyütt lezárították a házbéradó. Ez azonban az első ijedelem elmúltával megszűnt.

Ennek a ténynek megvilágítására már szólnak utmutatással a házbéradóadélmé ívek. Egész bizonyossággal megállapítható, hogy a

Belvárosban nincs házbéradócsökkentés

vagy legalább is nem szembetűnő. Ebben a kérdésben a lakások és üzlethelyiségek bére szerződésekkel hosszabb időre van biztosítva és a háziurak vallomása szerint ezek a szerződések 96—98 százalékig változatlanok. A lejárt szerződések sem okoznak most már gondot, mert a háboru mai stadiumában, a gazdasági viszonyok konszolidálása és kialakulása következtében a jövő reményekkel kecsegtet és a belvárosi lakások lakói megmaradnak a régi házbéradó mellett. Nemhogy esnek, hanem emelkednek a belvárosi házbéradók is.

a steigerolással a város jár elől.

A színház épületben két nagyobb bértfizető fel van. Mindkettő üzlethelyiséget bérel a városától. Az egyik a Szánfő Mór és Társas vállalkozás cég, aki eddig 8000 koronát fizetett, a jövőben tízezer koronát fog fizetni, a másik Kánya Géza vendéglős, akinek bére 3000 koronáról hetente ezer koronára emelte a várost. Az Erzsébet-köruton lévő 13. számú házban egyik lakás ára 1400 koronáról 1600-ra, a Vécsey-utca 7. számú házban 600 koronáról 750 koronára emelkedett.

Az azonban a Belvárosban egy más jelenség érdemel figyelmet, ami különösen a bérpaloták tulajdonosainak helyzetét befolyásolja méltatlanul. A házbéradócsökkentésnél több hályiságból álló lakások üresek és kiadótlannak. Az emberek, még a jobbmoduak is, takarékosabbak és megelégednek kisebb lakással is, ha a családfejtartó hadban van. Másik oka ennek pedig az, hogy most a háboru miatt sem magasabbra emeltek a házbéradókat, hanem az áthelyezése nem történt, a városi élet túldrágasága még a gazdag embert is elriasztja attól, hogy Aradra költözzék és ezért a nagy lakások vagy üresek, vagy pedig átalakítják azokat kisebb lakásokra. A Rádasy-, Bohus-paloták, a nagyvárosi konzorcium házaiban vannak nagyobb üresen álló lakások és természetesen vannak üresen álló üzlethelyiségek is.

A belvárosi háziurak házbéradója tehát a január végén elkészülő statisztika részére nem tartogat meglepetéseket. Ez egy rendkívül érdekes, eddig teljesen ismeretlen körülményből is kitérünk.

Mint ismeretes, a pénzügyminiszter már intézkedett a háboru következtében szükségessé vált adócsökkentésekről. Aki igazolni tudja hiteles adatokkal, hogy jövedelme a háboru miatt kisebb, mint a legutóbbi adókövetés alkalmából volt, annak az adókövetés, illetve felszámolási bizottság az adóját csökkentheti. Ezt azonban beírni kell. Eddig mindössze Aradon

tízennyole háziur kért adócsökkentést

és pedig a házbéradóadélmé részleges opadása miatt. Tízennyolc esetben ez az opadás maximálisan 25 százalék, három esetben pedig teljesen eltűnt a házbéradóadélmé a lakó hadbavonulása következtében, vagy pedig mert nem volt lefoglalható ingóság. Természetesen ezzel még nincs az mondanó, hogy ne lenne igen tekintélyes összegű házbéradóztatás a belvárosi házakban. Valószínűleg több mint a normális időben. Azonban ezzel szemben áll az, hogy a háziurak helyzetének javára is szolgál a moratorium. Ők sem fizetnek kamatot a banktartozás után és így a saját lakásuk most semmibe sem kerül és az is bizonyos, hogy a háboru alatt reparációra csak minimálisan költöttek. Az igaz, hogy ezt majd pótolni kell, de akkor a házbéradó is fizetik már a lakók és ami még ennél is fontosabb, éppen a belvárosi házak azok, amelyek, éppen a háboru következtében, ma többet érnek mint a háboru előtt. Az ingatlanforgalom, hogy ma és a háboru befejezése után még jó hosszú ideig mindentelje építkezési anyag sokkal drágább lesz, mint akkor volt, mikor a mai házak épültek. A téglá, a fa, a mész, a cement ára több száz százalékos emelkedést ért el. A visszafelépítés nem lesz oly rohamos mint az emelkedés, a munkabérek sem csökkennek és ha a természetes fejlődés következtében mégis épülnek majd házak, ezek ára olyan lesz, hogy ma ezt elképzelni sem tudjuk. Ebből a körülményből a mai háziurak ha-

nak hasznát, akik a maguk ingatlanát nem a régi árakért adják, hanem a mindenkori konjunktúrát tartják a maguk előnyére. Ezt felelősködésnek nem szabad és ők felelősködésnek nem is fogják. Akár eladásról, akár más módon értékesítéséről lesz szó, a ház ára fejemesen magasabb lesz, mint a háboru előtt volt. A belvárosi háziurak már ma is gazdagabbak mint voltak máskor évvel ezelőtt.

Egészen másképp állnak a viszonyok például Sarkad körzetében. Itt határozott visszafelépítés tapasztalható. A lakások elhanyagoltak, igen sok az üresen álló is, úgy hogy nem tulajdonság, ha ötven százalékos esést vesszünk számításba. A városrész visszafelépítése azonban nem a háboru következtében elsősorban. Ez egyedül még nem rontotta volna le annyira a viszonyokat. Az ok abban rejlik, hogy a törvényhatóság az Újteleprész és a vasút környékét éveken át nagyarányú támogatásban részesítette és az a várospolitika, amely a külső részek parcellázását és beépítését elősegítette a belsőrészek sorvadásához vezetett. Ugy Sarkadban mint Erzsébet város belső részében még az üzlethelyiségek is csökkentek. Roha az élelmiszer üzletek a keresetkés általános hiedelem szerint soha olyan kitűnően nem mentek mint most, ezeken a helyeken a szatóságok, kormcsárosok által fizetett boltbérek a házbéradóadélmé 50—100 koronából estek. A helyi vásárok áthelyezése az Erzsébet város helyzetét valamivel megjavította úgy, hogy a háboru előtt megfirtént, hogy egy 400 koronás üzletért 600 koronát kapott a Borona utcában és a Sarkad utcában olyan házat, amelyért két év előtt két év koronáért vásároltak. Hétven koronáért adták el. Megjegyzendő, hogy az új város italmérségi engedélyt tudott szerezni és kormcsárosnak adta ki a háboru előtt üzlet helyiséget.

Az Újtelepen a vasutasok emelik a házbéradókat és ott a házbéradóadélmé tíz százalékos emelkedést mutatnak a háboru ideje alatt is. Ez az egyetlen városi rész, amelyben még most sem szüntették az építkezést, ha nem is volt olyan arányú mint a háboru előtt. Az 1915. évben

összesen 76 új ház épült

és ebből harminc az Újtelepen emelkedett. Az Árpády-utcában 14, a Baross Gábor-utcában 3, a Damjanich-utcában 5, a Farkas-utcában 1, a Kéhel-utcában 2 és a Miklós-utcában 6. Ezzel szemben az Árpády Albert-köruton 2, Sarkadon 3, Kiss Ernő-utcában 1, Knežich Károly-utcában 1 új ház épült.

A város területén, — tekintve a belvárosi nagylakásoktól, amelyekről már szó volt, — a lakóvárosok száma is mutatja, hogy a háboru nem okozott olyan nagy változásokat, mint azt általában hitték. Amíg az öreg népfelkelőket nem sorozták, a változások száma majdnem normális maradt. A háboru előtt egy-egy költözködési negyedik 110—120 lakóvárosi jelzettel be. A háboru folyamán ez a szám augusztusig 222-re, míg a novemberi negyedik 250-re emelkedett. Ez azt jelenti, hogy a hadbavonulók már előre gondoskodtak családjukról és rendszeren kisebb lakásokba költöztek.

Aradon az utolsó években a ház- és ingatlan vásárlás oly lendületet vett, hogy valóságos spekulációvá fejlődött. Ez a korszak a házbéradócsökkentés korszakja, mert majd minden házi ur az ablakból leste a balek nagyvárosi, vagy tudja isten hova való házbéradókat. A számok csónatlatlanul bizonyítják ezt. 1913-ban 585 esetben történt ház- és egyéb ingatlan átadás 6.082.849 korona értékben. Igen jól indult az 1914-iki esztendő is, nagy, hogy augusztus közepéig 465 ház cserélt gazdát. A vételár összege 5.467.090 korona volt. Ettől kezdve az 1914. év végéig azonban mindössze hét esetben történt átadás összesen 48.640 korona értékben és ezek közül hat ház örökösödés révén jutott új gazdához. Az 1915. esztendő tanulmányai rendkívül érdekesek.

Amíg az oroszok Kárpátokban voltak, egyetlen új ház eladás nem történt Aradon. A gorlicei átjárás napjától kezdve indult meg az ingatlan forgalom.

Amíg 1915. év első felében, június hó végéig összesen kilenc ingatlan átadás volt, és ezek közül két esetben csak egy kelt el, addig június hó végéig december 21-ikéig negyvenegy ház került más kére, Erdekes, hogy december 21-ikén tehát egy napon tizenkét ház cserélt gazdát Aradon. Az adás-vétel tárgyat kisebb magán házak alkották. A háboru alatt nagyobb házbéradó csak két esetben volt. Az Erzsébet-köruton és a Kossuth Lajos-utcában

kelt el egy-egy emeletes ház. Az 1915. évi ingatlan forgalom egész értéke 1,256,640 korona.

Végül megemlítjük, hogy a harctéren is áldoztak a haza szent ügyéért az aradi háztulajdonosok, akik közül *nyolcan haltak hősi halált*. Burdea Demeter, Földes János, Szeibert Péter, Sekete István, Kurticsán Pál, Kontz Elek, Popovits Ferenc és Dogyán Péter.

Amíg tehát a Kárpátok falvainak lakói, a

délvidék polgárai házaik pusztulásával és elhagyásával vagyonaikat veszítették, addig az aradi háztulajdonosok ingatlanait hős katonáink megmentették és a háborús viszonyok értékben megnövezték. Bizonyos, hogy az aradi háziurak nem feledkeznek meg azokról, akik oéruk hullása árán az ellenséget elűzték határainktól, sem azokról, akik még ma is hajléktalanok és a magyar állam, a magyar társadalmunk haláljától óriák tüzhelyeik felépítését.

Az aradi Edison.

(Látogatás a legtermékenyebb feltalálónál. — Papp Lajos találmányai. — A kézigépfegyvertől a töltött fogkeféig.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, december 24.

Az Andrássy-tér 7. számú ház kapuján egyszerű fehér tábla jelzi:

PAPP LAJOS
I. emelet.

Azt a kopott mondást: „ha más országban élne, ma már világhíró volna a nevem,” talán senkire sem lehet olyan joggal alkalmazni, mint őrá. Az ősi magyar nemtörődomség, vagy védtelen szerénysége okozták, hogy alig néhány ember ismeri, hogy azok a nagy-röptű, merész gondolatok, amik ott születnek meg kemény székely koponyájában, valóságos nem válnak, és találmányvai kiaknázatlanul, felhasználatlanul az írószékén hevernek. Székegy szarmazású; a Gábor Aronok fajtájából való. Ugyanaz a jellemzőség, zsenialitás és nevezés a lánctaló, önfeláldozó hazaszeretet. Azelőtt, békeidőben, még néha-néha hallani lehetett egyik-másik találmányváról, de mióta megindult a világháború véres áradatja, nem szerezett többé sehol. De a nagyvívó tervek nem haltak ki szavából, csak a háború chaotikus lármaiban csordba borította az ő személyét. Zaitalanul, feltűnés nélkül dolgozik most is. Mázás szorongalommal fur-farag, munkaszata mellett találják a késő éjeli órák és a kora virradat.

Az Aradi Közlöny munkatársa felkereste Papp Lajost, hogy megtudjon egyet-mást találmánysírói.

— Az összevethető kardhüvely egyik legújabb találmányom. Mindjárt meg is mutathatom.

Elővesz egy kardot, rendes formájú, nagy-sárga kard, a hüvelyén sem látszik meg, hogy különös szerkezete van. Kirántja a kardot, és abban a pillanatban a hüvely körülbelül negyedrésznélre szuszorodik össze. Mikor visszateszteli, a hüvely megint kinyílik rendes nagyságúvá.

— Milyen gyakorlati előnye van ennek?

— Megszünteti a kardhüvelynek azt a hátrányát, hogy járás közben fojtón, belebotlik az ember. A rendes kardnál, ha a katona egyik kezében tartja, a másikkal viacznia kell a hüvelyére, hogy meg ne botolják benne. Itt ezzel nem kell törődnie, miáltal egyik keze felzárba ut és tarthat benne pisztolyt, távosóvet, akármit. A hüvely erőse, akármilyen mérgeesen csapja bele az ember a kardot, nem romlik el a szerkezete. A találmányt bemutatam a honvédelmi miniszternek, a hadügyminiszternek és Berlinben is. Mindenütt óriák és praktikusnak találták. Aztán közbelőtt a háború és azt mondták, majd a háború után megcsinálják.

Még egy harci találmányra is van, amely még az előbbinél sokkal fontosabb és nagyobb jelentőségű. Huszövetű revolver. A súlya négyöt kilogramm, a nagysága olyan, hogy börtökben a katona kényelmesen magával viheti. Legvező alakban van egymás mellett elhelyezve a husz eső. Percenként legalább kétezázötven golyót lehet belőle kilőni. Rendes muskolyóval töltik és az ürítőtársa roppant egyszerű. Három-négyes méter távolságra hord és körülbelül harminc méter szélességben mindenütt lecsapódnak a golyók.

— Ha az ellenséget közel engedjük sorainkhoz — mondja — borzasztó pusztítást lehetne véghezvinni közöttük. Ez a találmányom most volna aktuális, de nem tudom, mi lesz vele. Már hónapok óta Budapesten van, egyik barátomnál, aki mázra vállalta, hogy utána jár a dolgosnak, de nem kapok tőle semmi hírt. A mulkor Pécset voltam, de nem találkozhattam az illetővel és így nem tudom, végezte már valamit ez ügyben? Pedig kár volna, ha nem lehetne belőle semmi. A revolver kifosztatlanul működik és ezt hiszem. Nagy előnyt jelentene katonáinknak, ha néhánvan ilyenekkel volna felszerelve.

De Papp Lajos szelíd lelkét az idősklő fogvver sorsánál jobban érdekli a sebek gyógyítására, béna karok, béna lábak helyreállítása. Hazafi, a szó legnemesebb értelmében és komzó frázisok nélkül, óriákalm nagyvívótt meg nem ítve, csendben, szerényen dolgozik, fáradsá háború kitűrése óta sebesült hőseink érdekében. Mikor tavaly őszel az első sebesült transzport mezerkezett Aradra, önként felajánlotta szolgáltatást az egyik aradi kórháznak és szótá ritka önteláldozással, példatlan emberezerettel működik a kórházban az orvosok mellett.

— Én legelőmibb kötelességemnek tartom ezt — mondja — és elismerést, méltánylást vagy jutalmat munkámért nem várok, nem kérek. Az a barátom, aki otthonfő, szeretteitől messzire szét, a háború szervi megpróbáltatása közt, vérát ontja a hozzáért, mindnyáinkért, csak megérdemli, hogy szeretettel fogadjuk, gyógyítsuk, ápoljuk, enyhítsük fájdalmait. Ez a legkevesebb, amit neki adhatunk.

Soha nem pihenő szavát most főleg egy kérdés foglalkoztatja: a béna, csomorék katonák végtagjainak helyreállítása. Van is már egy találmányra, amely még szép sikerekre vezethet. Az összezsuzorodott ujjak, vagy a láb egyenesen tartására szolgál ez és orvosok véleménye szerint használható készűlék.

— Sőt-szor látni olyan katonákat — mondja a feltaláló — akiknek néhány ujj, vagy a lába össze van szuszorodva, mert már a kezelés első stádiumában úgy bagvták. De ha a keze és kezdetén mindjárt alkalmazták ezt a készűléket, amely a merev, vagy összezsuzorodott végtagokat mesterségesen, mindig egye-

nesen tartja, akkor később még visszanyerheti rugalmasságát is a beteg végtag.

— Ebből sokat fogok még elkészíteni és odaadom a katonáknak.

Legismertebb találmánya az életmentő zsák, amelyről sokat írtak annak idején a lapok. Hivatalosan ki is próbálták, kitűnőnek bizonyult, mégis csak nagyon kevés helyen alkalmazták.

A zsákban kötél van elhelyezve és az egész készüléket úgy lehet az ablakhoz illeszteni, hogy az ablak kinyitásánál automatikusan felszerelődik és rögtön használni lehet. Aradon is kipróbálták, a Széchenyi gázmaom negyedik emeletén, tízenyole méter magasságban helyezték el egy ablakra, és egy perc negyvenöt másodperc alatt harminc ember tudott sértetlenül lejönni vele, az utolsó még egy gyermeket is hozott le magával. A kötélbe bele is lehet kapaszkodni, mert olyan anyagból van, hogy nem tör fel az ember kezét. A nagyzerű készüléket a koalíciós kormánynak is bemutatta, hivatalos bizonyítványt kapott, a melynek tanúsága szerint a készűlék feltétlenül jó és életmentésre alkalmas, de azt már nem tudta elérni, hogy az összes gyárakra szereljenek fel egy készűléket. Kossuth elutasította ezt a kérelmet, azzal az indokolással, hogy nem lehet a gyárakat a felszerelés költségeivel megterhelni.

Van még sok kisebb jelentőségű, de praktikus hasznú találmányra, amelyek egyáltalán nincsenek a forgalomban. Pedig a harctéren lévő katonák milyen jó hasznát vennék most például a fogtisztító krémmel töltött fogkefének. A fogkefe nyelén egy gomb van, csak meg kell nyomni, és a krém azonnal a szőte közé fojvik. Ha kifogy a krém, lehet belőle újat tenni. Ennek a találmányának az értékesítésére már évekket ezelőtt szerződést kötött egy prágai gyárossal. A gyáros a szerződést nem tartotta be, a per még ma is fojvik, a keféket pedig nem használják sehol. Kitűnő tömegerők lehetne. Van egy tollszára, amelyet meg kell nyomni, és kiugrik belőle a toll. Sokkal jobban és egyszerűbben működik, mint a használatban lévő ilyen tollszárak, de még meg sem próbálta ennek az értékesítését. Igen hamar elterjedne és népszerűvé válna ez a találmány is.

A találmányainak nemcsak az ötlete az óvó. O maga el is készíti, ki is dolgozza minden találmányát. Valóságos eszermester, univerzális tehetség, aki egyforma ügyesen bánik minden anyaggal. Asztalos, lakatos, nyomdász, kárpitos, órák, kőfaragó, szobrász, szabó — mindezeket a mesterségeket kitűnően érti, jól lehet egyiket sem tanulta soha. Szabott már ruhát, készített lakatokat, diván-áthuzatokat csinált, az óráit maga javítja, bámulatos ügyességgel szobrokat mintáz, a kezében játkézer minden anyag.

— Tizenyole éves koromban — meséli nevetve — beálltam passzióból egyik barátom apjának a nyomdájába. Tíz nap alatt úgy megtanultam a betűszedést és elosztást, hogy nem volt az az öreg nyomdász, aki versenyezni tudott volna velem.

A mérnöki és orvosi tudományban is teljesen otthon van. Az egyszerűsége és természetességére törekszik mindenben és találmányában visszatükröződik ez az elve.

— A mérnökök — mondja — akkor tartanak órák egy gépet, ha száz foraskerek és mindentféle komplikált szerkezet van benne. Az én gépezet-im olyan egyszerűek, hogy egy gyerek is megértheti őket.

Es ez az ember, a munka fanatikusa, aki éjt nappalá téve lázas szorongalommal dolgozik,

fárad, küzd, tervez a maga gyönyörűségére és embertársai érdekében, még arra is ráér, hogy zenét szerezzen. Hangjegyeket nem ismer, hangszereken játszani nem tud és mégis több kóringője van már, amit katonai zenekarok viládfőn játszanak.

— Néha a fülemből esendül egy melódia, van egy kis pianinóm, azon addig próbálgatom, amíg kihozom a dallamot, aztán egy zeneértő ismerősöm lekottázza.

Nem tudom-e, hogy Papp Lajos ennyi mindenféle képességgel, istensáta, természetes tehetséggel és nagyszerű találmányokkal fogtechnikus Aradon, az Andrássy-tér 7. számú házban kispolgári egyszerűséggel berendezett lakása van, és pácienseket fogad reggeltől estig. Talán még eszébe sem jutott az a gondolat: „mi lennénk, ha véletlenül Amerikában születtem volna?” (F. L.)

Magyar népdalok és magyar zene.

(Részlet a Kőlcsey Egyesületben tartott előadásból.)

Írta: Dr. Wagner József.

Tíz évi aradi fűlésem óta, midőn régi megszokott szokásom szerint ismerőseimet a hangversenyek látogatására ínyekertem rábeszéltem, akárhányszor ily választ kaptam: „Koncert? Hm! Mi nem megyünk olyan helyre. Mi a magyar zenét szeretjük!” Midőn azú az tapasztaltam, hogy a koncertektől huzódzó nemcsak a magyar zenét szeretik, hanem megtapsolják a színházban, moziban, kávéházban, sőt megrendelik a hangjegyekkereskedőnél is játékok, énekek a sok nem magyar kupét, waltzert, polkát, tangót, cseke-walkot, macsicsot, stb. azon újbb kérdésemre, hogy ime, miért pártolják a magyar zenén kívül az összes idegen népek dallamait, ha azt a cigánytól hallják, ellenben Beethovent, sőt a magyar Goldmarkot és másokat nem tartják érdemesnek a hangversenyben meghallgatni, az volt a zavaros válaszok átlagos magja, hogy tényleg beismerik, ők nemcsak a magyar zenét szeretik, hanem mindazt, ami könnyű, dallamos, ellenben a nehéz klasszikus zenét, még ha magyar ember írta is, nem bírják megemészteni.

Hála Istennek! mondám ilyenkor, csak hogy végre az igazságnak a szemébe nézhetünk. Vizsgáljuk igazuk van-e azoknak, akik csak dallamot akarnak mindig hallgatni, vagy pedig helyesebb-e az eklektikus eljárás, mely mindenfajta jó zenében tud gyönyörködni.

Az előbb felsorolt rövidebb zenei műfajok mind a dal és tánc körébe tartoznak és az egyszerű népies igényeknek felelnek meg. De múlt, intelligens ember az irodalomban megelégszik-e a rövid, 3—4 strófás bármily bájos népdalokkal? Ugyebár nem? Hanam kíván olvasni hosszabb költeményt, balladát, románt, satírt, novellát, regényt, drámát, vígjátékot is, hiszen a nép egyszerű fia is elolvassa mindent, ha csak nem kimondottan az intellektuális számára íródott műről van szó. Ep így vagyunk a képzőművészetben. Akár a mitértőt vesszük, akár a laikus, a festészetben aligha érnek be avval, ha valamely tárlaton csupán portrait, vagy egyes tárgyakat, virágot, lovat, tavat stb. ábrázoló kis képeket látnak. Szeretik a nagy, monumentális határu alkotásokat, az Eosa homot, s a Magyarok hajóvetelénél nem sokat járk, hogy Faszi körképe számára külön épületet eméltetett, melyben mást nem is lehet látni, csupán a körképet, de annak lenyűgöző hatása nélkül úgy az egész, mint részleteit véve, nem is tud senki megszábadalni.

„Hja az irodalom és festészet egészen más, mint a zene. Abban a rvidnyben, vagy csataképben emberek vannak, élnek, mozognak, küzdenek hozzánk közösen élelőért, tehát megértjük őket, tudjuk, mi az az szó s így képzeltünk tudja köv... szaroyását. De a fél óráig tartó... zenedarabnál csak azt látjuk, hogy... versenyt

dolgozik, hogy melyik csap nagyobb lármát, anélkül, hogy tudnók, miért. Ellenben azt a népdalt, vagy táncot mindárt megértjük s át is érezzük. Azért szeretjük.” Ilyenformán felel nekem antiytmfonikus ismerősöm.

Nagyon jól van. Tehát az a baj, hogy a laikus nem tudja, hogy hogyan hallgassa a mag nem értett klasszikus zenét s mire figyeljen benne. Nem is veszem tőle rossz néven, hisz nincs, aki ezt megmagyarássa volna neki. Hisz akitől ő tanult, az talán maga sem tudta megmagyarázni neki, hogy mi különbség van a kongora-sonáta és mondjuk pld. a songorára átirat szinfónia közt. Hogy is tudná, hiszen ehol annyi kottár nincs, mint a zenében. Valaki tanul 3—4 évig songorásni, vagy hegedőlni s akkor már ő maga is képesnek tartja magát a tanításra. S valjank meg, az aradi zeneintézetek az foglalkoznak nagyon régóta az siméleti-esthetikai oktatással. No de nem is szükséges okvetlenül ilyen alapos zenei síkkészítés a nagyobb szemérvék élvezéséhez, mint ahogy nem okvetlenül szükséges egy másik, a zenével sokban rokon művészetben: az építészetben sem.

Régi mondás az, hogy az építész az megköveült, megmerevedett zene s a zene a folyékonyvá vált építészet. A mondásnak alapjait az a tény szolgálja, hogy mindkét művészet alkotásának megsértésénél a szerkesztés a legszámtottevőbb tényező. Egy dal, egy táncdarab a maga világosan áttekinthető strophikus szerkesztésével olyan, mint egy kis kápolna, egy kis házikó, melynek mivoltáról első látásra tisztába jövünk, belátjuk arányait, formáját s h-már kézen vagyunk ítéletünkkel. Azonban miként a természet nem csupán kizsérő generálkokat produkál, hanem nagyot, hatalmasat, óriásit, a végtelenre emlékeztető fenségeset — gondolunk csak a tengerre, a Szahara sivatagra, a hófedte hegyóriásokra — úgy a művész sem alkothat mindig kizsérő, a kedves, ocsinos esthetikai fogalom körébe vágót. Adódik alkalom, mely fantáziáját a nagyság, fenségség régiójába emeli s alkotása az esetben nagyszabású. Ha az építészetnek egy város-házat, egy múzeumot, egy basilikát kell emelnie, melyben ezer meg ezer ember fordul meg hivatalból, vagy művelőül igyekvőül, vagy belső vallásos kényszerből: úgy mást fog produkálni, mint ha egy családunk épít lakóházát, vagy házi kápolnát. Így a zeneszerző is. Elvégre folyón nem ontat mindig új, meg új dallamokból összetűzött darabokat. Egy mélyebb érzést keltő zenei gondolat beábrándít képzel tőbe, nem tud tőle szabadulni, s zenei gondolat folyón turr, gomolyog, alakul változásokon megy keresztül egy másikkal párosodik, esetleg egy harmadikkal, míg végre létrejön a folyékonyvá vált építészeti alkotás, mondjuk egy szimfónia. Ha egy ily szimfoniát elhangzásának időrendében követték de megszületnének, ep oly határozott térben egységes szerkesztést nyerne k, mint egy építészeti alkotásnál. Nézzük pld. az aradi város-házat a frontja feől. Látnak a feltűnő tökéletes az metriát a két szárny közt; középtől emelkedik egy feltűnő gondolatként a torony, mint székesegyes utaszerzés a két szárny között, melyek azonban máris előre meghatározák alakját s arányait bizonyos mértékben. Képv ily hármass tagoltságú szimfoniát látunk a nagyobb zeneműveknél. Az első rész azonos a harmadikkal, míg a közép-ész-a (műneve: kidolgozás, Durchführung) a zeneszerző az első részben előadott zenei gondolat telett fantáziát: egymással-n más-más a ngszeren, majd más-más hangnemben szólaltatja meg kisebb-nagyobb rythmikai változtatások keretén belül teletelt dallamot, szóval úgy bánt vele, mint az építés pld. a gothikus stílu műveknél tesszem fel a osassival, vagy más jellemző szerkesztési elemekkel. S amily módon előszítu az egységet egy ily motívum felhasználása az építészetben, olyképp erősíti meg a zenei szerkesztés egységét is az alapmotívumnak, vagy témának ezen változatokként végighúzódó kezelése is.

Azonban egy nagyobb szabású építészeti alkotás esthetikai megbírálásához szükséges, hogy annak ne csak a frontját, hanem egész terjedelmét körös-körül megázzemlöljük, egyes részeit közelebbről, másokat távolabbról vegyük szemügyre. A perspektíva elfalálása minden

előtt fontos. Ha túlközlelőli nézzük, csak részletet látunk. Tulságos távolból pedig az arányokban tévedünk. Így pld. a budapesti királyi palota mindenesetre szép a pesti Duna-parttól nézve, de mégis csak hiányos fogalmat kap róla, aki körül nem járja a szerkesztési tagoltságban a közös motívumokat fel nem keresi. Így jár pld. Beethoven szimfoniáival is az, aki nem figyel a szerkesztési elemekre, a témákra, azoknak ismétlődéseire, változásaúra.

Ezért van, hogy a zenei stílusban nyelvén „dobformá-nak” nevezett műfajokat — hova a táncok, indulók stb. is tartoznak — a laikus minden esetben megérti, akárhányan nemzeti-ségű is a zeneszerző, ellenben ha akár magyar ember írta szonátát, szimfoniát, azt a mi antiklasszikus barátaink nem értik, mert nem veszik a fáradságot maguknak, hogy annak szerkesztésre ügyeljenek. Ennek oka pedig egyszerűen az, hogy hasznik zeneészeinek 95%-a még ma is cigány (körülbélül 17.000 zenesz van 200.000-nyi hazai cigány közt,) akik a legtöbb vidéken és városban jó hallásúkkal minden új dallamot tanulva s tanulni és főleg zenét alaposan tanulni meg nem szokott falusi és kis városi közönségnek nem magasán szárnyaló igényeit teljesen kielégítik.

En az oka aztán annak, hogy még Liszt Ferenc, a magyar rapazódik megalkotója is hírbédelt könyvében azt mondja, hogy a magyar zene cigány zene. S napjainkig még Szaraste (Zigeunerweisen), meg Hubay Jenő is akárhányszor használják magyaros hegedűszerzeményeikben a cigánydal szót. Pedig bebizonyított tény, hogy a magyar dal nem cigány az azok műve. Fabó Bertalan kifűnő monográfiajában (3 magyar népdal története) kimutatja, hogy Dankó Pistán kívül a magyar dal termelői mind magyarok, vagy megmagyarosodott idegenek. A német Simonffy, Fráter stb. mellett ott van a lengyel asidőből lett Lányi Ernő is, de cigány csak terjesztő a részben romja is a stornyáival a magyar dal.

E rontásnak az eredménye az, ha idegenek arról beszélnek (sőt magyarok is pld. Kern Aurél), hogy a magyar népdalnak nincs rythmusa. Pedig a dolog nem is olyan nehezen vizsgálható. A művészetben a nemzetközivé vált taktus és tempó-jelzők (Moderato, Allegro stb.) már száz évvel ezelőtt elégteleneknek bizonyultak a szerző intencióinak megfelelő helyes előadásához. Mert az ily meghatározásokat, pld. $\frac{2}{4}$, Andante, mindig relative értelmű az előadó s a karmester temperamentumuk és tudásuk szerint. Mielis metronomja, melyet már Beethoven ismert, nagy szolgálatot tett, mert jelzéseiből megtudjuk, hogy hány egysz, fél, vagy negyedhangjegyet kíván a zeneszerző percenkint. Csak az a baj, hogy a legtöbb zene-személynél a komponista nem írta ki a Mieliszerinti számjelzést. De még ha kírja is, egy ismeretlenebb s így gyakoribb tempóváltozásokkal (accelerando, ritardando stb.) tarkított zenedarab már az interpretációnak megannyi lehetőséget nyújt, pláne a szövegől fogó változásokban, mint egy költemény a szavallónak. A költeménynek is megvan a maga rythmusa s mégis a szavallók nem egyformán adják elő. Az egyéni érzés okozta eltérések közt mégis bizony átlag tempó fog kitejődni. Hogy a hangszeres zenészi az eredeti tempótol való eltérések s darabot minden szépségtől megfosztják köztudomású. Mi lesz a waltzról, ha lassan játézzák? Vagy mi lesz a gyászindulóból, ha gyorsan játézzák? Dilettánsok kezében hány darab minden szépsége eltűnik pusztán azért, mert nem ott játézzák gyorsan, ahol kell, ha em ahol könnyű s lassan, ahol technikailag nehéz ilyen nehézebb darabot dilettáns ne is játézzák inkább!

Van Griegnek egy csonka vonosnégyese. Próbáltuk itt Aradon játszani s nem tetszett. Ekkor jött a brüsszei vonos négyes. Előadták: S mi odavoltunk! Hát így kell játszani? Igen! A brüsszeiiek saját előadásuk szerint Greig nyaralójában az ő intenciói szerint tanulták be a quartettet. Azóta mi is tudjuk játszani s élvezni, de még mennyire! Ilyen fagy értelműt engednek meg a zenei tempója zenei!

Azonban a faji zene keretén belül utabb rythmikai sajátosságok érvényesülnek. Miként egy idegen nyelvét számos évi gyakorlat után sem fog korrekten kiejtésű beszélni az, aki nem kimondott nyelvtelenség, úgy lesz a faji zene

eladással is. Vannak itt Aradon 20 meg több év óta itt élő idegen anyanyelvű is a miénk. Beszólnak magyarul, de kiejtésük idegenszerű. Hia mert befűnket az ő idegen ábécéjüknek fonetikája szerint ejtik ki, mint a hogyan magyar is a németet a magyar ábécé fonetikája szerint ejti ki, tehát szintén helytelenül. Könyvből nem is lehet idegen kiejtést tanulni. Azért találták ki külföldön élő nyelvek tanításánál szedésszerű a fonomimikát.

Szerkesztőt így vagyunk a faji zenével. Hányasor hallottam bécsi embertől. Nálunk walcert írszotnak, kifogást! Nélkülözék bene a weiner Walzer „Schneider“-ját, még a cigányoknál is. Ép úgy nem képes idegen a mi ritmusunkat helyesen visszaadni. Még a kevesebb szabadsággal, tehát egységeiben folyó gyors áncritmusunkat igen. Mert hiszen az egyetlen áncritmus nem is okoz alkalat különböző felfogásra. Annál nehezebb lassu népdalunkat helyesen visszaadni. Aki ezeket tisztán zenei mértékkel méri a szöveget figyelmen kívül hagyásával, az ép úgy téved, mint ha mi leközöltünk német vagy más idegen dalokat pusztán a hang egyek időtartalmán alapján akarjuk előadni. Az érzés a vokálenében két forrásból buz: a szövegből és a dallamból. Az eredmény kompromisszum a hangjegyek rovására, amennyiben egyik taktus aligha lesz pontosan oly hosszú mint a másik és egyik négyed vagy fékóta nem olyan, mint a másik. Aki ezt még nem látja be, próbáljon kiéssz egy idegen, minden idegen nyelvű dalt kísérő látni fogja, hogy ép oly nehéz feladat előtt áll, mint az idegen anyanyelvű, ha magyar dalt kísér. Amilyen nehéz az idegennek a lassu magyar ritmus, olyan nehéz a magyarnak a gyors idegen ritmus. Például vannak ma már szép szimfonikus akadémia vezényelők is, kik dupla üvegpancokat, Paganini és Wagner is játszanak, még pedig jól. Ezzel ellentétben van nekünk aradiaknak egy közkeletű csínyklarinétosunk aki a Mignon románcot is magyar ritmusra fújja, mert mint mondja: „Nálam van ideg, van érzés, a kóta az semmi!” S így válik érthetővé, hogy ugyanaz a dallam néha két népnél minden mássá válik, pedig leköltésük azonos (gondoljunk csak egyes egyházi dalokra).

Mindéből pedig mi következik? Mi magyarok egyik világba a másikba esünk. Vagy csak magyar dalt akarunk hallani, vagy pedig ami még korlátoltabb eljárás európai műveltségben tetemes egység részéről az az, hogy ha egy magyar szerző művében magyaros motívumot fedeznek fel, már leszálják az illető művet. Amely hiba a cökönvös ragaszkodás a magyar dalhoz más szépségnek elvetésével. Ép oly hiba magyarságunknak leties nyése. Pedig ez is divatos. Egy külföldi mestertől tanuló ifjú pld., ki majd minden élő német és osztrák szerző műveit ismerje, Erkel Hunvady László-ról való beszélgetésünk alkalmával észsz spontán azt kérdezte a legnagyobb magyar operaköltőről, a Himnusz szerzőjéről: „Követett el Erkel még más operát is?” De nem vehettem rossz néven ifjú barátom sokkól el és t kiejtését. Mert a magyar dal jó volt Haydnak, Schubertnek Brahmsnak Lisztnek, Joachimnak, Berlioznak és me annyi másnak, de az aradi közönségnek, csak cig nyzene, osztrák és operett k ll. Opera nálánál ha magyar szerzőről van mint pld. Erkelről, még kevésbé. Talán a háboru után másképp lesz?

Tisztelettel kérjük t. előfizetőinket, hogy a lap kézbesítésére vonatkozó reklamációkat, avagy a lakhelyváltoztatást mindenkör a kiadóhivatallal közöljék, (Telefon 151.) mert másutt, pl. a lapkihordónál, vagy pénzbeszedőnél leadott címváltozások elkésve, vagy egyáltalában nem jutnak birtokunkba.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Történet egy kis leányról. Kedves uram, ön tulságosan naivnak néz bennünket, ha azt gondolja, hogy ezt a történetet kinyomtatunk. A múlt század ötvenes éveiben voltdivatos az, hogy a szerelmükben csalódott „irók” (az állítólagosak „beszélyt” szerkesztettek a hűtlenről és a beszélyt gondosan úgy csinálta meg, hogy a hűtlen nevét mindenki kiolvashassa a sorokból, vagy az ügyesen elferdített névből. Nos: nem tesszük meg önnek azt a szivességet, hogy az ilyen kis pamflet-célzatu munkát közöljük.

Ambrózi előfizető leánya. Ha felterjesztették a kérelmet, azóta már meg kellett volna érteni az elintézésnek. Tessék talán kerületük országgyűlési képviselőjéhez fordulni, aki bizonynyal szivesen eljár az ügyben odafönn és ha úgy állnak a dolgok, amint nekünk megírta, ki tudja eszközölni, hogy kedvezően intézzék el a kérelmet. A bevonulás napja, vagy közelebbi időpontja még nincs meghatározva.

Sz. A. Sajtóhiba volt, amelyen azután már nem lehetett segíteni.

N. N. honfi. Természetesnek fogja találni, hogy az ilyen névtelen kérelmet nem tesszük közre. Egyrészt semmi haszna nem lenne, másrészt: nem tudjuk igaz-e az, amit írnak leveükben.

Adakozók. Kétségtelenül szép a filléres adomány is, hiszen fillérből gyűlnek a koronák, azonban az Aradi Közlöny ünnepi számának valamennyi oldala kevés lenne ahhoz, hogy a mostanában befolyó hadi-jótekonycéu filléres adományokat is egyenként kimutassuk. A közönség pedig mást is akar olvasni, mint adakozók névjegyzékét.

Megfigyelő D. D. Ha épen olyan nagyon érdekesnek találja, itt közöljük azt a megfigyelését, hogy egy vidéki (nem aradi) lap kritikusa hogy irt legutóbbi színházi recenziójában: „V. M. (Steffi) ez alkalommal ismét önmagával rendezett szépségversenyt, még pedig a legteljesebb sikerrel.” Hiába: még nem veszett ki az emberekből a poézis.

Kórházvezetőség. A beküldött közleményből nem tűnt ki, hogy milyen kórházvezetőségről van szó és miután Aradon sok kórház van és ezek a kórházak mindig hivatalos pecséttel ellátva küldik közleményeiket: az a gyanunk, hogy ez a kérelem, amely „a karácsonyi asztalokról kér morzsákat az ápoltak részére” nem származik kórházvezetőségtől.

A. B. C. A vers olyan rossz, hogy pályadíjat érdemelne, aki ennél rosszabbat tud írni.

Egy a lármázók közül. Lehet, hogy hölgyek is beszélgettek, lehet, hogy egyes előadók szava halkabb volt a kelletténél, de ez még mindig nem ok arra, hogy én B. A. (ha ez az igazi neve) és többi társai szajongjanak. Mert a lármával se a hölgyek divatcsévegéseit nem hallgattatják el, se pedig a gyöngeszavú előadót nem tesszük hallhatóbbá. Egyéb iránt nem tudjuk, B. A. miért írja, a hall (audit) szót hal-nak (piscis) és cikket egy k-val?

Novellista. Amint láthatja: az idei karácsony és az újságok háborus Jézuskája nem kedvezett a vers és novelláiróknak. Az öné is jobb időkre tettük el.

Teljesítő. Ugyancsak mondhatjuk.

Négy X igazsága van, de ez nem változtat azon, hogy cikket a mai körülmények közt nem közöljük.

Tizenhat éves kisleány. A halfeletés igazán nem feltétlen kellőké a baktis-kornak. Ha a kedves mama meg tudja, hogy hajtestőszerek iránt érdeklődik az újság szerkesztőségben, még baj lehet belőle! De mi nem áruljuk el.

Hadi munka. Ugy fogadták el a javaslatot, amint kérdésében említé.

Felelős szerkesztő.

Rudnyánszky Endre.

Ziffer és Hollós

Weitzer János-u. 11.

(főpostával szemben.)

UNDERWOOD

azonnal és állandóan látható írásu amerikai írógép.

ROTARY CYKLOSTYLE

önműködő sokszorosító gép és

Edison-féle

diktáló gép

kizárólagos lerakata.

Üzemkellék

az összes rendszerű írószámló- és sokszorosító-géphez, oszakis elsőrendű minőségben.

COPYING OFFICE

írású és sokszorosítási munkák vállalása.

Javitó műhely

minden rendszerű írósokszorosító- és számló gépek részére, a legjutányosabb árban jótállás mellett.

Használt írógépek

eladása és kölcsönözése.

Amerikai irodabutor.

Gyors- és gépiró

szaktanfolyam.

Cognac,
Likörök,
Szilvorum,
Törkölypálinka,

Tea és Rum

jutányos áron kaphatók:

Körösvölgyi Pálinkaraktár,
Lloyd-palota. 336

Leányinternátus

József főherceg-ut 19. sz.
I. emelet.

Elsőrangú okleveles tan-
erők, gondos nevelés, mo-
dern berendezés. Elemi és
középiskolai előkészítés és
továbbképző tanfolyam. Kül-
ön tárgyak: Idegen nyel-
vek, festés, zongora és mű-
vészi kézimunkák.

Kívánatra prospektus díjtalan.

Igazgató tulajdonos:

Stern Ilonka,
okl. tanítónő. 2027

Veszek és eladok

régiség butorokat,
antik darabokat.

Hitelképes egyéneknek részletre
is bérbeadok

butorokat

a legelőnyösebb feltételek mellett.
Vidéki megrendeléseket elfogadok.

Garai Károly

butorkereskedő (törv. bej. cég)

Aradon, Asztalos Sándor-utca 5. sz.
Telefon 778. sz. 301

Braun N. A.

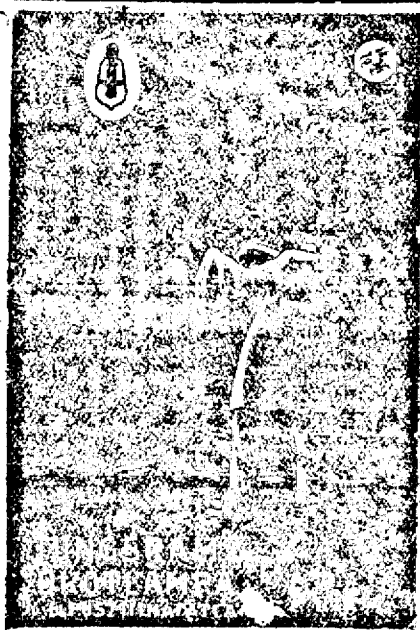
festékraktára

Arad, Boros Beni-tér 7.
1011

Ajánl!

petroleumot

literenként **64** fillérért.

Ivillámpa pótlásra a leg-
előnyösebb.

HAZAI GYÁRTMÁNY.

Kérje mindenütt az el-
ismert legjobb

TUNGSRAM-lámpát.

Óvakodjunk az utánzásoktól!

Gyártja:

az Egyesült Izzólámpa és
Villamossági r.-t., Ujpest.

8000 alkalmazott.

Rum és likör

essentiák és compositókban

valamint édes nemes papri-
kákban állandó raktár.

Saját véd-
jegyzett „Rumarom”

50 filléres üvegekben, mely 2 liter
finom tearum készítéséhez ele-
gendő, mindenütt kapható. 502

Nagyban kapható:

Szemző Ármin

árulmányossága, Arad. Telefon 592.

Költözők

figyelmébe!

villany bevezetéseket,
csillár átszereléseket
jutányosan végez

Kalmár József

villanyszerelési vállalata

Arad, Salac-utca 2. sz.

242. Telefonszám 242.

Törvényesen védve.

Meghódítva az egész világot!

Küzdő katonáinknak legjobb karácsonyi ajándék.
„KOPPÁNDY-féle valódi tea-kocka”
tea, rum, vagy citrom és cukor kockaalkalomban kap-
ható, mely kis helyen elfér és évekig eláll. — Egy
és fél deciliter forró víz reáöntésével a legzamató-
sabb teát szolgáltatja félperc alatt.

Harctéri katonáknak direkt szállítom,

ez esetben pontos címet és pénzt előre kérem. —
Megrendelhető csakis a feltalálónál: Koppány Laj-
os, Gyufagyár-utca 3. Kolozsvár 2., pályá-
udvari postahivatal cím alatt. Ára darabonként
a rumosnak 14 fillér, citromosnak 12 fillér. Viszont-
eladóknak 15% árkedvezmény. Csomagolás és száll-
ítás a vevőt terheli. Kapható minden jobb üzletben.

Képviselek minden városban kerestetnek.

Vendéglő

Szegeden, mely most is üzem-
ben van, circa 500

hekto sör, nagyobb bor- és konyha-
forgalommal, bevonulás miatt **eladó.**

Szükséges tőke 5000 korona készpénz. Személyes felvi-
lágosítást nyújt a Kőbányai Polgári Serfőzde Sze-
gedi Főraktára.

Zongora javítások

és hangolások
ugy helyben, mint
vidéken pontosan
eszközöltetnek.

Ehrbar Henrik

zongorahangozó

Arad, Batthyányi-u. 26.

Városi zeneiskola.

Saját termései, kitűnő, tisztán
kezelt magyarádi 6- és pecsenye

borok

ugy nagyobb mennyiségben,
valamint palackokban kaphatók

Winter Adolf

ügyvédnél Aradon,

Deák Ferenc-utca 40. szám.

DEAFF varrógépek

műhímezésre és ipari cé-
lokra, utolérhetetlen tartóseá-
guk, könnyű, zajtalan járása.

Waffenrad kerékpárok, Iró-
angyal védjegyes és Colum-
bia gramphonok, legújabb
felvételi Király Ernő lemezek
kizárólag

Hammer Vilmos

műszerésznél kaphatók

Arad, Szabadság-tér 5-6.

Telefon szám 96.

Cipőtőzsde

ma már

fogalom.

Andrássy-ut 22. sz.

Telefon szám 10-44. sz.

Legjobb minőségű
karácsonyi szaloncukorkák

kaphatók:

GÁBOR MIKLÓS

csokoládé és cukorka gyári lerakata

Arad, Salacz-utca. Telefon 1059.

FEHÉR KERESZT ARAD

SZÁLLODÁBAN

70 fényesen be-
rendezett szoba.

Figyelmes kiszolgálás.

ÉTTEREMBEN

Izléses ételek.

Naponta frissen csa-
polt kőbányai sör. ::

Kitűnő konyha.

KÁVÉHÁZBAN

Esténként
Dankó Boldizsár Kál-
mán jóhírnevű zene-
kara hangversenyez.

Elsőrendű italok.

5024

Budapest, VII, Dehány-utca 12. szám.

Gazdaság 16

pokrócok

Agytakaró

pokrócok

Futó

pokrócok

Kórházi

pokrócok

Ablakelő

pokrócok

Vasaló

pokrócok

Kocsi

pokrócok

Brassói hosszuszőrű

pokrócok

Fürdő

pokrócok

Beszegett finom

pokrócok

Telefon 649.

Az összes hazai elsőrangú pokrócgyárak u. m.: Gácsi, Besztercebányai, Pinkafői, Nagydísznódi és Brassói **pokrócgyárak** **pokróc** **készítményeinek** a legolcsóbb minőségtől a legfinomabb kivitelig páronként, méter- és végszámba a legmegbízhatóbb beszerzési forrása az

Erdélyi és Bácskai iparáruraktár

5023

Reich B. Károly Fia és Társa cégnél,

Aradon, Andrássy-tér 6. sz. (Verbos-ház.)

Olesó élelmiszer az azn létezik, és

Olesó ruhanemű ezt is azn

mert bevonulás miatt sikerült a Marosparti Aruház Weitzer János-utca 8. szám alatt levő női divat és confecio fiókjuzletét előnyös áron átvennem. — Énnélfogva abban a helyzetben vagyok, hogy a jelenleg raktáron levő árukat majdnem a régi áron számíthatom a tisztelt vevőimnek. Tessék meggyőződést szerezni, vételkényszer nélkül. Tisztelettel

Vándor Bertalan

Nagy karácsonyi és újévi occasio!

volt Marosparti Aruház fiókja
Weitzer J.-u. 8., a főposta mellett.

5018

Telefon 1073. szám

Vas- és rézbutorgyár Aradon.

Ajánljuk a n. é. közönségnek saját gyártmányainkat vas- és réz-butorokban, kertí butorok, internátus-, kórnáz- és szálloda-berendezések szolid és erős kivitelben. Sodrony-ágybetétek vas- és fakerettel minden méretben a legerősebb kivitelben kaphatók. Elvállalunk mindennemű vas- és rézbutor javításokat és festéseket.

Gyárhelyiség és raktár Aulich L.-utca 14.

Gyári telefon 423.

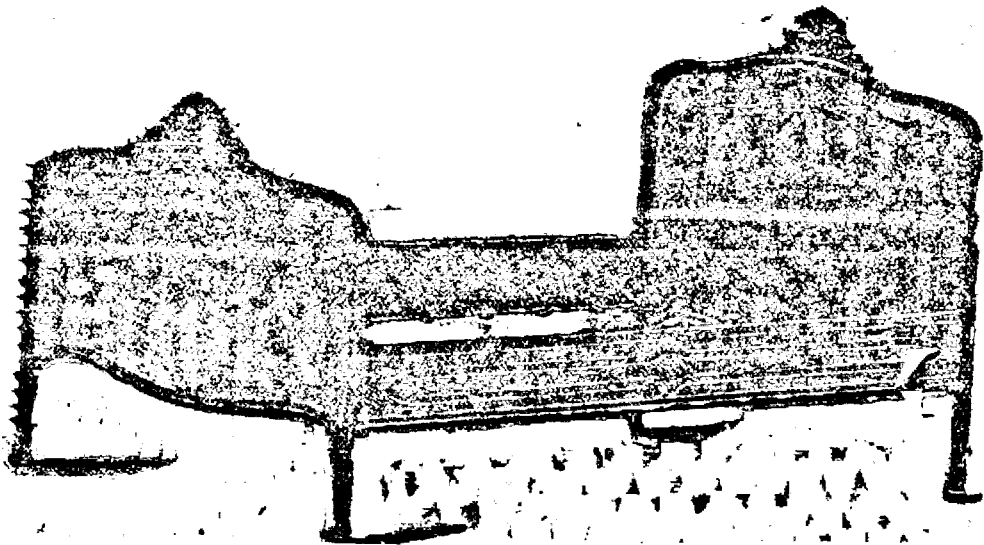
Képes árjegyzéket kívánatra díj- és bérmentve küldünk.

Szíves megrendeléseket kér, tisztelettel: 4241

Fleischer Testvérek

vas- és rézbutor-gyárosok.

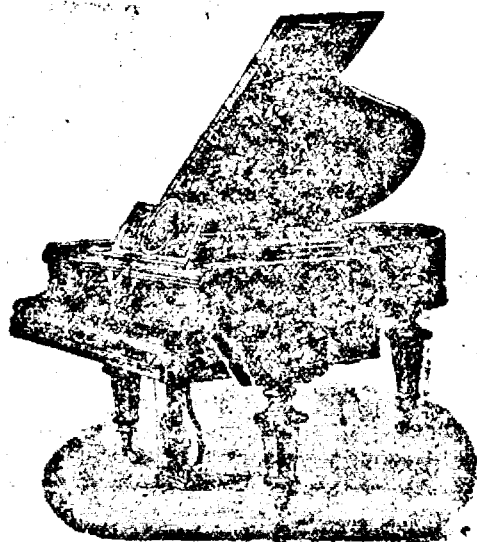
Alapított 1893-ik évben.

Lakatos és fényező tanoncok felvételnek.

FAIX JACQUES

zongoraterme és készítési műhelye
Arad, Bathyány-utca 35. szám.

Állandó raktár: Förster, Dörr, Böcker, Hamburger, Rud, Stelzhammer, Lyra, Holmann, stb. elsőrendű gyárosok kitűnő új modelljéből, ugyancsak saját gyártmány

Zongorák

nagy választékban. Javítások, hangoltások, szabványos pontos kivitelben.

Zongorakölesön jutányos árért.

Ha izletes és jó mézes süteményeket szeret, úgy látogassa meg a Szabadság-téren URANIA épületben levő mézeskalácsos üzletemet,
ahol finom gyümölcskenyeret és teasüteményeket is nagyban és kicsinyben
 legjutányasabban negy választékban áru-ítok. Hadszolgálatoknak legalkalmasabb küldemény. Szíves partifügést kér, kitünő tisztelettel: **Weichelt János, mézeskalácsos.**

3 fillér
 egy lev. lap, melynek ut-
 jáu készsára ingyen és
 bérmentve megkapja 4000
 képet tartalmazó főrajegy-
 zékemet.
 Első öragyár, Konrad János
 cs. és kir. udv. szállító,
 Brúx 101. sz. (Csehország)
 Nickel-horgony-óra K 3.80, jobb K 4.20, O-éshat
 rem. 16m-óra K 4.80, svájci horgonyúttal K
 5.20, haboru-émlék-óra K 3.50, Rádium-zeabóra
 K 8.50, ébresztővel K 2.40, nickel-ébresztő K
 2.20, fall óra K 2.40, minden óráért 3 évi irasbeli
 jótállás. Szállítás utánvétellel. Kockázat nincs!
 Kicsérletre megengedve vagy pénz vissza. 876

1915. El. XIV. A. 303. szám.
 18—1915. Biz. szám.

Hirdetmény.

Dombegyház, Magyar-dombegyház és Kisdombegyház községek telekkönyvi betéteinek szerkesztésére kirendelt bizottság közbirré teszi, hogy az 1886: XXIX., 1889: XXXVIII., és az 1891: XVI. törvényekben előírt helyszíni eljárás végett és pedig egyelőre csupán az azonosító 1916. január 10-ik napján, az azonosítás befejezte után pedig a bizottság a községben megjelenend.

Ennélfogva felszólítanak.

1. mindazok a kik a telekkönyvben előforduló bejegyzésre nézve akadott előterjesztést kívánnak tenni, hogy a bizottság előtt, a kitűzött határnapon megkezdendő eljárás alatt jelenjenek meg és előterjesztéseiket igazoló okiratokat mutassák fel;

2. mindazok, a kik valamely ingatlanhoz tulajdonjogot tartanak, hogy a tulajdonjog tkvi. bekebelezését a kitűzött határidőig a telekkönyvi hatósághoz intézendő szabályszerű beadvány útján kieszakösöljék, vagy a telekkönyvi bekebelezésre alkalmas okiratok alapján a telekkönyvi bejegyzés iránti kérelmeik előterjesztése végett a bizottság előtt, jelenjenek meg he pedig telekkönyvi bekebelezésér alkalmas okirataik nincsenek az átírásra az 1886: XXIX. t.-cz. 15—18. és az 1889: XXXVIII. t.-cz. 5., 6., 7. és 9. §-ai értelmében szükséges adatokat megszerezni iparkodjanak, és azokkal igényeiket a kiküldött bizottság előtt igazolják, vagy oda használnak, hogy az átruházó telekkönyvi tulajdonos az átruházás létrejöttét a bizottság előtt szóval elismerje, és a tulajdonjog bekebelezésére engedélyt nyilvánítsa, mert különben jogait az uton nem érvényesíthetik és a bélyeg- és illetékengedés kedvezményétől is elesnek.

3. azok, a kiknek javára tényleg már megszünt követelésre vonatkozó zálogjog, vagy megszünt egyéb jog van nyilvankönyvileg bejegyzve, ugyszintén az ilyen bejegyzésekkel terhelt ingatlanok tulajdonosai, hogy a bejegyzett jognak törlesztését kérelmezzék, illetve, hogy törlesztési engedély nyilvánítsa végett a kiküldött bizottság előtt megjelenjenek, mert ellenkezéskor a bélyegmentesség kedvezményétől elesnek.

Battonya, 1915. december 18-án.

Dávid Samu

kir. betétszerkesztő bíró.

Kaán János

betétszerkesztő levezető. 5007

Olcsobban mint bárhol!
 Saját termésű, idej, papírhéja
d i ó
 Különlént és mázsánként legolcsobban. Codilla épitésznél, József főherceg-ut 10. sz. (Lutheránus templommal szemben.) 4995

I. vajasturót, csomage-
 árú á K. 4.40 és különösen főszócélokra
 alkalmas
 I. juhturót á K. 3.80 na-
 gyobb mennyi-
 ségben is azonnal szállíthatok.
Albrecht Károly
 Erdélyi juhturógyár
Nagyszében.
 Naponként postai és vasúti szállítás. 5044

Eladók
zsirt,
szalonnát,
szappant
 (4—5 éveset),
burgonyát

nagyobb mennyiségben, valamint veszek is. 2689
Kalmár Endre
 Arad, Asztalos Sándor-u. 5. 670. Megyei telefon 670.

FIGYELEM!
 A cs. és k. szászvárosi tartalékkórház részére kerestetik azonnali belépésre egy idősebb, intelligens, gyermektelen
házzvezető,
 a kórház konyhák üzemének felügyeletére. Ajánlatok fizetési igények megjelölésével azonnal a kórházparancsnoksághoz intézendők. 5046
Kórházparancsnokság.

Márkákát,
 mindennemű aranypénzeket és idegen pénzeket legjobb áron vásárol
Goldschmidt Sándor banküzlete
 ARAD (Minorita-palota.) 5038

Nemzetközi Halottszállítási iroda
Temetkezési Intézetek Egyesülése
 Budapesti iroda VIII., Üllői-ut 14., I. em., a. 1.
 Telefon: József 32—12.
 Elhunyt hősöknek exhumálását, hazaszállítását és az ezekkel kapcsolatos összes kérdők végzését, kegyeletesen, szakszerűen, gyorsan és a legmértányosabb feltételek mellett intézi. Az ország minden részében és a külföldön mindenütt működő tagjai a megbízásoknak akadálytalan és gyors teljesítését teszik lehetővé. 8786

FIGYELEM!
CIPÉSEK!
CSIZMADIÁK!
SUSZTEREK!
 1 kgr. apróbb talpbuhtadék K. — 70 fill.
 1 kgr. nagyobb talpbuhtadék K. 2.80 fill.
 1 kgr. válogatott talpbuhtadék K. 3.60 fill.
 1 kgr. vegyes nagy. sarok 100/0 mű K. 4.90 fill.
 1 kgr. 08 vándú arany cipiz K. 11.50 fill.
LEGKISEBB RENDELES 5 KGR.
 Csomagolás, szállítás nem lesz felszámítva. Bármilyen cipő- és bakancs felsőrész is megrendelhető. Cim: 4957
Koppány Lajos,
 Gyufagyár-ut 3. sz., Kolozsvár.

Oraságok és kereskedő urak figyelmébe!
 Ajánlok egy nagymennyiségű raktáron levő árut. Amíg a készlet tart a következő olcsó árban számítom nagyobb vételeknél:
 500 drb meleg téli vattás kabát darabja Kor. 16.—
 500 drb meleg téli nadrág, darabja Kor. 8.—
 1000 drb meleg téli trikó ing, darabja Kor. 4.—
 1000 drb meleg téli trikó nadrág, darabja Kor. 4.—
 300 drb meleg brites nadrág, darabja Kor. 10.—
 150 pár meleg posztó harisnya, párja Kor. 4.—
 500 pár erős munkás bakancs patkóval és szeges talppal, párja Kor. 25.—
 Munkások és hadifoglyok részére 1000 darab kzmisz-ing és lábravaló párja Kor. 5-50
 Ne mulassza el senki ezen alkalmi vételt, mert később ezen árt nem lesz kapható 4973
Herzfeld Gyula
 ruhakereskedőnél
 Arad, Asztalos Sándor-u.

Seidner Bernát és Fia

Marosborsa (Berzova)

4972

fa- és mésztermelés.

KAUFMAN LAJOS ÉS T SA

a Kőbányai Fővárosi Sörfőző R. T.
főraktárosai (Boros Béni-tér 21. szám)

Ajánlják kiváló minőségű fehér és barna sörüket,
melynek kiváló minőségét legfényesebben bizo-
nyítja az, hogy az új sörgyár első évi termelésével

világrekordot ért el,

a mennyiben 240,000 hektoliter sört termelt, mely
eredménynyel eddig egy sörgyár sem dicsekedhetik.

„HUNGARIA”

Aradi Pamutárugyár r.-t. Aradon.

Alaptőke 2.200,000 korona.

Délmagyarország legnagyobb textilipari telepe. Fonóházában, cérnázójában, szövődéjében, fehérítő-, festő- és kikészítő-telepén állandóan 500 munkást foglalkoztat.

Gyárt: Mindenféle pamutfonalat és szövőcérnát, nyers- és appretált mollinókat, kék munkásruhaszövetet, inletet mindenféle minőségben. Ágy- és fehérneműekre szolgáló vastag, közép- és finomszálu pamutvásznakat, chiffonokat, köpereket, kavavászt, zefirt, valamint igen finom damastárukat.

Gyártási különlegessége: Pamutzsákok, liszt és korpa részére bármely méretben, vízmentes ponyvák, melyeket külön e célra berendezett konfekció telepén készít.

Törvényesen védett vásznai: Mancsi, Szüret, Aradi vértanu, Kedvenc, Susanne, Barka, Aranyeső, Selyembogár, Háromvirág, Jósziv, Cica, Makkhetes, Magyar házi, Kubikos, Királyhágó.

5622

Pichler Sándor

papir- és írószerkereskedés,

cs. és kir. katonai nyomtatvány raktár.

Könyvnyomda.

Arad, Szabadság-tér 1. szám.

Telefon 308. sz.

4977

Telefon 308. sz.

A legelőkelőbb hölgyek kedvenc szépítő szere

Földes-féle

MARGIT-CREME

mert zártalan, ártalmatlan és rögtön szépít.

Hogy a **MARGIT-CREME** páratlan hatású szer, azt nemesak az elismerő levelek ezrei bizonyítják, hanem azon körülmény is, hogy a milliókra menő arcszépítő szerek tömkelegében is vezérszerepet visz és minden konkurens készítmény dacára napról-napra jobban terjed.

Franciaország a kosmetikus készítmények klaszikus hazája, ezer számra készülnek ott a legkiválóbb kosmetikumok; mégis a francia hölgyek ezrei használják a **MARGIT-CREME**-t, mert a francia nők finomult izlésének a **MARGIT-CREME** felel meg legjobban.

A **MARGIT-CREME**, miként azt számtalan vegykísérleti állomás vizsgálatai bizonyítják, minden tekintetben ártalmatlan készítmény, amely az arc szépségét, teltségét és üdeségét a legkésőbb öreg korig megtartja, úgy, hogy kizárt dolog az, hogy egy hölgy, ki a **MARGIT-CREME** használja, megráncosodjon, vagy arca szépségét csak a legkisebb mérvben is elveszítse. A **MARGIT-CREME** használó hölgyek fölött nyom nélkül repül el az idő.

4925

Kapható a világ minden nagyobb gyógyszer-tárában és illatszerüzletében, 1 koronás adagokban,
 6 darabot bérmentve küld.

Aradi Vendéglősök Szikviz és Syphonfejgyára R.-T.

Arad, Batthyány-utca 22. szám.

Telefon 409.

Telefon 409.

Gyárt: buziásfürdői természetes szénsavval telített szikvizet, borvizet és alkoholmentes szörpöket. — Gyártmányait rendeletre házhoz is szállítja. 5059

CZEILER ES SZ THMÁRY

ASZTALOS ÁRUGYÁRA

ARADON

KÉSZIT MINDENNEMŰ FAMUNKÁT ÉS GÉPEKEN VALÓ FAKIDOLGOZÁSOKAT. 5052

1990. évi pécsi világkiállításán collective a legnagyobb érmmel kitüntetve. ::

Alleml nagy aranyérem 1908 Dissokmány 1885. Jury tag. 1896. :: Fennál 1854. óta.

Első Magyar Részvénytserfőződe Budapest-Kőbánya

Főraktára:

SCHREYER VIKTOR

Arad, Forray-utca 2/E.

Telefon 43. szám.

Allandó raktár hordó és palacksörökben,

ugymint: márciusi, király, udvari (pilseni módra), bajor (sötét á la Spatenbräu), goliáth-maláta (gyógysör), tavaszi részvénytser.

5032

Villanyerőre berendezett legújabb mosó és tölő gépekkel.

Naponta friss töltés!!

BING EDE ARAD.

Bor- és szilvérium-, törköly-, cognac-
termelő, nagykereskedő és szőlőtulaj-
donos. Likőr- és rumgyár. Az 1912.
évi pozsonyi kiállításon arany érem.
Milleniumi nagy érem. Az 1912. évi
verseci gazdasági kiállításon nagy
ezüst érem. Az alföldi és délmagyar-
országi általános kiállításon 1898.

:: :: arany érem. :: ::

Alapított 1860. évben.

Felhívás

Az Aradi Kereskedők Takaréka és Hitelszövetkezete XIII. évtársulatát most nyitja meg.

Az Aradi Kereskedők Takaréka és Hitelszövetkezet célja:

a) a takarékság fejlesztése. A szövetkezet tagjai egy törzsabetét után öt éven át hetenkint 50 fillért fizetnek be. Az ötödik év végén befizetéseinek összegét az azokra eső nyereségrészesedéssel kapja vissza. (A legutóbb felszámolt évtársulat tagjainak egy-egy törzsabetét után 148 K. 50 fillért fizetett ki a szövetkezet.)

Mindenki tetszés szerinti számban jegyezhet törzsabetéteket s ez esetben annyiszor 50 fillért fizet, s hány törzsabetéteket jegyzett.

b) Tagjai részére előnyös kölcsönök nyújtása.

A szövetkezet tagjainak a következő módon nyújt kölcsönöket,

1. előleg-kölcsönöket a teljesített befizetések 9/10 része erejéig;
2. kezességi-kölcsönöket kellő jótállás mellett, váltó, vagy kötelezvény ellenében; (a kezesség nem kell a szövetkezet tagjának lenni)
3. jelzálog- és zálog-kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés, vagy értékpapírok lekötése mellett.

Az Aradi Kereskedők Takaréka és Hitelszövetkezet tagjai között mindenki, bármilyen foglalkozásu vagy állásu egyén (még kiskorú is) beléphet. A belépésre már most történhetik, még pedig vagy az által, hogy a belépni kívánó a szövetkezet hivatalában (Szabadság-tér 7., I. em.) megjelenik s ezt bejelenti, vagy pedig úgy, hogy ezt levél útján tudatja.

A belépés alkalmával a beíratási-díj (egy-egy törzsabetét után egyszer s mindenkorra 50 fillér) s a betétkönyvecské ára (20 fillér) fizetendő le. A heti befizetéseket a most alakuló XIII. évtársulat tagjai 1916. január 1-től kezdik meg.

A szövetkezetnek vidékiek is lehetnek tagjai, a kik a befizetéseiket a szövetkezet postatakarékpénztári befizetési-lapjain, minden postaköltség nélkül teljesíthetik, szintugy a kölcsön-törlesztéseket.

A szövetkezetnek eddig 4000 tagja van, a kik 25000 törzsabetét után teljesítenek befizetéseket.

Minden egyéb felvilágosítást személyes megkeresésre vagy levélbeli kérdésekódásra készséggel ad meg az

4924

Aradi Kereskedők Takaréka és Hitelszövetkezete

ARAD, Szabadság-tér 7. sz. I. em.

Telefon 816.

Telefon 816.

Deák Ferenc-utca 8. szám.

Egyedül megbízható a népszerű

Messenger-Boy Vállalat.

Minden megbízást gyorsan, pontosan, olcsón és diszkrétan elvégez.

A város közönségének kényelmére újabb

Lakásnyilvántartási iroda

létesített. — Lakástkeresőknek: alkalmas lakás ajánlására. Lakástkiadóknak: lakásuknak leggyorsabban való bérbeadására.

4942

Divatos Fűzők és különlegességek

Hatóságilag engedélyezett

patkány- és egérintás

új eljárás szerint.

Patkány- és egérintéshez ajánlok **patkány- és egérintősz-bacilust**. A XX. század legmegbízhatóbb patkány- és egérintő-szere, csak patkányt és egeret öl meg, emberre vagy állatra nem veszélyes, tehát mindenütt elhelyezhető.

A patkány- és egérintősz bacillus árai:

1 kis adag 2—300 patkány kiirtására 6 K.

1 nagy adag 3—600 patkány kiirtására 12 K.

„Matteine“
vegyszereti laboratorium

Arad, Tabajdi Károly-utca 1. sz.
Telefon 10—45.

Gyorsmelegítő

takaréktűzhely és eserépkályhákat felel és javít a legjutányosabb áron

Szücs András

kályhakészítő Hasszinger-u. 4.

Levélbeli meghívásra vidékre is megyek. 5066

300 heliter

egyszer főzött kis üsti

törköly-párlat,

valamint 200 heliter kitűnő

magyarádi

hegyi óbor 1911., 1913. és 1914. évi termésű 5000

ELADO.

szatmári Szabó István
szőlőbirtokosnál Pankota.

Berlin-szálló

Budapest,

VI., Révay-utca 10. sz.

(Andrássy-ut és Vilmos császár-ut mellett.) 4555

Szolid, csendes, olcsó családi ház.
100 szoba, gőzfűtés, melegvíz, lift.
Szobák 3 koronától feljebb; hónapos szobák mérsékelték. Kitűnő konyha.

1685—1915.

Arverési hirdetmény.

Halmágycsucs és Vidra községek tulajdonát képező ki-selejtezett 1—1 darab bika, Halmágycsucs, Vidra és Kismagló községek tulajdonát képező 1—1 darab öreg kan sertés 1916. évi január hó 2-ik napján d. e. 11 órakor a körjegyzőség székházánál tartandó nyilvános árverésen a legtöbbet ígérőnek, készpénzfizetés mellett eladatnak.

Halmágycsucs, 1915. évi december hó 20-án.

Jonescu,
körjegyző.

5058

Alapított 1867.

Grallert J. és Fia

órák és ékszerész.

Arad, Andrássy-tér 22. sz.

Divatos elsőrendű briliáns ékszerek óriási választékban. Ezüst dísz tárgyak 6—12 személyes evőkészletek nagy raktára a legversenyképesebb és a legszolidabb árban.

Svájci zsebórák. — Nagy inga óra raktár.

Külön chinaezüst osztály.

5061

ugy készen, mint
méret után a leg-
jobbak készülnek
688

Pilcz Irma
fűzőkészítőnél
Arad, Deák Ferenc-u. 6. sz.

A szépségápolás titka a használandó
szépségápolószerek helyes megválasz-
tása! Ime ez az oka miért oly kedvelt

Rozsnyay Serail arckenőcse
Rozsnyay Serail krémje.

Mindkettő kipróbált jó hatású készit-
mény. 1 tégely kenőcs 1 korona 40 fill-
lér. 1 tégely orém 1 korona.

Szines arcpороk!!!

Próbadoboz 50 filléri Kék, zöld, lila,
testszin, sárga, barna Színházi vagy este
kávéházi világításnál osodás hatású.

Kapható: 1845

Rozsnyay Mátyás gyógy-
szertárában Arad, Szabadság-tér.

Jó anyák, gondos szülők

legjobban cselekszenek, ha gyermekeik-
nek átlátszó, kellemes illű, mindig friss:
Hajós-főle

Csukamójolajat

adnak; a hűvösebb idő beálltával ennek használata igen fontos.
Egy üveg utasítással ára 2 korona 50 fillér.

Fagydagaganatok

elmulasztására, fagy-
vizketegség biztos
megszüntetésére leg-
jobb szer a „Frigin“.

Ara egy üvegnek ecsettel és utasítással 70 fillér.

Hajfestő

Legjobb fekete v. barna
Egy pár perc alatt bármely haját
vagy bajuszt a legesebb állandó
fekete színre lehet festeni, anél-
kül, hogy a színt le lehet mosni,

a „Melogen“. Ara 2 korona.

Szőrvesztő-Depilitor.

El kitűnő, a maga nemében párai-
lan szerrel minden alkalmatlan
szőrt aró, nyak vagy karokról stb. minden fájdalom nélkül
pár perc alatt okvetlen eltávolítható. — Ara utasítással 1 korona.

A fenti szerek kap-
hatók a készítőnél

Hajós Arpád gyógy-
szertárában

ARAD, Andrássy-tér 22. sz.

Alapított 1866. évben az Aradmegyei Kórház számára.

RADÓ GYULAnői divat áruháza **ARAD.****NAGY
KARÁCSONYI OCCASSIO**

Női felöltők
Divatkabátok
Plüss- és Caracul-felöltők
Perzsia- és Sealski-kabátok

Kosztümök
Leányfelöltők
Bundák
Szőrmegarnitúrák

BLUSOK — PONGYOLÁK

Leszállított szabott árak!

Telefon 238.

APOLLO SZINHAZ.**ÜNNEPI MŰSOR:**

December hó 25-én, karácsony első napján:

Háborus aktualitások,
élő haditérkép.**Tengeri fürdőzés,**
természetutáni felvétel.

Aktuális kép a Kelet-Poroszországi betörésből:

A szarvasbanda

aktuális háborus dráma 3 felvonásban.

December hó 26-án,
vasárnap:**Háborus aktualitások,**
élő haditérkép.A Nordisk Film Comp.
Szenzációs ujdonsága:**A fattyu,**egy politikai karrier tört. 4 felv.
Főszereplők: Nikaoli Johannsen és Ragna Wettergreen.**A hat matróz fiu,**
kacagató.December 27, 28-án,
hétfőn, kedden:**Lavina csuszamlás Svájcban**
természetutáni felvétel.

A Nordisk Films Comp. ujdonsága:

A 45-ös sz. SORSJEGY,társadalmi dráma 3 felvonásban.
Főszereplő: Olaf Föns.**Táncos Mária,**kacagató vígjáték 3 felvonásban.
Főszereplő:
Anna Müller Lincke.